

Kárpátaljai Hírmondó

VI. évfolyam 2. szám, 2010. június

Az ungvári görög katolikus székesegyház

Egyed Emese

Imádság

A békességes túrés, szent alázat,
az *el nem fűradhatok* állapot,
Tisza sodrása elérhető messze,
barátok csöndje, kézjegy levelekre –

Erőt adsz, tudom, erőd végtelen,
megáldod a gyógyító kezet is,
levegőt hozol lombok magasából!
Reményt fakasztasz csontból, kősziklából.

(Barátok csöndje kézjegy levelekre.
Tisza sodrása elérhető messze.
Tarts meg, Teremtő, gyöngye földi házad:
követlek, hívlak, kezedben vagyok.)

Ajánló

- * Szervezeti élet
- * Közös dolgaink
- * Irodalom
- * Képzőművészet
- * Határok nélkül
- * Arasznyi történelem
- * Korkép
- * Gyökerek
- * Naptárunk
- * Honismeret
- * Hitélet
- * KÁRISZ-kollázs
- * Híres szülötteink

KÁRPÁTALJAI

Hírmondó

VI. évfolyam, 2. szám
2010. június

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség
1052 Budapest,
Simmelweis u. 1–3.
Tel./fax: 267-0198

Felelős kiadó: Katona Tamás,
a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Főszerkesztő: Füzesi Magda

Szerkesztőbizottság:
Dr. Pomogáts Béla,
Dupka György,
Szöllősy Tibor,
Zubánics László,
Elbéné Mester Magdolna,
Schober Ottó.

Gazdasági felelős:
dr. Damjanovich Imre

A szerkesztőség címe:
1052 Budapest,
Simmelweis u. 1–3.
Tel./fax: 267-0198

HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:
11711034-20834951

Megjelenik negyedévente
600 példányban.

E lapszám megjelenését
a MeH Kisebbség-
és Nemzetpolitikáért Felelős
Szakállamtikársága támogatta

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlé-
sének és szerkesztésének jogát fenntartjuk,
azok recenzálását, visszaadását, levélben tör-
ténő megválaszolását, valamint más szerve-
zetekhez, intézményekhez való továbbítását
nem vállaljuk. A publikációkban közölt té-
nyekért és véleményekért minden esetben a
szerző viseli a felelősséget. A szerkesztőség
nem feltétlenül ért egyet a lapbanközölt publi-
kációkkal.

A tartalomról

- * Vers mindenkinek
- * Szervezeti élet
- * Közös dolgaink
- * Ez Önt is érdekelheti
- * Hírek, események
- * Memento
- * Határok nélkül
- * Hitélet
- * Arasznyi történelem
- * Ez történt
- * Értékmentés
- * Kultúra
- * Anno
- * KÁRISZ: fiatalokról fiataloknak
- * Egyház, kultúra
- * Olvasmány
- * Lapozó
- * Irodalom
- * Könyvespolc
- * In memoriam
- * Kopogtató
- * Naptárunk
- * Korkép
- * Híres szülötteink
- * Honismeret
- * Gyökerek
- * Házunk tája
- * Népi gyógyászat
- * Szemelvények kárpátaljai eseményekből
- * 90 város a Nemzeti Könyvtárban

Címlapfotók: Molnár Bertalan

Kedves Olvasóink!

A Kárpátaljai Szövetség honlapján naprakészen tájékoztatjuk az érdeklődőket az aktuális programokról, tervekről, beszámolunk korábbi rendezvényeinkről. Szeretnénk kikérni ezzel kapcsolatos véleményüket: mit látnának még szívesen a www.ksz.egynet.hu című honlapunkon.

*Ez az én parancsom: Szeressétek egymást,
mint ahogyan én szerettelek titeket*

János 15,12

Mi a szeretet? Vess egy pillantást egy rózsára. Mondhatná-e a rózsza azt, hogy ő csak a jó embereknek fog illatozni, de a rosszaknak nem? Vagy el tudsz-e képzelni egy olyan lámpát, amely megtagadná a fényét a gonosztól, aki a lámpa fényében akar járni? Csak úgy tehetné ezt meg, ha megszűnne lámpa lenni. És figyelj meg, hogy mennyire tehetetlenül és megkülönböztetés nélkül adja árnyékát a fa mindenkinek, jónak, rossznak, fiatalnak és öregnek, nemesnek és egyszerűnek; állatnak és embernek, minden élőlénynek – még annak is, aki kivágja. Ez a szeretet első jellemzője: megkülönböztetés nélküli. Ezért buzdítottak bennünket, hogy legyünk olyanok, mint Isten, „aki felkelti napját jókra és gonoszokra egyaránt, esőt ad igazaknak és bűnösöknek. Ti olyan tökéletesek legyetek tehát, mint mennyei Atyátok.” Szemléld álmétkodva a rózsza, a lámpa és a fa tiszta jóságát, mert bennük felfedezhetsz egy képet a szeretet lényegéről.

Hogy nyerhetjük el a szeretetnek ezt a tulajdonságát? Bármit tegyél is, az erőltetett, mesterkéltné lesz, következképp hamis, mert a szeretetet nem lehet erőltetni. Semmit sem tehetsz. De van valami, amit elhagyhatsz. Figyelj meg azt a csodálatos változást, amely azonnal létrejön benned, ha már nem különbözteted meg a jókat a rosszaktól, a szenteket a bűnösöktől, s úgy nézed őket, hogy ezekkel a tulajdonságokkal nem törődsz, illetve róluk mit sem tudsz. El kell felejtened azt a téves hiedelmedet, hogy az emberek tudatosan vétkezhetnek. Senki sem vétkezhet a tudatlanság fényében. A bűn nem rosszakaratból, ahogy mi képzeljük, hanem tudatlanságból ered. „Atyám, bocsáss meg nekik, hisz nem tudják, hogy mit cselekszenek.” Hogy ezt meglássuk, meg kell szerezniük azt a megkülönböztetés nélküliséget, amit annyira csodálhatunk a rózsában, a lámpában és a fában.

Itt van a szeretet második jellemzője: az ingyenesség. A fához, rózsához és lámpához hasonlóan a szeretet is ad, és semmit sem kér érte cserébe. Mennyire megvetjük azt az embert, aki feleségét nem annak tulajdonságai alapján választja, hanem a hozományba kapott pénz mennyisége alapján. Az ilyen ember, joggal mondjuk, nem a feleségét szereti, hanem a pénzt, amit az a házhoz hoz. De jobbe a te szereteted egy szemernyivel is, ha csak azoknak a társaságát keresed, akik érzelmi kielégülést adnak neked, és elkerülsz azokat, akik ilyenekkel nem szolgálhatnak; vagy ha pozitív megkülönböztetést alkalmazol azokkal szemben, akik megadják neked azt, amit te akarsz, akik megfelelnek az elvárásaidnak, de elutasító és közömbös vagy azokkal, akik nem? Ebben az esetben is csak egy dolgot kell tenned, hogy elnyerd a szeretetnek ezt a tulajdonságát, az ingyenességet. Kinyithatod a szemed, és láthatsz. Csupán a látás leleplezi, hogy az úgynevezett szeretet valójában nem más, mint az önzésnek és az irigységnek az álcája. Már ez is nagy lépés a szeretet e tulajdonságának eléréséhez.

A szeretet harmadik tulajdonsága az önfeledtsége. A szeretet annyira élvezi a szeretést, hogy boldogságában önmagáról mit sem sejt. Úgy, ahogy abbéli törekvésében, hogy világítson, a lámpa sem foglalkozik azzal, hogy vajon használ-e másoknak. Ahogy a rózsza is illatozik, egyszerűen azért, mert nem tehet másképp, függetlenül attól, hogy van-e a közelben valaki, aki élvezi az illatát, vagy sem. Vagy ahogy a fa felkínálja árnyékát. A fény, az illat és az árnyék nem csak akkor keletkezik, ha valaki közeleg. A szeretethez hasonlóan ezek is személyektől függetlenül léteznek. A szeretet egyszerűen van, s nincs tárgya. A lámpa, rózsza és a fa is egyszerűen csak vannak, függetlenül attól, hogy valaki hasznukat veszi-e. Így aztán fogalmuk sincs arról, hogy érdemesek, vagy hogy jót cselekedtek-e. Bal kezük nem tudja, hogy mit csinál a jobb. „Uram, mikor láttunk mi téged éhesen, szomjasan, s mikor segítettünk mi téged?”

A szeretet utolsó jellemzője a szabadsága. Abban a pillanatban, hogy fellép az erőszak, irányítás vagy konfliktus, meghal a szeretet. Gondolj csak arra, milyen tökéletesen szabadon hagy téged a lámpa, a rózsza vagy a fa. A fa nem fog téged az árnyékába húzni, ha napszúrásnak vagy kitéve. A lámpa még akkor sem erőlteti rád fényét, ha sötétségben botorkálsz. De gondolj csak egy pillanatig mindarra a kényszerre és irányításra, aminek aláveted magad, amikor aggóva igyekszel megfelelni mások elvárásainak csak azért, hogy megvásárolj szeretetüket és elismerésüket, vagy azért, mert attól félsz, hogy elveszíted azokat. Minden egyes alkalommal, amikor aláveted magad ennek a kényszernek és irányításnak, lehetetlenné teszed a szeretetet, amely pedig lényed természete. Mert te is csak azt teheted másokkal, amit megengedsz, hogy mások tegyenek veled. Szemléld hát mindazt az irányítást, amely az életedben van, és remélhetőleg szemlélésük egyedül elég lesz arra, hogy elhagyd őket. Abban a pillanatban, ahogy ezek elmaradnak, megjelenik a szabadság. A szabadság pedig csak egy másik szó a szeretetre.

(Anthony de Mello: A szeretet útja. Korda Kiadó. Kecskemét, 2006)

Váci Mihály

Kelet felől

Utam kétezer éve lelt út:

– szolgák, rabszolgák, vad nomád pásztorok, keresztések, hajdúk, kurucok hólepte nyomán jövök, – honnan a pórhadaknak élén – mindig Kelet felől! – jött a Szabadság! – s forradalmak rügye volt minden zárt ököl.

Itt néztek szét, lóról leszállva:

– legelőnek jó lesz e táj?
Itt kezdődött nehéz próbája:
– hazának milyen lenne már?!
Az első sátorfa helyére
itt verték az első karót,
s indultak ezerévet késve
a földet és hont foglalók.

A véres kardot mindig innen

vitték körül habos lovon,
és előbb állt meg itt a szívből
tatár nyíl, dzsida, fájdalom.
Ki láng volt – itt gyorsabban égett,
– Apáczai, Csokonai! –
Ki itt felállt: – nem hajtott térdet!
rebellis volt, sehonnai.

Itt dobta el a követ Toldi,
mely kilenc százada nehéz,
itt mert Matyi urat porolni,
sárkányt ölni János vitéz;
az Ér innen fut Óceánig,
itt dobbant meg a Tiszta Szív,
itt egy krajcár mindig hiányzik,
mely örök gyaloglásra hív.

Babona, mák-tea, a szekták
ölték a tört cselédeket,
s nyomorultabban, mint a leprát,
szenveték szegénységüket;
közös pitvar nyirkos földjére
négy család köpte tüdejét.
Ki innen jön: – a nép nevére
görcs fogja ökölbe szívet.

Baloldala ez a Hazának!

– a szív is e tájra esik;
botlásai itt jobban fájnak,
vergődése is közelebb.
Mint aknamezón a harctéren:
– e tájon fojtott dobogás
van a dolgokba ásva mélyen,
s mindenben rejtett robbanás.

Ki innen jön, az mind kevesli
a költészet kis pózait,
indul a had-utat keresni,
merre elődök sorsa vitt;
a nép szíve fölött megőrzött
vörös rongyok után kutat,
s hall kétezer éve rögződött
vágycat: – vezényszavukat!

Baráti találkozó Budapesten

Összetart az anyaföldben gyökerező szellemiség

Dr. Tisza László, a társaság elnökségi tagja köszönti az egybegyűlteket

Szép számmal gyűlt egybe a júniusi soros találkozóra a Budapesten működő Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Baráti Társaság tagsága. A Kárpátaljával határos magyarországi régióból a fővárosba és környéke kerületébe lelkes emberek hozták létre mintegy fél évszázaddal ezelőtt ezt a baráti társaságot, azzal a nemes szándékkal, hogy soha ne feledjék szülőföldjüket, ápolják annak hagyományait, és szívükben megőrizték a csodálatos hazai tájak emlékét.

A majdnem kétszáz regisztrált személyt számláló tagság minden hónap második péntekjén tartja összejövetelét Budapesten egy Mátyás utcai klubhelyiségben. Szoros kapcsolatot alakítottak ki a Kárpátaljai Szövetséggel, hiszen annak tagjai közül sokan ugyancsak a beregi táj szüleit. A két közösség rendszeresen képviselteti magát a különböző rendezvényeken. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Baráti Társaság küldöttsége megtisztelte jelenlétével idei márciusi közgyűlésünket, részt vettek a Kárpátaljai Napok rendezvényein is. A mostani találkozón Petruska Márta és Schober Ottó elnökségi tagok képviselték szövetségünket.

Ezúttal Kárpátaljáról is jöttek vendégek: Dupka Györgyöt, a Magyar Értelmiségi Kárpátaljai Közösségnek (MÉKK) elnökét, az Intermix Kiadó igazgatóját és Zubánics Lászlót, a beregszászi járási Beregi Hírlap főszerkesztőjét, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) elnökét dr. Tisza László, a baráti társaság elnökségi tagja köszöntötte. Dupka György és Zubánics László „90 évvel Trianon után Kárpátalján” címmel előadást tartottak.

Beregszász város és a régió történelmére jelentős hatást gyakorolt a trianoni békediktátum, hiszen elszakította azoktól a gazdasági erőforrásoktól, amelyeknek XIX. századi felvirágzását köszönhette. Beregszász a csehszlovák korszakban egy határ menti poros kisvárossá vált, amely csupán azzal írta be nevét a történelemkönyvekbe, hogy egyedül itt maradt meg a magyarság 20 százalékán felüli részará-

nya. A korabeli sajtóból számos atrocitásról értesülhettünk, így a 20-as években Szent István napján (augusztus 20-án) egy alkalommal Beregszászon miséről jövet tintával öntötték le azt a lányt, aki nemzeti színű szalagot „mert” a hajába kötni.

Dupka György Posch Alajos újságíróra emlékezett. Többek között felidézte mártírhalálának körülményeit. 1919. március 7-én Ungváron, az egykori Petőfi-téren Masaryk elnök születésnapjára emlékeztek a megszálló csehszlovák legionáriusok. A csehszlovák himnusz elhangzása közben valaki gúnyolódni kezdett. A kato-

Beszélgetés a találkozó után: Dupka György, Zubánics László és Fábian Olga, a baráti társaság tagja

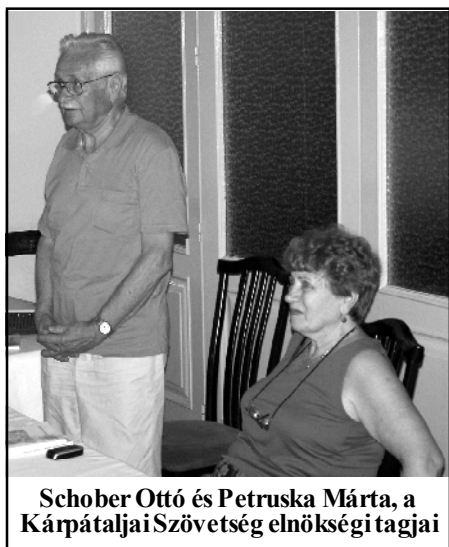
nák dühe a mindig mosolygós újságíró ellen fordult, pedig nem ő volt a gúnyoló, hanem a „város bolondja”. Az eredmény: a vizsgálatot végző halottkém 28 szúrást és számos zúzódást talált a testen. Az emlékező utókor rendben tartja a mártír újságíró sírját (egy évtizede a hatóságok „helyhiányra” hivatkozva fel akarták számolni azt – a szerk.), illetve a Kárpátaljai Magyar Nívódíjak sajtó kategóriáját róla nevezték el.

Az est második felében „Túl a Tiszán van egy város – Beregszász” címmel a vendégek bemutatták a beregvidéki várost. Az egybegyűlteket a Beregszász című megzenésített verset hallgatva vetített képeket láthattak a Verke-parti városról. A Kárpátaljai Szövetség tagsága körében is igen népszerű vers születésének történetéről és Balackij Vladimir amatőr zeneszerző által való megzenésítéséről Schober Ottó, a dal szövegének szerzője beszélt. A vers 1991-ben íródott, amikor a város lakossága referendumot tartott Beregszász történelmi nevének visszaadásáról. Az akkori népszavazás eredményét, miszerint a lakosság döntő többsége a történelmi név visszaállítását kéri, sajnos, az ukrán parlament figyelmen kívül hagyta, a dalt viszont annál nagyobb lelkesedéssel éneklük nemcsak Beregszászban, hanem annak határain túl is.

Az egybegyűlteket dokumentumfilmet láthattak Vári Fábian László kárpátaljai József Attila-díjas költőről. Zubánics László néhány gondolatban felidézte a beregszászi születésű Fedák Sári színművésznő leendő életét.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Baráti Társaság rendezvénye, mint ahogy a fotók is bizonyítják, vidám, lélekiemelő hangulatban zajlott le, bizonyítva, hogy az anyaföldben gyökerező szellemiség összekapcsolja a magyarságot.

*Tudósítónk
RÉVÉSZ GYÖRGY felvételei*

Schober Ottó és Petruska Márta, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagjai

Schober Ottó

Beregszász

Ó, te régi vadregényes, ősi berek!
Legenda őrzi még ma is emlékedet.
Ahol bikák viaskodtak kincset lelve,
Szász pásztor Beregszászt ide építette.

Verke partján, szőlődombok lágy ölen,
Ez a város örökké a szívemben él.
S te se feledd soha, akármerre jársz:
Túl a Tiszán van egy város – Beregszász!

Tisza, Borzsa partja, drága szülőföldem!
Apró kisgyermekként itt neveltek ölbem.
Mindig azt kívánom e vidéket járva:
Szálljon sok-sok áldás a beregi tájra!

Verke partján, szőlődombok lágy ölen,
Ez a város örökké a szívemben él.
S te se feledd soha, akármerre jársz:
Túl a Tiszán van egy város – Beregszász!

Elfogadták a kettős állampolgárságról szóló törvényt

Kiemelten kedvezményes honosítási lehetőséget vezet be származási alapon az Országgyűlés által elfogadott magyar állampolgárságról szóló új törvény, amely lerövidíti az eljárási határidőket is.

A képviselők 344 igen, 3 nem szavazat és 5 tartózkodás mellett fogadták el a magyar állampolgárságról szóló törvény módosítását.

Az új szabályok már nem követelik a magyarországi megélhetést és lakást, a vizsgát az alkotmányos alapismerekből, és azt sem, hogy magyar nemzetiségűnek vallja magát a honosítást kérő.

Az a határon túli magyar honosítható a jövőben kedvezményesen, aki megfelel a következő követelményeknek: a magyar jog szerint büntetlen előéletű és a kérelem elbírálásakor ellene magyar bíróság előtt büntetőeljárás nincs folyamatban; honosítása a Magyar Köztársaság közbiztonságát és nemzetbiztonságát nem sérti; felmenője magyar állampolgár volt, vagy valószínűsíti magyarországi származását; a magyar nyelvtudását igazolja (ez utóbbitől el lehet tekinteni cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes személyek esetében).

A jogszabály lerövidíti a határidőket: az illetékes minisztériumnak eddig honosítás esetén tizenkét hónapja, visszahonosítás esetén pedig hat hónapja volt rá, hogy benyújtsa a köztársasági elnöknek a honosítási kérelmet. Ez a határidő mindkét esetben három hónapra rövidül le úgy, hogy ebbe az időtartamba nem számít bele az állampolgárságot érintő adat vagy okirat beszerzése érdekében más hatósághoz vagy állami szervhez intézett megkereséstől a válasz megérkezéséig terjedő idő.

A honosításról, illetve visszahonosításról továbbra is a köztársasági elnök dönt, a közigazgatási és igazságügyi miniszter előterjesztése alapján.

A honosítási kérelmeket be lehet nyújtani a települési — a fővárosban a kerületi — önkormányzat polgármesteri hivatala anyakönyvvezetőjénél; a külön jogszabályban meghatározott körzetközponti jegyző székhelyén működő anyakönyvvezetőnél; a magyar konzuli tisztviselőnél; a kormány által kijelölt, az állampolgársági ügyintézésért felelős szervnél.

A törvény 2010. augusztus 20-án lép hatályba, rendelkezéseit a 2011. január 1-jét követően induló eljárásokban kell alkalmazni. Eddig az időpontig megszülethetnek a törvény végrehajtási rendeletei, köztük az a miniszteri rendelet, amely kijelöli a honosítási, visszahonosítási feladatokat a miniszter nevében ellátó központi szervet, vagyis az állampolgársági ügyekben eljáró szervet.

(MTI)

Megalakult a Kárpát-medencei Civil Egyeztető Fórum

2010. május 7–9-én a Kolozsvár melletti Tordaszentlászlón a Magyar Civil Szervezetek Erdélyi Szövetségének (MCSZESZ) szervezésében megalakult a Kárpát-medencei Civil Egyeztető Fórum. Kezdeményezői: Társaság a Kárpát-medencei Magyarságért (Budapest), Magyar Civil Szervezetek Erdélyi Szövetsége (Kolozsvár), Csemadok (Kassa), Nyitott Távlatok Egyesület (Szabadka), Magyar Értelmisségek Kárpátaljai Közössége (Ungvár). A Kárpát-medencei Civil Egyeztető Fórum Közép- és Közép-Kelet-Európa magyar civil szervezetei közötti kapcsolattartás és érdekegyeztető fórum. A Fórumot 30 magyarországi, romániai, szlovákiai, szerbiai,

ukrajnai magyar szervezet hozta létre azzal a céllal, hogy a civil szféra meg tudjon felelni változó korunk kihívásainak, illetve betöltse a kisebbségi helyzetben rá háruló közszolgálati feladatokat. A Fórum nyitott a belépni kívánó szervezetek számára. Alapító tagjai megállapodtak azon célkitűzésekben, amelyeket működésük során alapvetően fontosnak tekintenek. Az alakuló ülés résztvevői szükségesnek ítélik a kisebbségi civil együttműködés céljainak és gyakorlatának jelen helyzetben történő újragondolását, ezen belül a határon túli közösségeket érintő támogatáspolitikai prioritásainak, céljainak, eszközeinek és hatékonyságának alapos vizsgálatát.

A civil szféra együttműködésének lehetőségei

Május 29-én Tiszapéterfalva adott otthont a MÉKK és a KMMI szervezésében a Kárpát-medencei Civil Egyeztető Fórum kárpátaljai regionális tanácskozásának, amelynek alap gondolata a civil együttműködés összehangolása volt. Illés István polgármester és Dupka György, a MÉKK elnöke megnyitó beszédében köszönetet mondott a Magyar Köztársaság kormányának a kettős állampolgárságról szóló törvény elfogadásáért. Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) elnöke vitaindítójában a XX. századi civil kezdeményezésekről szólt. Mint elmondta, 1944-et követően a rendszer nem igazán tolerálta a különböző szervezetek, egyesületek működését, így

csupán a 70-es évek végén jöhettek létre a városokban a közművelődési és irodalmi körök. „A civil szféra esélyei a Kárpát-medencében, civil érdekvédelem a magyarság körében” címmel Bodó Barna, a Magyar Civil Szervezetek Erdélyi Szövetségének elnöke, a Sapientia Egyetem professzora tartott előadást. A civil szervezetek esélyei az elmúlt években jelentősen megnöttek, hi-

szén számos esetben olyan feladatokat vállalnak fel és valósítanak meg, amelyek mind a politika, mind pedig az önkormányzat látókörén kívül esnek. Az eszmecsereben részt vettek Éhn József, a „Társaság a Kárpát-medence Magyarságáért” Közhasznú Egyesület (TKMM, Budapest) elnöke, Matkovits-Kretz Eleonóra (Pécs), a Magyarországi Németek Pécs-Baranyai Nemzetiségi Körének elnöke, Fáber Tímea, a Csemadok kassai szervezetének titkára, dr. Zagorec-Csuka Judit, a lendvai Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet munkatársa, Mínya József, a Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület elnöke és mások. A tanácskozás ideje alatt a régiók kiadványait is bemutatták.

Tájékoztató a kárpátaljai magyarság helyzetéről

Június 4-én a Szegedi József Attila Tudományegyetemen rendezték meg az Egyesült Államokban és Kanadában működő egyetemi és fősiskolai tanárok nyári fórumát, ahol Dupka György, a MÉKK elnöke tartott előadást a kárpátaljai magyarság helyzetéről.

l-s

A Kárpátaljai Szövetség 2010. március 20-án tartott XXI. közgyűlésén Dr. Szó-
tér László Nyírmadán élő tagtársunk, nyugalmazott érdemes egyetemi docens, volt
tanszékvezető az aknaszlatinai sóbánya helyzetére hívta fel a küldöttek figyelmét.
Akkori megbeszélésünk értelmében a szakember részletesen feldolgozta a témát,
és a publikációt eljuttatta szerkesztőségünkhez. Alább ezt az írást ajánljuk olvasó-
ink figyelmébe, továbbgondolkodásra.

Ki issza a Tisza vizét?

Az ezeréves történelmi Magyarország határait zömmel a Kárpát-medence vízvá-
lasztó hegygerincei alkották. Trianon fájdalmas átkaként határaink a medence leg-
aljára szorultak, ahová – mint egy képletes
lavóba – minden lecsorog e hatalmas víz-
gyűjtő területről (kivétel a déli irány). Ezen
folyók némelyike azonban – így a Tisza is –
nem csupán éltető tiszta vizet, hanem oly-
kor mocskot-szemetet, és halálos mérget (ci-
ánt) is szállít Magyarországra.

Céлом, hogy fölhívjam a figyelmet egy
újabb és igen súlyos veszélyre: ha a Tiszá-
ba túlságosan nagy mennyiségű só kerül-
ne, akkor ez a (feltételezett) körülmény akár
környezeti katasztrófával felérő károkat is
okozhat a Tisza (majd a Duna) mentén.

A Tisza vize olyan jelentős mértékben
szivárog a kárpátaljai Aknaszlatina alatti
sóbányákba, hogy ott több aknát már be-
zártak, és a kitemelést megszüntették. Félő,
hogy – miként gyakran a buzgárok idézik
elő a gátszakadásokat – az említett szivár-
gások a Tisza hirtelen (vagy lépcsőzetes)
betörését eredményezhetik, teljesen el-
árasztva a bányarendszert. Persze az sem
kizárt, hogy – ki tudja, meddig?! – csupán
ezzel a csendesnek mondható, de ugyan-
akkor intenzív és állandó szivárgással kell
megküzdeni a továbbiakban is. Akna-
szlatinán nagy teljesítményű szivattyúkkal
próbálják csökkenteni a bányavíz emelke-
dését. Lám, az ottaniak figyelemmel kísérik
a helyzet alakulását, már csak a lakosság
biztonsága érdekében is.

A Tisza sóval való szennyezése termé-
szetesen csak akkor kezdődne el, ha a bá-
nyavíz szintje elérné a Tiszáét. Eppen a
megelőzés sürgősségének hangsúlyozása
érdekében azt is megemlítem, hogy – a be-
avatkozás elmaradása esetén – a szeny-
yezés óhatatlanul hosszan tartó (sóból év-
tizedekre-évszázadokra elegendő az után-

pótlás) és folyamatos lenne. Apadáskor –
akár az árvizeket követőknél – a feltételez-
hetően magas sótartalmú víz egyszerűen
visszaömlik a Tiszába; a normálishoz közeli
vízállásoknál is a folyóban áramló víz szí-
vóhatást fejt ki a viszonylagos nyugalom-
ban lévő bányavíz felszíni rétegére (a fo-
lyóvízzel közvetlenül érintkező helyeken,
egyszerű fizikai törvény szerint). Még be-
legondolni is szörnyű, hogy milyen vissza-
fordíthatatlan pusztítást okozna a Tiszába
(majd a Dunába) beömlő és ott fölhalmozó-
dó só a genetikailag édesvízi körülmények-
hez kötött mikroorganizmusokban, növény-
és állatvilágban, a folyó menti madár- és
vadvilágban: szerintem természeti katasz-
trófával felérő károkat, megfejelve a folyó
menti mezőgazdasági tevékenység lehetősé-
geinek drasztikus beszűkülésével! De –
szerencsére – ma még nem tartunk itt. Csú-
pán a tét nagyságát kívántam érzékeltetni.

A mostani aknaszlatinai szivattyúzás
nem jelentheti a már vázolt nagyobb baj el-
hárítását, hiszen ezzel a – csupán tüneti –
kezeléssel csak ideig-óráig lehet fenntartani
a mai helyzetet. Vészjóslók a városban
hirtelen megjelenő, gödöröszerű talajbesza-
kadások, amelyeknek mélysége esetenként
akár a tíz métert is eléri. Viszont semmi jele
Aknaszlatinán a Tisza beszivárgását elő-
idéző okok megszüntetésére irányuló tevé-
kenységnek.

Ugy tűnik, hogy e tekintetben az otta-
ni illetékeseket egyfajta bénult helyben to-
pogás és kiváráss jellemzi, méghozzá már
évek óta. Ez a helyzet állt elő annak ellené-
re is, hogy a magyar média (itthon és Kár-
pátalján) meglehetősen széleskörűen is-
mertette ezt az aknaszlatinai veszélyes szí-
várgást. Az eddigieknél jóval határozot-
tabb fellépéssel tudatosítanunk kell(ene)
az ukrainai illetékesekben, hogy Akna-
szlatina sorsa, akárcsak a Tiszáé, nem csú-
pán Ukrajna belügye, tehát nekik
anyagiakkal is nagyobb mértékben
kellene támogatniuk e súlyos gond
végleges orvoslását.

Végül már csak két költői kérdést tes-
zek fel. Vajon nem lenne-e célszerű –
első lépésben – egy valamiféle közös
ukrán–magyar vegyes bizottság föl-
állítását (részünkről az MTA vélemé-
nyét is kikérve) elérni a probléma tü-
zetesebb megvizsgálására? És szük-
ség esetén nem lenne-e olcsóbb,
gyorsabb és hatékonyabb egy közös
magyar–ukrán (vagy netán a további
három érintett országgal együttes)
uniós pályázat mielőbbi benyújtása?

Dr. SZÓTÉR LÁSZLÓ

Civil szervezetek képviselőinek strasbourggi találkozója az Intergroup vezetőivel

2010. április 18–22-én a pécsi Német Kör
szervezésében az Aktív Európai Emlékezet
EU-s pályázaton elnyert támogatásnak kö-
szönhetően 8 tagú küldöttség (tagjai ma-
gyar és német civil szervezetek képviselői)
kereste fel a franciaországi Strasbourgban
székelő EU Parlament kisebbségi munka-
csoportját (az Európai Parlamentben műkö-
dő Nemzeti Kisebbségügyi Intergroup frak-
cióközi csoport a Történelmi Nemzeti Ki-
sebbségekért, az Alkotmányos Régiókért
és a Regionális Nyelvekért) és folytatott
tárgyalásokat a testület vezetőivel és tag-
jaival. Kárpátalját Dupka György, a Magyar
Ertelmisségek Kárpátaljai Közösségének el-
nöke, a Szolyvai Emlékparkbizottság titká-
ra, Gulag-kutató képviselte.

A küldöttség tagjai a német és magyar
kisebbségeket érintő konkrét kérdéskörö-
ket vitattak meg Gál Kinga európai parla-
menti képviselővel, az Állampolgári Jogi,
Bel- és Igazságügyi Bizottság alelnökével,
az Intergroup elnökével, dr. Tabajdi Csaba
Sándorral, az MSZP EP delegáció vezetőjé-
vel, a Nemzeti Kisebbségügyi Intergroup
alelnökével, a szlovákiai Bauer Edit, a ro-
mániai Sógor Csaba, valamint a németor-
szági Bernd Posselt európai parlamenti kép-
viselővel, akik valamennyien a munkacso-
port lelkes és aktív tagjai. A küldöttséget
fogadta Hólvényi György, az Európai Par-
lament égisze alatt létrehozott Robert
Schuman Alapítvány főtájkára is.

A felek megállapodtak abban, hogy né-
met és angol nyelven jelentést készítenek a
második világháború kapcsán kollektív bünté-
tetést elszenvedett magyar, német és más
kisebbségi csoportokról, a védelmüket szol-
gáló és hátrányos megkülönböztetés-ellenes
politikákról az EU-bővítést követően a Kár-
pát-medencét érintő országokban. A jövő év
elején a magyarok és németek deportálásá-
nak 1944–1946. közötti szomorú évforduló-
jának kapcsán az Európai Parlament kisebbségi
munkacsoportjában kiállításal, könyv- és
filmbemutatóval egybekötött közös tájékoz-
tatóra és a jelentések meghallgatására is sor
kerül, mivel az egykori sztálini megtorlás kö-
vetkezményei máig hatnak.

Tudósítónk

**Bányató Szlatinán
Lizák Alex felvétele**

Nemzeti Jelentőségű Intézmények és Programok MEGÚJULT A PÉTERFALVAI KÉPTÁR

A péterfalvai György-kastélyban befejeződtek a kül- és beltéri felújítási munkálatok. Ennek tiszteletére április 18-án emlékezetes ünnepségre került sor, amelynek keretében a látogatók megtekinthették Matl Péter szobrász alkotásait. A rendkívüli tárlatot ugocsai-tiszaháti festőművészek és kézművesek munkái gazdagították. Illés István péterfalvai polgármester köszönetet mondott a Magyar Köztársaságnak az anyagi és erkölcsi hozzájárulásért, azért, hogy lehetővé tették a felújítási munkálatokat és külön megköszönte Bíró Andornak, a Határőr Kolhoz Agrár-cég nyugalmazott elnökének, amiért a viharos szocialista időszak alatt létrehozta a Péterfalvai Képtárat. Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Oktatásért Alapítvány (KMOA) elnöke utalt a tényre, hogy bár már harmadszor kerül sor ünnepélyes avatásra a képtárban, de a három szakasznak jelentősége van. Szakaszokban sikerült a felújítási munkálatokat elvégezni a Nemzeti Jelentőségű Intézmények Program keretében: a Magyar Köztársaság 9 millió forinttal támogatta a felújítási folyamatot. A projekt fő koordinátora köszönetet mon-

dott azoknak az embereknek, akik munkájukkal hozzájárultak a megújuláshoz, hogy mai formájában ez a nemzeti intézmény európai színvonalú lehessen.

A rendezvényt megtisztelte jelenlétével többek között Bacskai József, a Magyar Köztársaság Beregszászi Konzulátusának főkonzulja és Dr. Becsey Zsolt, a Hét Határ Határon Átnyúló Önkormányzatok Szövetségének elnöke is.

Tudósítónk

Elismerések

* A Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusán Sziklavári Vilmos főkonzultól a Magyar Köztársaság Érdemrend Tiszti Keresztje kitüntetését vehette át Zán Fábian Sándor, a Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke, a Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt kitüntetésben részesült Petei Judit, a Kárpátaljai Megyei Tanács képviselője, a Mikaland Vegyesvállalat igazgatója, László Károly, a Técsői Református Liceum lelkészigazgatója, a técsői református egyházközség lelkésze.

* Kőszeghy Elemér, a Kárpáti Igaz Szó főszerkesztője Petőfi Sándor Sajtószabadság Díjas lett.

* A Magyarok Kijevi Egyesülete az ukrainai magyarság érdekében kifejtett köztevékenysége elismerésül Etelköz-díjjal tüntette ki Kincs Gábor építészmérnököt, Beregszász alpolgármesterét, a Kárpátaljai Magyar Szervezetek Fóruma és a Négyhatár Vállalkozók Szövetsége elnökét, az Ukrainai Magyar Demokrata Szövetség alelnökét.

Tisztújítás

Május 10-én a beregszászi járási Nagymuzsaly szomszédságában lévő turistatelepen tartotta soros ülését az Ukrainai Magyar Nemzeti Tanács (UMNT), az Ukrainai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) döntéshozó fóruma. A testület munkájában részt vett Bacskai József, Magyarország beregszászi főkonzulja.

Zubánics László, az UMNT elnökének köszöntő szavai, a napirend és az ügyrend jóváhagyása után Gajdos István, az UMDSZ elnöke tartott helyzetjelentést. Beszédében külön szólt a magyar-magyar kapcsolatrendszeréről. Mint elmondta, a 19. életévébe lépett Ukrainai Magyar Demokrata Szövetség kiállt az előremutató, az egész magyar nemzet, ezen belül az ukrainai magyarság érdekeit és javát szolgáló döntések mellett. Ezért is támogatják a kettős állampolgárság megadását, hiszen az elsősorban a magyar közösség számára jelent kitorési pontokat. Az Ukrainai Magyar Nemzeti Tanács vázolta a szövetség vezetése által megvalósítandó feladatokat. A tájékoztatók jóváhagyása és megvitatása után tisztújításra került sor. A 2010–2014-es időszakra a szövetségi és a képviselői testületek tagjai egyhangúlag Zubánics Lászlónak szavaztak bizalmat. Megválasztott régi-új elnök javaslatára a nemzeti tanács alelnökeivé Zán-Schramm Ibolyát (Kárpátalja) és Káráz Magdolnát (Ukraina) választották. Az UMDSZ alapszabályzatának megfelelően a Nemzeti Tanács kitzúzte az országos szövetség tisztújító közgyűlésének időpontját – 2010. szeptember 17-e –, illetve jóváhagyta a fórum delegátusainak kvótáit is. Döntés született több szervezési kérdésben, majd a jelenlévők jóváhagyták az Ukrainai Magyar Nemzeti Tanács ülésének zárónyilatkozatát.

D. Gy.

Új épületszárnyat avattak

igazgatási Hivatal humán kérdésekkel foglalkozó elnökhelyettese, Halina Horohovszka, az ukrán külügyminisztérium kárpátaljai képviselőjének vezetője tartott avatóbeszédet.

A következő szárnyrész rendbehozatalát és felszerelését, illetve annak a két szintnek az összekötését, amelyen a magyar kar működik, az egyetem vezetése vállalta magára, jelentette be Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Oktatásért Alapítvány (KMOA) elnöke, a projekt főkoordinátora. A magyar kart jelenleg a Miniszterelnöki Hivatal támogatja. A Nemzeti Jelentőségű Intézmények sorába felvett tanintézmény működésének támogatására évente 8 millió forintot irányoztak elő, s részese lett a Szülőföld Alap pályázataiból is. A tanárok fizetését, a hallgatók ösztöndíját, a kar működtetését és egyéb kiadásokat természetesen – mivel állami intézményről van szó – az ukrán költségvetésből finanszírozzák.

Az új épületszárny építése, illetve az infrastrukturális fejlesztése a Miniszterelnöki Hivatal és a Szülőföld Alap támogatásával valósult meg.

Tudósítónk

Tovább bővült az Ungvári Nemzeti Egyetem (UNE) Magyar Tannyelvű Humán- és Természettudományi Kara: hét helyiséget adtak át, amelyeket a magyar történelem és európai integrációs tanszék, illetve a fizika-matematika tanszék használ majd. Az avatóünnepségen jelen voltak az UNE vezetői, a kárpátaljai magyar közélet jeles személyiségei, valamint a Magyar Köztársaság Miniszterelnöki Hivatalának (MeH) és a Kárpátaljai Megyei Állami Közigazgatási Hivatalnak egy-egy magas rangú vezetője. Lizanec Péter dékán üdvözlő szavait követően Mikola Vehes rektor, dr. Szebenyi-Brindza Zoltán, a MeH Nemzetpolitikai Főosztályának osztályvezetője, Gajdos István, az UMDSZ elnöke, Ivan Kacsur, a Kárpátaljai Megyei Állami Köz-

Posch Alajos – Trianon kárpátaljai vértanúja

Május 30-án, vasárnap az ungvári Kálvária temetőben emlékeztek Posch Alajos újságíróra, a trianoni békediktátum kárpátaljai áldozatára. A közel félszáz megemlékező a Kárpát-medence valamennyi történelmi régióját képviselte, jelezve, hogy a magyarság, bár a 90 esztendeje elfogadott békediktátum új államhatárokat húzott közéjük, lélekben továbbra is egy egészet képez.

Dupka György, a Magyar Értelmisségiek Kárpátaljai Közösségének elnöke megnyitó beszédében kifejtette – bár az elmúlt évtizedben a kárpátaljai magyarság sokat haladt előre az önszerveződés és az érdekérvényesítés útján, sok tennivaló vár még a közösség tagjaira.

Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet elnöke Posch Alajos hírlapíróra (1884–1919) emlékezett. Az Orvidéken (*ma Ausztria – a szerk.*) született Posch Alajos köztisztviselőként került az Ung-parti városba, ahol tanult szakmája, a pénzügy mellett újságírással is foglalkozott. Még javában folytak a tárgyalások Magyarország további sorsáról, amikor 1919. január 20-án Ciaffi olasz ezredes vezetésével a csehszlovák hadsereg (mint bejelentették, elsősorban rendfenntartási céllal) elfoglalta Ungvárt.

Március 7-én, T. G. Masaryk köztársasági elnök születésnapja alkalmából katonai ünnepségre került sor az ungvári Petőfi

téren, amelyen valaki a csehszlovák himnusz elhangzása közben gúnyolódni kezdett. A légionáriusokat elragadta az indulat és dühüket a tömegben álló, mindig mosolygós újságírón töltötték ki. Mint később, a város katonai parancsnoka által elrendelt kivizsgálás során kiderült, nem is ő gúnyolódott, hanem egy mellette lévő beteg, nyomorék ember, azonban ez nem mentette meg Posch Alajost a vértanúságtól. A vizsgálat során kiderült, hogy 28 halalos szűzről ejtettek rajta a katonai szuronyok, nem is beszélve a számtalan zúzódrásról. Lapzártá után a főtérré „kiruccanó” újságíró rossz időben volt rossz helyen, s ez lett a végzete...

Matkovits-Kretz Eleonóra, a Magyarországi Németek Pécs-Baranyai Nemzeti-ségi Körének elnöke megemlékezésében kifejtette: egyesületük mindent megtesz annak érdekében, hogy Posch Alajos emléke fennmaradjon és példamutató kiállásának híre mindenkihez eljusson a Kárpát-medencében.

Éhn József, a „Társaság a Kárpát-medence Magyarságáért” Közhasznú Egyesület elnöke emlékező beszédét követően ismertette a jelenlévőkkel azt a törvénytervezetet, amelyet a Magyar Köztársaság Országgyűlése készülő elfogadni (*május 31-én a törvény elfogadásra is került – a szerk.*), és amely június 4-ét a Nemzeti Összetartozás Napjává nyilvánítja.

A törvénytervezet egyik szakasza külön foglalkozik azokkal, akik személyes példamutatásukkal kivívták a közösséggel tiszteletét: „Az Országgyűlés tisztelettel adózik mindazon emberek, közösségeik és azok vezetői, illetve emlékükhöz, akik 1920. június 4-e, „a magyar nemzet külső hatalmak által előidézett igazságtalan és méltánytalan szétszaggatása után” áldozatvállalásukkal és teljesítményükkel lehetővé tették, hogy e tragédiát követően a magyarság mind szellemi, mind gazdasági értelemben képes legyen újra megerősödni, és képes legyen túlélni az ezt követő újabb történelmi tragédiákat is.”

Kövér György, Ungvár egykori alpolgármestere a magyar összefogás fontosságára hívta fel a figyelmet, hiszen egy nemzet csak akkor erős, ha annak tagjai egy akaratral cselekszenek.

Pocsai Vince református lelkész, az '56-os Dél-Alföldi Vitézi Rend kárpátaljai hadnagya a jelenlévőkkel együtt imádkozott Posch Alajosért. Prédikációjában kiemelte, hogy miként a zsidók a világon megemlékeznek az egyiptomi rabságról és az onnan való szabadulásról, a világ magyarságának is szentelnie kell egy napot a magyar nemzet hősei emlékének fenntartására, és továbbadni azt a felnövekvő nemzedéknek.

A Himnusz eléneklése után a jelenlévők elhelyezték a tisztelet koszorúit a síremlék talapzatán.

FOGARASI

Emléktábla-avatás Beregszászban

Június 20-án, vasárnap Beregszászban, egykori lakhelyén emléktáblát avattak Bendász István görög katolikus kanonoknak.

Az ünnepség nyitányaként Bárdos Dávid elszavalta Alföldi Géza „Csak a gyökér kitarson” című versét. Bárdos István, a beregszászi 4. sz. Bendász István cserkészcsapat parancsnoka köszöntötte a megjelenteket, köztük Gyurin Miklóst, a Beregszászi Magyar Konzulátus konzulját, Dalmay Árpádot, a Beregszászért Alapítvány kuratóriumi tagját, Ortutay Zsuzsa képzőművészt, a dombormű alkotóját, Bendász István rokonait, a görög katolikus egyház papjait, a civil szervezetek, valamint a sajtó képviselőit, és természetesen a cserkészcsapat tagjait.

Az emléktáblát Dalmay Árpád és Bendász Dániel görög katolikus esperes, Bendász István fia leplezte le, Szabó Konstantin atya szentelte meg.

Ezután Dalmay Árpád, az emléktábla-állítás kezdeményezője szólt a megjelentekhez. Örömet fejezte ki, hogy egy olyan embernek állíthatunk emléket, aki – mint ahogy azt az emléktábla is hirdeti – hitének apostola volt, aki megszenvedett magyarságáért. Köszönetet mondott Ortutay Zsuzsának, aki ennek a domborműnek is az alkotója és önzetlenül, minden anyagi támogatás nélkül készítette a szebbnél szebb domborműveket.

Szabó Konstantin atya méltatta az egykori kanonok emlékét.

– István atya az egyházmegye nesztoraként szerénységével, alázatosságával, szeretetével példát mutatott fiatalabb paptársainak – mondta. Ezután a Bendász Istvánnal kapcsolatos személyes emlékeit idézte fel, majd köszönetet mondott mindazoknak, akik felkarolták az emléktábla-állítás ügyét. Végül felolvasott egy részletet abból a levélből, amelyet az egykori kanonok a feleségének írt a lágerből. Ez a levél tulajdonképpen az ő hitvallása, hiszen megírja benne, hogy a fenyegetések ellenére nem lett áruló, nem tagadta meg a hitét, inkább vállalta a szenvedést, a meghurcoltatást, de megtörni nem tudták, hiszen lelkileg erős volt.

Bárdos István cserkészparancsnok elmondta, hogy őt is sok személyes emlék köti Bendász Istvánhoz. Többek között szólt arról is, milyen kedves számára az „Őt év a szögesdrót mögött” című könyv dedikációja, amelyben a szerző utal rá, hogy annak idején a katolikus fiatalember segített át-csempészni Magyarországról a megjelent memoárkötet első példányait. Nem sokkal a kanonok halála után megalakult Beregszászban a cserkészcsapat. Úgy döntöttek, a közösséget Bendász Istvánról nevezik el, hiszen a hithez való hűsége követendő példa minden cserkész számára. Tiszteletük jeléül a cserkészcsapat megjelent tagjai elénekelték a cserkészindulót.

Az egybegyűltek ezután elmondtak egy imát az egykori kanonok lelki üdvéért, majd a megjelent szervezetek képviselői elhelyezték a megemlékezés koszorúit az emléktáblánál. A család nevében Bendász Dániel köszönte meg a Beregszászért Alapítványnak és az alkotónak az emléktáblát, és köszönetet mondott mindenkinek, aki eljött az ünnepségre.

Sz. J.

Trianon árnyékában

A békeszerződés aláírásának 90. évfordulója alkalmából Beregszászban is megemlékezést tartottak. A rendezvénynek, amelyet a Sion Rádió és a Cserkészlió a Keresztény Ifjúságért Alapítvány szervezett, a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház (Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház) adott otthont. Délután 16.30-kor, abban az időpontban, amikor a hagyomány szerint aláírták az első világháborút lezáró megállapodást, az egész Kárpát-hazában megszólaltak a harangok. A megjelenteket Riskó Márta, a Beregszászi Magyar Gimnázium tanára köszöntötte. A Himnusz eléneklése után Maksai Attila beregszászi református lelkész hirdette Isten ígését Mózes 5. könyvének 28. részéből vett idézet alapján. Ezt követően Kacsur András színművész elszavalta Reményik Sándor „Nem nyugszunk bele!” című költeményét, majd a KRISZ együttes megzenésített verseket adott elő.

„Trianon árnyékában” címmel a szerződés előzményeiről, okairól és következményeiről Horkay Sámuel, a KMKSZ beregszá-

szi alapszervezetének elnöke tartott részletes előadást. Ezután ismét a KRISZ együttes énekelt, majd Kovács Zoltán, a Magyarok Szövetségének tagja olvasta fel édesapjának, a Székely Hadosztály katonájának a trianoni szerződés aláírása napján írt naplóbefjegyzését. A megemlékezés végén a Vidnyánszky Éva vezette Ficseri Gyermekstúdió „Hiszek egyházában” címmel irodalmi összeállítást adott elő (a képen). Birta Zoltán, a Sion Rádió főszerkesztője köszönetet mondott mindazoknak, akik segítséget nyújtottak a megemlékezés előkészítésében.

* * *

Ugyancsak június 4-én este a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Hallgatói Önkormányzata fáklyás felvonulást szervezett az évforduló alkalmából. A résztvevők megkoszorúzták Szent István királyunknak a római katolikus templom kertjében álló mellszobrát, majd a Beregszászi Magyar Konzulátus elé vonultak, mert köszönetet szerettek volna mondani a kettős állampolgárságról szóló törvény elfogadásáért.

SZEMERE JUDIT

TRIANONRA EMLÉKEZTEK

Június 4-én Budapesten a belvárosi Petőfi-szobornál emlékező nagygyűlést tartott a Trianoni békediktátum 90. évfordulóján a Civil Összefogás Fórum és a Keresztény Értelmiségi Szövetsége. Az Ismerős Arcok nevű zenekar koncertet adott, beszédet mondott Tokody Iлона énekesnő, Zachar József történész, Csizmadia László, a CÖF tagja és Tökés László református lelkész. Románia EU parlamenti képviselője kijelentette, hogy a Trianon-tagadást is törvényileg kellene büntetni. Lázár Csaba színművész, a Magyar Katolikus Rádió főbemondója memorandumot olvasott fel. 16 óra 30-kor az egész Kárpát-medencében egyszerre szólaltak meg a harangok. A rendezvényen népes küldöttségek vettek részt az elszakított területekről. Kárpátalja képviseletében Ungvárról, Beregszászról és Nagydobronyból érkeztek csoportok az eszenyi Szabó Tibor vezetésével.

l-j

Dióhéjban

Templomépítő kijevei magyarok

A Magyarok Kijevei Egyesülete (elnöke Vass Tibor) felkarolta vitéz Pocsai Vince református lelkész kezdeményezését, hogy Kijeven ökumenikus templom létesüljön a helyi református gyülekezet (gondnoka: Petneházy Gyula) és a római katolikus magyar közösség számára. A ne-

mes ügy megvalósításához támogatókat keresnek.

Szent Miklós-kápolnát avattak

Május 22-én Bartos József festőművész, az épület restaurátora kezdeményezésére a beregszentmiklósi Rákóczi-kastélyban Szent Miklós-kápolnát avattak, amelyet Majnek Antal megyéspüspök szentelt fel.

Klímavédelmi konferencia

„Kárpát-medence klímavédelme /Konferencia I.” címmel kétnapos találkozót tartottak a közelmúltban Kiskunfélegyházán, amelyre a szervezők sok vendéget hívtak meg mind Magyarországról, mind a határon túlról. Kárpátalja is jelentős számú résztvevővel képviseltette magát. Május 28-án a tanácskozást Ficsór József polgármester nyitotta meg, majd átadta a szót a szervezőknek. Az előadások sorát Dr. Varga Zoltán professzor emeritus, az MTA doktora nyitotta meg. Az előadás alap gondolatát így összegezhetjük: „A klímaváltozás hatásai alól nincs menekvés. A hatások pedig minden élőlénycsoporthot érintenek.”

Ezután Molnár József, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Földtudományi Tanszékének docense „Éghajlati módosulások detektálása kárpátaljai hőmérsékleti és csapadék idősorok alapján.” című előadása következett. A beregszászi és az ungvári meteorológiai állomások méréseire támaszkodó kimutatásokból megtudhattuk, hogy Kárpátalja hőmérséklete alig fél évszázad alatt majdnem egy teljes fokot emelkedett, ami felülmúlja a világszerte tapasztalt fél fokot.

Számos más előadás mellett még egy ukrainai felszólalást hallhattunk dr. Marijcsuk Ruszlán, az Ungvári Nemzeti Egyetem Ökológiai és Környezetvédelmi Tanszékének docense részéről, aki angol nyelvű tájékoztatójában kifejtette a térség országai összefogásának szükségességét, hiszen Közép-Európa államai csak így méréselhetik a klímaváltozás negatív hatásait.

A találkozót másnapján a meghívott vendégek a Kiskunsági Nemzeti Parkba látogattak el.

LENGYEL JÁNOS

Irodalmi karaván Székelyföldön

Március 23–26-án kárpátaljai irodalmi karavánt fogadott Székelyföld. A helyi értelmiségi kárpátaljai írókkal találkozott Csikszeredában, a Székelyföld című irodalmi folyóirat szerkesztőségében, Sepsiszentgyörgyön a Bod Péter Megyei Könyvtárban, Kézdivásárhelyen a Bod Péter Tanítóképzőben, Brassóban a Reménység Házában. Az Együtt című folyóirat bemutató körútján részt vett Bakos Kiss Károly költő, a kritika rovat vezetője, Vári Fábrián László József Attila-díjas költő, az Együtt szerkesztőbizottságának elnöke, egyben a szép-irodalmi rovat vezetője, Zubánics László történész, a tanulmány rovat vezetője és Dupka György író, a folyóirat felelős kiadója és lapigazgatója.

Tudósítónk

„Szánakozom e sokaságon... Éhen pedig nem akarom őket elbocsátani...”

/Olvasandó: Máté evangéliuma 15. rész 32-39. versek/

Az Úr Jézus Krisztus földi szolgálata – az Isten országának hirdetése, és azok után majd a megváltás munkájának az „elvégeztése” – azzal kezdődött, hogy a negyvennapos böjtölés után a pusztában legyőzte az ördög kísértését, majd Názáretben, ahol felnevelkedett, bement a zsinagógába, és felállt, hogy olvasson az akkori Bibliából, amely a mai Ószövetség. Az Esaiás próféta könyvét adták a kezébe, amelyet ő azon a helyen nyitott ki, ahol ez van megírva: „Az Úr Isten lelke van énrajtam, mert fölkent engem az Úr, hogy a szegényeknek örömet mondjak; elküldött, hogy beküldjem a megtört szívűeket, hogy hirdessek a foglyoknak szabadulást és a megkötözötteknek megoldást. Hogy hirdessem az Úr jókedvének esztendejét, és Istenünk bosszúállása napját, megvigasztaljak minden gyászolót.” /Esaiás 61, 1-2/

Tulajdonképpen ez az ószövetségi prófécia teljesedett be a Megváltó Jézus Krisztus szolgálatában. Ezért ígérte meg Őt az Atya a világ megeremtésének a hajnalán, amikor a bűneset után azt mondta: „És ellenségeskedést szerzek közötted (ti. a kísértő között) és az asszony között, a te magod között és az ő magva között (ti. a megszületendő Jézus között); az neked fejedre tapos...” /1. Mózes 3-15./ Ezt a megszabadító harcot jelenti be Jézus ott a názáreti zsinagógában. És ennek a harcnak az egyik csodálatos része az, amiről Máté evangéliuma most szól hozzánk.

Először arról beszél az Ige, hogy Jézus eltávozik a Galileai-tenger mellé: „És nagy sokaság megy hozzá, vivén magukkal sántákat, vakokat, némákat, csonkákat és sok egyébeket, és odahelyezték őket a Jézus lábai elé, és meggyógyította őket /Máté 15,30./ És mindez azért történt, mert ahogy az Írás mondja: „a sokaság álmélkodott, mikor látta, hogy a némák beszélnek, a csonkák megépülnek, a sánták járnak, a vakok látnak: és dicsőítették Izrael Istenét” /Máté 15,31./, lényeges, hogy a Jézussal együtt lévő tanítványok meglássák és megtanulják, hogy milyen szolgálatot kívánt Jézus akkor, amikor személyesen megszólította őket: „Kövess engem!” Mit jelent az Isten dicsőítését munkáló szolgálat a tehetetlen-nyomorult emberek életében?

A legelső, amit ezeknek a tanítványoknak meg kellett tanulniuk, hogy kicsoda az őket szolgálatra elhívó Jézus. Az Úr ezt úgy jelenti ki számukra, hogy amikor három napon keresztül hirdeti a hozzá seregülő sokaságnak az Isten országa evangéliumát, nem azt mondja, hogy most már menjetez haza békeussal, sőt! Nem is a sokasághoz szól, hanem a tanítványoknak mondja: „Szánakozom ezen a sokaságon, mert három napja immár, hogy velem vannak és nincs mit enniük. Éhen pedig nem akarom őket elbocsátani, hogy valamiképpen ki ne dőljenek az úton /Máté 15,32./ Imé, az asszony magva: a megígért Szabadító. Az, aki meggyógyította az említett nyomorultakat, de aki

mindezt azért tette, mert neki adatott minden hatalom mennyen és földön, és mert ő a szánakozó Megváltó. Nem azokat hívja, akik tökéletes életükkel részváltak a győzelemre, mert ilyen ember egy sincs a földön. Ő azokhoz a tehetetlen bűnösökhöz jött, akiknek nincs mit enniük az élet pusztaságában. Ő a szánakozó Isten szeretetét hozta el ebbe a világba. A tanítványokat is erre a szolgálatra hívta el, amelyhez mérhetetlen erő kell minden szolgának, mert kinek nincs ereje, az kidől. Jézus pedig egyet sem akar elveszíteni azok közül, akiket az Isten neki adott. A hívogató szavában is így szól: „Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok, és megerhelgettetek, és én megnyugosztalak titeket /Máté 11,28./ Jézus soha nem hagy senkit bizonytalanságban, hogy mi az eredménye a vele való találkozásnak: „Én vagyok az életnek ama kenyere; aki hozzám jön, semmiképpen meg nem éhezik, és aki hisz bennem, meg nem szomjúhozik” /János 6,35./

És itt jön a nagy kérdés. A tanítványok azt mondják Jézusnak: tudjuk, hogy az emberek három napon át hallgatták az Evangéliumot, de „Honnét volna e pusztában annyi kenyérünk, hogy megelégítsünk ily nagy sokaságot?” /Máté 15,33./ A kérdésre Jézus kérdéssel válaszol: „Hány kenyereitek van?” A válasz pedig tragikus: „Hét, és néhány halunk” /Máté 15,34./ A tanítványok számba veszik a teljes készletet, pedig Jézus csak a kenyér felől kérdezte őket: a hét kenyér mellett van néhány hal is. De a felismerés döbbenetes: mi ez az étek ennyi embernek?

Jézus most azt a nagy igazságot teszi láthatóvá, ami úgy van megírva a Bibliában, hogy nem beszédben áll az Isten országa. Asokasághoz fordult: „És parancsolta a sokaságnak, hogy telepedjenek le a földön.” /Máté 15,35./ A sokaság engedelmeskedik, és szavak helyett cselekszik az Úr: „És vette a hét kenyeret és a halakat, és hálákat adván megtörte és adta az ő tanítványainak, a tanítványok pedig a sokaságnak.” /Máté 15,36./ De szükséges volt, hogy a tanítványok maradék nélkül oda tegyék a meglévő keveset Jézus kezébe. Azután át kellett venni Jézus megáldott kezéből és továbbadni a sokaságnak. A Szentlélek munkájából született meg a kettős engedelmesség: a sokaságé és a tanítványoké. Mindenkinek azt kellett tennie, amit a Lélek parancsol. Így jutott el a „megáldó” kézből a „megáldott” kezekre keresztül a táplálék a sokasághoz.

Mi az üzenete ma ennek az Igének? Pál apostol a Római gyülekezethez írt levelének 8. része 19. versében így ír: „Mert a teremtett világ sóvárogva várja az Isten fiainak megjelenését.” Az Isten fiai a tanítványok, akiknek az Úr mennybemenetele előtt kijelentette: „Nékem adatott minden hatalom mennyen és földön. Menjetez el ezért, tegyetek tanítványokká minden népeket: kereszteljétek meg őket az Atyának, a Fiú-

nak és a Szentléleknek nevében. Tanítsátok őket, hogy megtartsák mindazt, amit én parancsoltam néktek: és íme, én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig.” /Máté 28,18-20/.

Bármilyen hangosan és gyűlölettel hirdeti is az istentelen világ, hogy ő az úr a földkerekségen, hogy ő dönt a kisemberek jövőjéről, neméri el a maga célját. Mert ennek a világnak nemcsak megtévesztő, hamis urai vannak: ebben a világban Jézus Krisztus az egyedüli úr, aki nemcsak szánakozik a kisemmizettek nyomorúságán, hanem meg is elégíti őket az élet kenyérével, és azok erőt kapnak a megmaradáshoz.

És itt jön a tanítványok szolgálata, akik megtanulták, hogy a szánakozó Isten nem örül a bűnös halálán, hanem azt akarja, hogy a bűnös megtérjen az ő útjáról és éljen /Ezékiel 18,32/.

A mi szegény, sokszor kisemmizett népünknek az életében a kegyelmes Isten most a reménység útját nyitja meg. A félrevezetett vagy elkábított néppel meg akarja értetni, hogy a fennmaradásnak van egy menetrendje: az, hogy a kiéhezett tömeg leüljön Jézus szavára és engedelmes szívvel várja Ura rendelkezését, bízza rá sorsát, jövődjét. A Megváltó Úr gondoskodik szolgáló tanítványokról. Ezeknek a szolgálattevőknek élő kapcsolatuk van a „Bőség Urával”, a Jézus Krisztussal. És ha naponként odateszik a maguk életének „hét kenyérét és két halat”, a hatalmas Isten, a népünkön is szánakozó Jézus megáldja azt és meg is sokasítja.

Ez a lehetőség el van készítve minden lélek számára, a mindennapi kenyér harcában is, de az örök élet kenyérének az áldásában is. Am az is nagyon fontos, hogy a kérésében, a napi könyörgésben együtt mondja népünk: „A mi mindennapi kenyérünket add meg nekünk ma. És bocsásd meg a mi vétkeinket... szabadíts meg a gonosztól. Mert Tiéd az ország, és a hatalom, és a dicsőség, mindörökké.” /Máté 6,11-13/.

Végül még egy gondolatot szeretnék leírni, amely a szolgálattevőknek szól. Nem kell félni attól, hogy ha mindent odaadok a szolgálatban, akkor nekem nem marad semmi. Mert mi is van megírva az igeszakasz végén? „és mindnyájan ettek és megelégedtek; és fölszedték a maradék darabokat hét teli kosárral.” /Máté 15,37/.

És ez így van ma is, és így lesz a világ végezetéig, amikor visszajön Jézus Krisztus, hogy bevigye az ő engedelmes népét az élet teljességébe. Addig viszont a pusztában bolyongó és sokszor megéhező népek és megelégtetésre szoruló sokaságnak folyamatosan kell zengeni az ének szavát:

*„Vágyom utadon járni, Jézus,
Véled csatába szállni, Jézus,
Gyáván meg nem hátrálni, Jézus!
Segíts, hogy úgy legyen!”*

GÉCZY TIHAMÉR
református lelképásztor
Debrecen

A református gyülekezetek küzdelmei a Beregvidéken a cseh megszállás idején

Sok szó esik mostanában arról, hogy felvidéki nemzetársainkat mennyi atrocitás éri nap mint nap, csupán azért, mert ragaszkodnak anyanyelvükhöz. A kárpátaljai magyarság a trianoni békeszerződés után már megtapasztalhatta, hogy ez a határtalan gyűlölet nem új keletű. Szeretném megosztani az olvasókkal azokat az adalékokat, amelyekből kiderülhet, milyen gyötrelmekben volt részük a beregvidéki református gyülekezeteknek (de nemcsak nekik) a cseh megszállás éveiben. Azoknak az érdeklődőknek a kedvéért, akik nem Kárpátaljáról származnak, álljon itt egy kis történelem.

Kárpátalja az I. világháborút lezáró békekötés alapján Csehszlovákiához került. 1938 októberében a hitleri Németország ösztönzésére ukrán bábállam létrehozásával kísérleteztek. 1938 novemberében az első bécsi döntés értelmében a magyar csapatok bevonultak Kárpátalja egy részére, majd 1939 márciusában egész Kárpátalját visszafoglalták. 1944 őszén a szovjet csapatok megszállták a vidéket, 1945 júniusában Moszkvában a Szovjetunió és Csehszlovákia között létrejött megállapodás értelmében Kárpátalját az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársasághoz csatolták. Jelenleg is Ukrajna kötelékébe tartozik. Többször történtek kísérletek arra, hogy valamilyen különleges önkormányzat, esetleg a többségében magyarlakta területen Magyar Autonóm Körzet jöjjön létre, ám ezt a hatalom megakadályozta. Most egy belső kulturális autonómia irányítja a kárpátaljai magyarság életét, amelybe szorosan beletartozik a vallás is.

A Nagyberegi Református Egyházközség presbiteri jegyzőkönyveit lapozgatva alkalmam volt megismerni a cseh megszállás alatt történeteket. Bary Gyula, az akkori református lelkész nagy tudású ember volt és kellő alapossággal rögzítette az elhangzottakat, sőt, a jegyzőkönyvvezetést, mint műfaj megkötöttségei ellenére maga is kommentálta az eseményeket egy-egy odaillő mondattal.

Az 1919. november 30-án megtartott presbiteri ülésen a lelkész elmondta, hogy a megszálló katonai csapatok főparancsnokságának rendelkezése a tanítás szünetel, mivel a Csehszlovák Köztársaság által kívánt hűség fogadalmat a tanítók nem tették le. „Erre a behódolásra nem hajlandók” – szögezi le Bary Gyula lelkész a jegyzőkönyvben –, aminek következménye az állami segítség megvonása. A lelkész kijelentette, hogy a maga részéről még egyenes megbízás esetén sem fordul semmiféle kérelemmel a megszálló csapatokhoz sem szóban, sem írásban, de felkéri a presbitériumot 2–3 tagú bizottság kijelölésére, hogy az illetékes hatalomnál lépéseket tegyenek valamiféle tanítás engedélyezésére.

A presbitérium nagy örömmel és elismeréssel adózott a tanítók hazafias magatartásának, ugyanakkor eldöntötte: megkereséssel fordulnak a községi képviselőtestülethez, hogy az elvont állami segély helyett havi kölcsönt folyósítsanak a tanítóknak, „míg vidékünkön a megszálló csapatok ki nem vonulnak, s a mi kormányunk az elmaradt összeget tanítóinknak ki nem utalja”.

Végül a presbiteriek úgy döntöttek: nem hoznak létre bizottságot, hanem a tanítás megkezdése ügyében várakozó álláspont-ra helyezkednek.

1920. február 1-jén a templomban tartott az egyházközség közgyűlést. Ismertették az egybegyűltekkal, hogy a beregszászi csehszlovák tanfelügyelő levelet juttatott el az igazgató tanítóhoz, amelyben az áll, hogy a fogadalom letételét nem halasztják el a békekötés ratifikálásáig, sőt, aki nem tesz eleget a felhívásnak, azonnal elbocsátják és az iskola épületéből a legrövidebb időn belül el kell költöznie. A tanítókat másnapra hívták be a hűségeskü letételére, és kilátásba helyezték, hogy aki nem jelenik meg, elbocsátják és állását haladéktalanul másvaló foglaltatják el.

Az 1920. szeptember 4-i ülésen a presbitérium tagjai úgy vélték, hogy a tanítók tegyék le mégis a hűségesküvet a gyerekek érdekében. Egyben azt is kihangsúlyozták, hogy a tanítók fogadalomtételét a helyzet parancsolta kényszernek tekintik, és ha bármiféle helyzetváltozás következne be, az egyház védelmébe veszi őket.

A csehszlovák állam a református felekezeti iskolákat minden eszközzel igyekezett elszorvasztani. Így volt ez Beregrákon is. Az állam kötelezte az iskolafenntartókat, hogy az 1200 koronás tanítói alapfizetés helyett 4908 koronás alapfizetést folyósítsanak a tanítóknak. Ezzel próbálta térdre kényszeríteni az egyházat, hogy adja fel iskolá-

ját és ezzel végleg megszüntesse a magyar nyelven való tanítást. „Vagyonnal és alappal nem rendelkező egyházunk, ha nem akarta misszióját feladni ezen utolsó magyar végváron, kénytelen volt a szükséges összeget a hívektől adó alapján beszédni. Szomorú szívvel kellett a presbitériumnak egyházunk tagjait újabb anyagi áldozatok meghozatalára szorítani, de mivel más megoldás nem volt lehetséges, így ehhez kellett nyúlni. E teher viselése sokakat arra vitt, hogy egyházából kilépjen s a millénisták [jehovisták] karjaiba dobja magát. A helyzet súlyosságát csak növelte a cseh állam azon magyar egységet bontó intézkedése, mely szerint az egyházi terhektől szabadulni akaró híveknek elég volt egy levelezőlappon értesíteni a főszojlgabírót az egyházból való kilépésükről, hogy ez által az egyházi közterhek viselésétől megszabaduljanak. Sőt, hogy az iskolafenntartó járulékot se kelljen fizetni, gyermekeiket beírták a cseh vagy orosz iskolába, ahol tárt karokkal fogadták őket és ruhával, cipővel, könyvekkel, írószerezrel s más anyagi segítséggel igyekeztek a saját részükre megtartani az ilyen gyermekeket. De nem kevésbé csalogatta őket az a tény, hogy ezekben az iskolákban a mulasztások soha nem jártak következményekkel, ami egy gazdálkodó ember számára sokat jelent” – olvassuk egy korabeli beszámolóban.

Az első világháború után, a trianoni döntés okozta kényszerűségből számos református egyházmegye elszakadt az anyaországtól: például az ungi egyházmegye 39 gyülekezettel teljesen, a beregi egyházmegyének 43, míg a máramaros-ugocsainak 25 gyülekezete. 1920. december 21-én Szlovenszkói Tiszánineni Egyházkerület elnevezés alatt az elszakadt református gyülekezetek új egyházkerületet alakítottak, püspökévé Pálóczi Czinke István rimaszombati esperes-lelkészt választották meg. A kárpátaljai reformátusság nem csatlakozott ehhez az egyházkerülethez. Fritz Peyer-Müller „A Kárpátaljai Református Egyház története” című, 1994-ben megjelent könyvében olvashatjuk, hogy hosszú vajú dás után 1923. június 7-én létrejött a Kárpátaljai Református Egyházkerület, amely a tíz nappal később megnyílt Szlovenszkói és Kárpátaljai Egyetemes Református Egyház első törvényhozó zsinatán már teljes jogú tagként képviseltette magát. A négy zsinati tag egyike Bary Gyula nagyberegi lelképásztor volt.

Visszatérve Pálóczi Czinke Istvánhoz, a püspök, az egyetemes konvent elnöke az 1925-ben kiadott új Énekeskönyv bevezetőjében ezt írja: [miután] „az eddigi [énekeskönyv] kivétellett mindenütt a közhasználatból [...] gondoskodnunk kellett hát nekünk is a lelki szükséglet kielégítéséről, hogy istentiszteletünkben és vallástá-

A református gyülekezetek küzdelmei a Beregvidéken a cseh megszállás idején

„nításunkban zavar ne álljon elő”. Ez az Énekeskönyv valóban eljutott minden olyan családroz, ahol iskoláskorú gyermek volt, de nagyanyámtól tudom, hogy a mélyen vallásos református falusi emberek lelkésznél csak „cseh zótárnak” neveztek (mivel minden nemzeti vonatkozású éneket „kiirtottak” belőle), és otthon továbbra is a régebbi, „magyarok alatt” kiadott Énekeskönyvet használták.

1936-ban több levélváltás is történt a nagyberegai községi jegyzőség és a helyi lelkészi hivatal között az egyházi épületeknek az állami ünnepeken zászlókkal való feldíszítése ügyében, sőt felszólították a lelkészi hivatalt, hogy „reggeli istentisztelet keretében beszéd formájában Masaryk köztársasági elnök úr születésnapjáról szíveskedjenek megemlékezni. A középületekre, amelyek az egyház kötelékébe tartoznak, a lobogót már péntek délután ki kell tenni, vasárnap reggel 8 óráig.”

1935-ben Bary Gyula lelkész azzal indokolta a zászlók kitévésének elmaradását, hogy „sem a református templom, sem a lelkészi lakás azelőtt sem volt soha semmiféle ünnepen semmiféle zászlóval feldíszítve, s ezt sem a régi (magyar), sem az újabb (csehszlovák) állami fennhatóság idején semmiféle hatóság nem minősítette államellenes magatartásnak.” Azt is leszögezte, hogy a templomoknak és a lelkészi lakásoknak az állami ünnepek alkalmából zászlókkal való feldíszítésére addig semmiféle szóbeli vagy írásbeli rendelkezést nem kaptak a hatóságoktól, s olyan törvényt, amely ezt általánosságban kötelezővé tenné, nem ismernek.

Úgy tűnik azonban, hogy szülőfalum egyházközsége is kénytelen volt beadni a derekát, mert a továbbiakban már csak nyomtatékosan felszólító átiratokat találtam az azzal kapcsolatban. 1937. március 4-én kelt levelében Bary Gyula lelkész közli a községi jegyzőséggel, hogy javaslatukat, miszerint Masaryk úr, a Csehszlovák Köztársaság alapító elnöke születésnapját szombaton is és vasárnap is meg kell ünnepelni, nem tudják elfogadni. Az ünnepet csak szombaton méltatják, egyúttesen az iskolával, mivel „a vasárnap tartandó templomi istentiszteletet nem fordíthatják kizárólag az állami ünnep céljaira, mert vasárnap az egyházi előírásoknak kell elsősorban helyt adni, s mert vasárnap az egyházközség felnőtt tagjai szokták elfoglalni a templomi helyeket, akik az úgynevezett állami himnuszok dallamát nem ismerik”, így nem tudják biztosítani az ünnepség kellő színvonalát.

A nagyberegai községi jegyzőség több levélben is felszólította a lelkészi hivatalt az állami ünnepek méltó megünneplésére. Például átiratot küldött azzal kapcsolatban, hogy 1937. május 8-án ünnepélyes istentisztelet

legyen, mert e napon a 18. évfordulóját ünnepli Podkarpatska Rus (*Kárpátalja akkori hivatalos neve – F. M.*) lakossága annak az eseménynek, hogy Csehszlovákiához csatolták a területet. Ugyancsak egy 1937-es felhívás szerint „a lelkészi hivatal kéri intézkedni, hogy a templomban istentisztelet keretén belül, valamint a református iskolában is ünnepélyesen legyen megtartva május 28-án Benes Eduárd köztársasági elnök 53. születésnapja.” Természetesen a zászlók kitévésére a községi jegyzőség külön felhívta a lelkész figyelmét.

Kárpátalja Magyarország kebelébe való visszatérte után ismét szóba kerültek a zászlók, de most már örömteli eseményként. Több bejegyzést olvastam arról, hogy a Felvidék magyarok településeinek felszabadulása alkalmából sok anyaországi település ajánlott fel zászlót. A nagyberegai református iskola számára például a Debreceni Református Tanítótisztület készített egy nemzeti színű lobogót. Erről értesítette Szendi István református igazgató tanító Bary Gyulát, a nagyberegai iskolaszék elnökét 1938. december 11-én. De ugyanilyen gesztussal állt elő a Nagykállói Református Egyház Lelkészi Hivatala is. Bary Gyula a nagyberegányi református iskolát ajánlotta Görömbe Péter nagykállói református lelkész figyelmébe, mivel „a nehéz viszonyok között nemcsak megtartotta egy tanerős iskoláját, de újabban nagy költséggel tanítói lakását is renováltatta, s a község többféle vallású (római katolikus és görög katolikus iskolák is vannak benne) lakosai között híven munkálta a magyar református szellem fennmaradását.”

Időközben megtörtént az „átrendeződés”: 1939. március 2-án értesítette a községi jegyző Bary Gyula lelkészt, hogy a beregszászi járási főszolgabíró felkéri „a működő, de eddig fogadalmat nem tett lelkészeket, hogy március 8-án fogadalomtételre jelenjenek meg a főszolgabíró úr hivatalában”. A magyarországi református egyház is elrendelte a visszacsatolt területeken működött református lelkészeknek „az idegen uralom alatti magatartása tekintetében az igazolási eljárást”. Sőt, ismét sor került a tanítói és az ifjúsági könyvtárak átvizsgálására, amelynek célja „a magyar nemzeti gondolattal ellenkező könyvek kiselejtezése” volt.

Tisztelettel gondolok azokra a lelkészekre és tanítókra, akiknek Kárpátalján a különböző uralmak alatt kellett lavírozniuk a politikai és nemzetiségi harcok tengerén, mégpedig úgy, hogy a rájuk bízott bárka, a maréknyi magyarság kárt ne szenvedjen. Megbecsülés illeti őket haló porukban is, hiszen az ő helytállásuk nélkül most bizonyára még kevesebben lennének az anyanyelv végvárában.

FÜZESI MAGDA

Beiktatták a Munkácsi Görög Katolikus Egyházmegye új püspökét

Április 24-én az Ungvári Görög Katolikus Székesegyházban beiktatták hivatalába Milan Sasikot, a Munkácsi Görög Katolikus Egyházmegye 15. megyéspüspökét. A Szentsték 2002. november 12-én nevezte ki címzetes bononiai püspöknek és a munkácsi egyházmegye apostoli kormányzójának. II. János Pál pápa 2003. január 6-án szentelte püspökké Rómában. Hivatalát kormányzóként 2003. január 25-én foglalta el.

XVI. Benedek pápa 2010. március 17-én kinevezte a munkácsi egyházmegye megyéspüspökévé. A munkácsi püspökök székébe való beiktatását Ivan Jurkovicz érsek, Ukrajna apostoli nunciusa végezte. Az eseményen jelen volt Cyril Vasil SJ érsek, a Keleti Egyházak Kongregációjának titkára, Ján Babjak SJ eperjesi érsek, Mieczyslaw Mokrzycki lembergi érsek, illetve további húsz püspök és 130 pap. A munkácsi egyházmegyéből a történelem során kivált egyházmegyék is képviseltették magukat.

A kinevező pápai bulla felolvasása után az apostoli nuncius átnyújtotta Sasik püspöknek főpásztori jelvényét, a pásztorbotot, majd sor került a trónraemelésre (intronizáció). A püspök neves elődje, Bacsinszkij András több mint 200 esztendő katedráján foglalhatott helyet. Ezután Milan Sasik bemutatta első főpásztori miséjét.

Az egyházi méltóságok között Zán Fábrián Sándor, a Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke is köszöntötte az újonnan beiktatott megyéspüspököt, és Isten áldását kérte rá, hogy a szomorúakkal, a megtört szívűekkel és az örvendezőkkel is meg tudja találni a közös hangot munkája során. Az egyházi méltóságokon kívül külföldi diplomaták és a helyi önkormányzatok képviselői is részt vettek az ünnepségen.

Tudósítónk

MAGYAR TÁBORNOKOK A KÁRPÁTOK VÉDELMEBEN

A II. világháború befejezésének 65. évfordulójára

1944 első felében a Vörös Hadsereg elérte a Keleti-Kárpátokat. Akárpáti átjárók védelmére az 1940 óta működő Erődítési Parancsnokság (Hárosy Teofil ezredes irányításával) folyamatosan három, egymás mögött húzódó védelmi vonalat épített ki. A Zsabye–Mikulicsin–Turka vonalában épült ki a Hunyadi-állás. A Hoverla–Tatár-hágó–Toronyai-hágó–Vereckei-hágó–Uzsoki-hágó vonalon a Szent László-állás húzódott. Végül a hegyvonulat gerincétől délre Körösmező–Királymező–Ökörmező–Völéc–Fenyvesvölgy vonalában – fő védelmi vonalként – kiépült az Árpád-állás.

1944. április 17-én a Kárpátok védelmére felvonult az I. magyar hadsereg mind a három hadteste, amelyekhez 4 gyaloghadosztály, 3 könnyűhadosztály, 1 páncélhadosztály és 2 hegyidandár tartozott. A Kárpátok védelmében német csapatok nem vettek részt.

Április 18-án magyarok megkezdték előrenyomulásokat a Sztanislav (ma Ivano-Frankivszk) területéhez tartozó Nadvorna, Deljatin, Dolina, Otinia, Kolomea irányába. De a fokozatosan megerősödött Vörös Hadsereg ellentámadásba ment át és visszavetette a magyar csapatokat először a Hunyadi-állásba (július 26–27-én), majd a Szent László-állásba (szeptember 9–10-én).

A Keleti-Kárpátokban az Ivan Petrov vezérezredes vezette IV. Ukrán Front két hadsereggel – a 18. gárdahadsereggel és a 38. hadsereggel – szeptember 8-án Krosno–Szanok térségéből indította meg a támadást, amely fokozatosan a Duklára és a Beszkiidekre terjedt ki.

Dálnoki Miklós Béla vezérezredes az I. magyar hadsereg parancsnoka a heves harcok során kialakult helyzetben elhatározta a csapatok visszavonását a jól kiépített Árpád-állásba. Ez a hadmozdulat tervszerűen folyt le, mindazonáltal az oroszok számára meglepetésként hatott, hiszen mindeddig a magyar csapatok sikerrel akadályozták meg a szovjetek áttörési kísérleteit. A. A. Grecsko, a későbbi szovjet marsall, a „Kárpátokon át” (Bp. 1977) c. művében beszámolt arról, hogy milyen súlyos veszteségeket szenvedett a Vörös Hadsereg ezekben a harcokban.

Augusztus 23-án Románia letette a fegyvert és ezzel a II. és III.

Ukrán Front csapatai előtt megnyílt az út a Déli-Kárpátok szorosai felé. Miután a Vörös Hadseregnek heves ütközetek árán sikerült átlépnie a déli magyar határt, a II. Ukrán Front október 6-án megkezdte nagyszabású előretörését Szentcsaba–Nagyvárad–Debrecen–Csap–Nyíregyháza irányába.

A IV. Ukrán Front úgyszintén megindította csapatai támadását a Keleti-Kárpátokba. Mind a két front parancsnoka – Malinovszkij marsall és Petrov vezérezredes – Sztálintól azt a parancsot kapta, hogy Csap körzetében az I. magyar hadsereget zárják katlanba és semmisítsék meg, amint ezt sikerült megvalósítani 1942. november 19-én Paulus tábornagy 6. német hadseregével Sztálingrádnál.

Az eredeti terv szerint Horthy Miklós kormányzónak október 15-én Beregszászban kellett volna a fegyverszüneti proklamációját beolvasnia, ezért Dálnoki Miklós Béla vezérezredes az I. magyar hadsereg parancsnoka a hadsereg törzsét Husztról Beregszászba (a dohányfermentáló üzem épületébe) tette át, hogy a kormányzó urat megvédje mindenmü atrocitástól. Mint ismeretes, a háborúból való kiugrás meghiúsult, Szálasi Ferenc vette át a hatalmat. Másnap, október 16-án Dálnoki Miklós Béla reggel vezérkari főnökével parancsnoki gépkocsiján Vizkőznél (ma Szojmi) egy hídon átlépte az arcvonalat, jelentkezett Petrov vezérezredesnél, majd Moszkvába repült és csatlakozott a Faraghó altábornagy által vezetett fegyverszüneti küldöttséghez.

A fenti események után az I. magyar hadsereg új parancsnokot kapott az energikus László Dezső vezérezredes személyében. Az új parancsnok és vezénylő tábornokai idejében felismerték a támadó Vörös Hadsereg „bekatlanozási” szándékát és ezért minden erejükkel arra törekedtek, hogy az I. magyar hadsereget mielőbb kivonják az Árpád-állásból, a továbbiakban Kárpátaljáról és visszavonuljanak Észak-Magyarország irányába.

Bár a csapatok kivonása megkezdődött, az oroszok támadásai nagy erővel tovább folytatódtak. Így, a Latorca-völgyben Szolyva térségében a túlerőben lévő szovjet harcokcsioszlopnak és a gyalogságnak sikerült átkarolniuk az V. magyar had-

Asókomániai vitéz Algya-Pap Zoltán altábornagy

test egy védekező csoportját. Ekkor a hadtest parancsnoka, Algya-Pap Zoltán altábornagy személyes bátorsággal csapatai élén kitört az ellenséges gyűrűből. Ezért a hőstetteért – mint egyetlen tábornok a II. világháborúban – méltán érdemelte ki a tiszti Arany Vitézségi Ermet.

Gertyenyesi vitéz Hollósy-Kuthy László altábornagy

Hasonlóképpen Turjaremeténél is bekerítés fenyegette a III. hadtestet. A hadtest parancsnoka, Hollósy-Kuthy László altábornagy, hogy elkerülje a bekerítést, rajtaütött a szovjet csapatokon és a zűrzavart kihasználva katonáit az Uzsok–Ungvár úton Nagyberezná–Zemplénoroszi–Mezőlaborc irányába kivezette.

Október 23-án éjjel a magyar csapatok kiürítették Husztot, amelyet az oroszok rögtön megszálltak. Október 24-én a hatalmas túlerőben lévő szovjet csapatok Munkácsra összpontosították a támadást: a város heves harcok után ezen a napon elesett. Október 26-án az oroszok délután 5 órakor aknatűz alá vet-

ték Beregszászt, amelyet aztán erős gyalogsági roham követett. A magyar csapatok három órán át védték a várost, ezzel is elősegítve a visszavonuló alakulatok evakuálását Vásárosnamény és a Kelet-Tisza-ág mögé.

Ungvárt a szovjetek október 27-én gyors harcokcsitámadással akarták elfoglalni, de Hollósy-Kuthy altábornagy már napokkal az előtt tankcsapdákkal védelmi vonalat szervezett az Ung folyó hosszában. A kitűnően megszervezett páncélelhárítás tüzeben a szovjet támadás meghiúsult és csak a következő napon sikerült a várost elfoglalni, de ekkor már az utolsó magyar egység is elhagyta a térséget Szobránc–Sátoraljaújhely irányába.

A IV. Ukrán Front támadása lelassult, már csak Csap előterében folytak elkeseredett harcok egészen november végéig, megakadályozva ezzel a szovjet hadsereg átkelését a Tiszán. Az I. magyar hadsereg „bekatlanozása” és megsemmisítése fiaskót szenvedett. A magyar tábornokoknak sikerült tervszerűen, precízen, utóvédharcokkal kimenteni a rájuk bízott katonai egységeket. Az átcsoportosítás után az I. magyar hadsereg alakulatai a továbbiakban a Felvidéken – Szepsi, Rozsnyó, Dobsina, Besztercebánya környékén – folytatták védelmi harcukat a támadó oroszokkal.

A IV. Ukrán Front emberéletben és hadianyagban súlyos veszteségeket szenvedett a Kárpátokban vívott harcokban, amelynek utánpótlása a behavazott szorosokon, a felrobbantott alagutakon, viaduktokon és hidakon át szinte teljesen lehetetlenné vált. A kudarc egyértelmű volt. Mivel a IV. Ukrán Front nem teljesítette a feladatot, Sztálin haragjában leváltotta Petrov vezérezredest, aki kegyvesztett lett.

A Kárpátokat és Kárpátalját a magyar erők elhagyták és így látszólag a szovjet csapatok maradtak felül. Ennek dacára a magyar tábornokok kitűnő stratégiai előrelátásának, nagyszerű katonai tudásának (felkészültségüknek és nem utolsósorban hősiességüknek) köszönhetjük, hogy városainkat és falvainkat nem rombolták le, és ami a legfontosabb, Kárpátalja lakossága megmenekült a háború borzalmaiból.

HRABÁR TAMÁS
görg katolikus áldozópap,
protóiere,
a történelmi események
tanúja

Kárpátaljai irodalmi karaván Erdélyben

Április 21–24-ek között kárpátaljai irodalmi karaván látogatott el Erdélybe, hogy elvigye jó hírünket nemzettársainkhoz. Első állomásuk Zilahon volt, majd Marosvásárhelyen mutatkoztak be, április 22-én, csütörtökön pedig az Együtt folyóirat munkatársaival ismerkedhettek meg az érdeklődők a kolozsvári Bulgakov Irodalmi Kávéház pincéjében. A beszélgetést Karácsonyi Zsolt író, az erdélyi Helikon szerkesztője vezette.

Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE) Közép-erdélyi Magyar Művelődési Intézete által a Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztal részeként (a magyarországi Oktatási és Kulturális Minisztérium Új tudás – műveltség mindenkinek program keretében) szervezett irodalmi karaván kolozsvári állomásán Vári Fábián László József Attila-díjas költő, néprajzkutató, az Együtt szerkesztőbizottságának és a Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportjának elnöke beszélt a folyóiratnak az 1965–1967. között (ugyan-

ezzel a címmel) szamizdatként megjelent elődjéről, amelyet az Ungvári Állami Egyetem akkori magyar szakos hallgatói szerkesztettek. Szólt a 2002-től újraindult Együtt történetéről, a kárpátaljai magyarság jelenlegi helyzetéről. Bakos Kiss Károly rovatvezető arról tájékoztatta a kolozsvári irodalombarátokat, milyen komoly munkát végez a beregszászi székhelyű Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) a fiatalabb korosztálynak a kulturális életbe való bevonása terén. Többek között verselemző kört hoztak létre, évente két alkalommal tehetségpályázatot hirdetnek kezdők számára. A legsikerültebb munkákat a KMMI Kárpátaljai Magyar Krónika című lapjában teszik közzé, ezzel is írásra buzdítva a fiatalokat.

A kárpátaljai vendégek ezután felolvastak verseikből. A felolvasásba bekapcsolódott az éppen Kolozsvárt tartózkodó Füzesi Magda, a Kárpátaljai Hírmondó főszerkesztője, akit az Együtt folyóirat 2010-ben költészeti nívódíjjal tüntetett ki.

Életfát avattak Kárpátalján

A közelmúltban rendezték meg a II. Mezőegecsei Motoros és Hagyományörző Találkozót. Aszombati programrész ökumenikus istentisztelettel kezdődött. A Tiszacsomai Honfoglaláskori Emlékparkban Dávid Árpád mezőegecsei református lelkész és Lődár Jenő görög katolikus parochus hirdetett igét. Ezt követően Mezőegecseben a Kajdy-kúria előtti téren ünnepélyes keretek között életfát avattak. A három fűvesített halom közepén álló hétágú jelkép avatóünnepségén Mester András polgármester köszöntötte a jelenlévőket.

Román István, a Magyar Köztársaság országgyűlési képviselője az anyaország üzenetét és biztatását tolmácsolta. Mint mondta, az új kormány első intézkedéseként június 4-ét a Nemzeti összetartozás napjává nyilvánította, valamint döntött arról, hogy könnyített módon kívánja megadni az állampolgárságot valamennyi határon túl élő magyarnak, bárhol éljen is a világban. Felsőlalásában hangsúlyozta, hogy aki életfát állít, az a reménynek is állít egy műalkotást. Beszéde végén kitartást és erőt kívánt a kárpátaljai magyaroknak.

Bódi Szabolcs, a Magyarok Szövetségének alelnöke, Kunszentmiklós polgármestere köszöntőjében úgy fogalmazott, hogy a hit az a híd, amely átvezet a lehetetlenség felett. A most felállított életfa magyarság-jelképként tükrözi azt, hogy nemzetünk (éljenek képviselői bármelyik országban) egy tőről fakad.

Gyurin Miklós, a Magyar Köztársaság Beregszászi Konzulátusának konzulja ünnepi köszöntőt mondott. Dicséretre méltónak nevezte a gecekiek hagyományápolását, amelyre jó példa a felavatott életfa is.

A beszédek elhangzása után Román István és Bódi Szabolcs a polgármesterrel közösen leplezték le az életfa emléktábláját, amelyen a következő üzenet olvasható:

*„Ne tagadd meg a fajt, miből eredtél,
Lángoló vért miből születél a föld mely
éltet s eltakar ha magyarnak születél, hát
maradj Magyar!”*

Az avatóünnepség a Székely Himnusz közös elnevelésével zárult.

BERNÁR

Fotókiállítás Kolozsváron

Április 22-én délután a kolozsvári Belvárosi Unitárius Egyházközség tanácstermében nyitották meg Zubánics László történész, író, újságíró, az Együtt tanulmány rovata vezetőjének, a KMMI elnökének fotókiállítását. Az érdeklődők 18 felvételt láthattak kárpátaljai várakról, váromokról, a vidék szép tájairól, gondolatban tudatosíthatták, hogy hol is található a sokak számára csak irodalmi művekből, Petőfi Sándor, vagy éppen Kölcsey Ferenc verseiből ismert Munkács vára, az egykori huszti vár, illetve a szolyvai, a vereckei emlékmű. Képet kaphattak arról is, hogy a kilenc évtizeddel ezelőtt a trianoni döntés értelmében a Magyarországtól elcsatolt területen élő nemzetrész mai képviselői híven őrzik az összmagyarság kulturális értékeit, önazonosság-tudatuk pedig, a nehézségek ellenére, ma is töretlen.

*A felvételeken: a szerednyei várrom;
a szolyvai honfoglalás-kori lovas sír obeliszkje.*

Tudósítónk

Ismét találkoztak a Vérke-parti öregdiákok

Már hagyomány, hogy minden év júniusában Beregszászban a jelenleg a Beregszászi Ukrán Gimnáziumnak otthont adó egykori magyar gimnázium előtt álló öreg platánfa alatt találkoznak mindazok, akik évtizedekkel ezelőtt a Vérke-parti városban érettségiztek.

A múlt század végén még több mint négyszázan gyűltek össze itt az érettségizettek egy-egy találkozó alkalmával a világ számos országából. Azóta elszállt az idő az egykori öregdiákok felett is: az idén sokan egészségi állapotuk romlása miatt nem jöhettek el az iskolavárosba. Azért mégis sor került a lélekemelő együttlétre. A platánfánál Csanádi György nyugalmazott főszerkesztő és Lovay Attila, a Beregszászi Kossuth Lajos Középiskola egykori történelemtanára szölt az egybegyűltekhöz. Ezután az ünnepség a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium épületében folytatódott. Itt volt hajdan az egykori gimnázium kollégiuma. Szabó Árpád gimnáziumigazgató köszöntötte a megjelenteket, majd a tanintézet diákjai műsort adtak, végül szeretetvendégség keretében kötetlen beszélgetésre került sor, ahol Balázsiné Lengyel Rozália, Harsányi

Ferenc és más öregdiákok felelevenítették a régi szép idők emlékeit.

Végezetül az öregdiákok megkoszorúzták Kerényi Gyulának, a találkozó egykori szervezőjének az épület falán levő emléktábláját.

A Vérke-parti öregdiákok találkozóját 2004 óta a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium igazgatósága, illetve a Beregvideki Nyugdíjasok Petőfi Sándor Egyesületének elnöksége szervezi. Köszönet nekik fáradozásaikért, mert ezúttal is sok idős embernek szereztek örömet. Bízunk benne, hogy a mostani fiatalok felvállalják a találkozók további szervezését, megőrzik szép hagyományainkat.

LACZ MAGDOLNA
*Vérke-parti öregdiák,
a találkozó résztvevője*

Írták, mondták az irodalomról

Amikor a papír látja, mennyi sötét foltot ejtett rajta a fekete tinta, bizony kesereg; pedig a tinta megmutatja neki, hogy csupán az általa ráírt szavak miatt őrzik meg őt.

Leonardo da Vinci

A könyv ne csak barátunk, hanem ellenfelünk is legyen: értsük meg, de vitakozunk is vele.

Denis Diderot

Hiszem, hogy amikor valaki könyvet olvas, a fejében megszületik a saját filmje, arcot teremt a szereplőknek, megrendezi a jeleneteket, hallja a hangokat, érzi a szagokat. És pontosan emiatt van az, hogy ha valaki megnézi a filmes változatát egy könyvnek, ami tetszett neki, mindig csalódottan jön ki a moziból, és mindig azt mondja: "a könyv sokkal jobb volt".

Paulo Coelho

Olvasni még mindig jó

A közelmúltban ellátogattunk a beregszászi református gyülekezet Kossuth tereen lévő könyvtárába, ahol Morilják Erzsébet könyvtárvezetőt kérdeztük az intézmény létrejöttéről, szolgáltatásairól, látogatottságáról.

– Könyvtárunk 10 évvel ezelőtt alakult Taracközi Gerzson akkori beregszászi tiszteletes kezdeményezésére. Kezdetben mindössze 300 kötet volt kölcsönözhető a gyülekezeti tagok számára. A könyvtár létrejöttével egy időben egy kanadai magyar nyelvű könyvtár felszámolásakor a teljes könyvvállományt az egyik sárospataki könyvtár számára ajánlották fel. A sárospatakiak úgy gondolták, hogy nálunk nagyobb szükség volna azokra a könyvekre és továbbküldték hozzánk. Könyvvállományunk gyarapszik, főként felajánlások útján. Rendszeresen kapunk könyveket a gyülekezeti tagoktól és a könyvmissziótlól egyaránt.

Nyilvántartásunkban jelenleg 4400 kötet van, többségében szépirodalom, klasszikusok alkotásai. A könyvvállományunk valamivel kevesebb, mint a fele evangéliumi irodalom: fiataloknak, konfirmandusoknak, nevelőknek, szülőknek szóló kötetek. A kiadványok között muzeális értékű példányok is vannak, például jezsuitakönyvek az 1800-as évekből. A legrégebbi egy 1700-as évekből származó Biblia.

A könyvek mellett egyházi témájú hanganyagot is kölcsönzünk. Öt évvel ezelőtt beindítottuk a kazettamissziót, amelynek lényege, hogy a beregszászi templomban elhangzott istentiszteletek, evangelizációs napok anyagát azok is meghallgathatják, akik valamilyen oknál fogva nem tudtak az egyházi alkalmakon részt venni.

– Kik kölcsönözhetik a kiadványokat, és milyen könyveket keresnek az olvasók?

– Könyvtárunk szeretettel vár mindenkit, felekedettől függetlenül. Van, aki csak kimondottan egyházi irodalmat keres, van, aki csak szépirodalmat és olyan is akad, aki mindkét témakörben egyaránt rendszeresen kölcsönöz.

A könyvtár a közelmúltban költözött a mostani helyére, így a könyvek újrakatalogizálása jelenleg is folyamatban van. A muzeális értékű kiadványokat nem mindig áll módunkban kikölcsönözni, azokat helyben lehet megtekinteni.

– Sok olvasója van a könyvtárnak?

– Sajnos azt lehet mondani, hogy egyre inkább csökken az olvasók száma. Ez részben azzal magyarázható, hogy sokan ismeretszerzéshez az internetet választják. Ma már az egyházi könyvek is megvásárolhatóak és többen a kölcsönzés helyett inkább megveszik maguknak az egyházi irodalmat. Ugyanakkor az is elmondható, hogy van igény a tevékenységünkre, mert például mozgássérült olvasóink is vannak. Az általuk igényelt könyveket igyekszünk hához vinni. Az utóbbi időben több főiskolai hallgató is felkeres bennünket, főként egyháztörténeti kutatás céljából.

– Köszönöm a tájékoztatást!

M. B.

Téka

Nyomok a lelkekben

A közelmúltban jelent meg Singer Zsuzsa „Nyomok a lelkekben. A sztálini munkatáborok kényszerű öröksége” című tanulmánykötete. A szerző nagyon aktuális témát dolgoz fel. A malenykij robot, a sztálini haláltáborok témaköre sokáig tabunak számított, és napjainkban, amikor már nyíltan beszélhetünk róla, tulajdonképpen a huszonnegyedik órában vagyunk, hiszen egyre kevesebb a túlélő. Nekünk pedig feladatunk, hogy ne hagyjuk feledésbe merülni történelmünk elhallgatott fejezetét.

Singer Zsuzsa nagyanyja révén családiról érintett a tragédiában. A kötetben közzétett 13 interjú Békés megyében, Gyulán és Eleken készült, ahol a szerző „igazolni tudta magát” a túlélők körében, hogy egykori sors társuknak az unokája. Ezek az idős emberek még mindig nehezen beszélnek meghurcoltatásokról, az átélt borzalmakról. Sokan elutasították, olyan is volt, aki nyilatkozott, de kérte, hogy a neve sehol ne jelenjen meg, mert ő nem akar visszakerülni...

– Könyvemben a Gulag, a malenykij robot problémakör lélektani aspektusait kutatom – mondta Singer Zsuzsa beszélgetésünk alkalmával. – Azért kezdtem el foglalkozni a témával, mert eddig nem készült ilyen jellegű tanulmány. A könyvtárakban, az interneten csak elvétve találtam erre vonatkozó szakirodalmat.

A könyv 3 részből áll: rövid történelmi áttekintéssel kezdődik, a második rész a társadalmi aspektus, a harmadik, ami a munka lényege, a lélektani rész. Ez utóbbi szintén tagolódik. A szerző a holocaust-kutatásokból kiindulva először a közvetlen hatásokat vizsgálta. A következő nagy gondolatmenet a közvetett hatások vizsgálata. Ezeknek a táboroknak a megbetegítő hatása még most is ott van a túlélők lelkében. Nem dolgozták fel a történeteket, hiszen nem beszélhettek róla. A könyvnek ebben a részében arról olvashatunk, milyen formában nyilvánul ez meg mind a mai napig, hogyan adják át az idősek az átélt traumát a következő generációnak.

Singer Zsuzsa tanulmánya elgondolkodtató, hiánypótló munka. A szerző rengeteg háttérinformációt szerzett be, nagy mennyiségű levéltári anyagot dolgozott fel. A könyv a „száraz” történelmi tények mellett megható történeteket is tartalmaz. A kötet Dupka György utószavával a KMMI-füzetek sorozatban jelent meg.

Sz. J.

A képen: Singer Zsuzsa kutató.

Makovecz Imre-kiállítás Beregszászban

A gyöngyösi Zajdó Lajosné Agnes hívta fel a beregszászi értelmiségiek képviselőinek figyelmét arra, hogy egy csodálatos vándorkiállítás járja be a Kárpát-medencét. A szervezők Makovecz Imre, korunk emblemikus építészének munkáiról, tervrajzairól, az épületek megvalósulása menetéről készült fényképeket gyűjtötték össze, és mutatják be az érdeklődőknek. Így jutott el a hír Orosz Ildikóhoz, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola elnökéhez, aki meghívta a kiállítást Beregszászba.

Kulturház Lendvén

A csíkszeredai millenniumi templom

... Aznap sokan gyűltek össze a főiskola Gross Arnold termében, hogy a kiállításban gyönyörködjenek. Sajnos, az építőművész hajlott kora miatt nem tudott jelen lenni a megnyitón, ezért Orosz Ildikó Makovecz Imrének egy közelmúltban adott interjújából idézve foglalta össze a művész gondolatiságát: „De honnan tört elő mindez? Amagyar szellemből, amely jelenleg is létezik. Ez a szellem nem keleti és nem nyugati, nem kell választania. Olykor fölbuzog, mint a forrás. Nem a világos tudat és a megfogalmazható akarat mezejéről érkezik, hanem mélyről. Látják például azt a fát ott kint a kertben? ... Nem látják. Csak a tetejét. Az a fa viszont a föld alatt ugyanakkora, mint a föld felett. Amelyben lévő rész, a láthatat-

lan gyökérzet élteti. Ilyen gyökérzet a magyar szellem. Az organikus építészet lényege is ez – nem arról van szó csupán, hogy szerves formákat rajzoljunk.”

Kész Barnabás történész, a Debreceni Egyetem néprajzi doktori programjának hallgatója összefoglalta Makovecz Imre Kossuth- és Ibl-díjas építész munkásságát. Palotás József, a Kecskeméti Regionális Képző Központ igazgatója elmondta, hogy a kiállítás Kecskemétről érkezett. Örömet fejezte ki, hogy több határon túli bemutatás után Beregszászba is eljutott a nagy építész motívumkincsét összefoglaló tárlat.

A rendezvény végén a jelenlévők megosztották egymással a kiállítással kapcsolatos benyomásaikat. Sokan elmondták: örülnének, ha Kárpátalja is büszkélkedhetne egy Makovecz-gyöngyszemmel.

Tudósítónk

(A felvételeken Makovecz Imre által tervezett épületek láthatók.)

Sárospataki lakónegyed

II. SZTALKER NEMZETKÖZI SZÍNHÁZI FESZTIVÁL

Balácsi József igazgató

Mint ismeretes, 2004-ben magyar, ukrán, amerikai és francia színházak közreműködésével rendezték meg az I. Sztalker Nemzetközi Színházi Fesztivált. Az idén a Szülőföld Alap támogatásával a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház (Beregszászi Ilyés Gyula Magyar Nemzeti Színház) szervezte a II. Sztalker fesztivált, amelyen több nagyszerű hazai és külföldi társulat mutatkozott be a beregszászi közönség előtt. A fesztivál részleteiről, valamint színházunk jelenlegi helyzetéről Balácsi József igazgatót kérdeztük.

– **Miért májusban rendezték a fesztivált?**

– Az eredeti tervek szerint a múlt év őszén tartottuk volna a II. Sztalker fesztivált, de sajnos az elrendelt karantén-intézkedések miatt ez akadályokba ütközött: sokan megijedtek a járvány hallatán. A korábbi elképzelés szerint gazdagabb lett volna a program, de így is nagyon sok jó előadást láthatott a közönség.

Az egész fesztivál a kölcsönös-ségen alapul, a meghívott társulatok vendégül látják egymást. Összel társulatunk a kijevei DAH színház vendége lesz. A debreceni színházzal állandó kapcsolatunk van, örültünk annak, hogy a fesztivál keretében ez alkalommal nálunk is felléptek.

– **Kérem, ejtsünk néhány szót a társulatokról és a darabokról!**

– Az ötnapos fesztiválon a beregszászi és a kijevei mellett magyarországi társulatok szórakoztatták a nagyérdeműt. A tervezettől eltérően nyitóelőadásként William Shakespeare Ahogy tetszik című színművét játszottuk, május 5-én pedig a kijevei DAH színház Dekameron című előadását láthatta a közönség. Május 6-án Polcz Alaine Asszony a fronton című művét adta elő Takács Katalin és Pálfi Kata. Ezt követően a népszerű Hobo Blues Band frontemberre, Földes László (Hobo) Csavargók tízparancsolata című műsorát mutatta be. Május 8-án a Debreceni Csokonai Színház Szergej Medvegyev Fodrásznó című darabját adta elő. Sikeres debütált az F. A. L. – Ünökák Színháza. A műsorban Kiss Ger-

gely Máté és Nagy László Zsolt dramatizált versek kísérleti előadását láthatta a közönség Farkas Arnold Levente művei alapján. A fesztivál zárónapján, május 9-én Pályi János Vitéz László című bábjátékának tapsolhattak a beregszásziak. Nagy sikert aratott a Debreceni Csokonai Színház Osztrovszkij Vihar című darabjával.

William Shakespeare: Ahogy tetszik

– **Milyen szempontok alapján választották ki a darabokat?**

– A programot Vidnyánszky Attila rendezővel egyeztetve állítottuk össze. Az előadások sorrendje úgy alakult, hogy az előadók mikorra tudták beiktatni műsorukba a beregszászi fellépést. Aszínházak saját díszletekkel mutatták be produkcióikat. A legtöbben csak az előadás idejére jöttek el városunkba és másnap már másutt léptek fel. Egyedül a debreceni színház társulata töltött el nálunk három napot. A vendégeknek

egy kirándulás keretében mutattuk meg Kárpátalja nevezetességeit.

– **A fesztivált követően hol és milyen darabokban láthatja a közönség a beregszászi társulatot?**

– Vörösmarty Mihály Csongor és Tünde című drámai mesejátékát közvetlenül a fesztivál után mutatta be színházunk. Felléptünk Debrecenben, Budapesten és Szatmárnémetiben is.

– **Megítélése szerint milyen az érdeklődés városunkban a színház iránt?**

– A legtöbb előadásunk teltházas, sokszor pótshékeket is be kell vinnünk. Vidéki nézőknek autóbuszokat biztosítunk, hogy az esti órákban módjuk legyen eljutni Beregszászba a színházi előadásokra.

– **Mi az oka annak, hogy a társulat az igényekhez képest ritkábban lép fel itthon?**

– Télen nagyrészt azért maradnak el az előadásaink, mert hideg a színházterem. A tavaszi és nyári időszakban külföldi, illetve vidéki meghívásoknak teszünk eleget: például a közelmúltban zárult egy kárpátaljai fellépéssorozat.

Sajnálatos módon színházunk épülete sok kívánnivalót hagy maga után. A legsürgetőbb probléma a fűtés megoldása. A jelenlegi szigetelés és fűtésrendszer mellett télen 14 foknál nem tudjuk jobban felfűteni a termet, ezért is döntöttünk úgy, hogy nem rendezünk előadásokat. Ez a kiesés pont a színházi évadot érinti, ami októbertől május végéig tart. Komoly probléma, hogy nincs színházi előterünk, így kénytelenek vagyunk olyan darabokat játszani, amelyekben nincs szünet, mert két felvonás között a nézőknek gyakorlatilag nincs hol tartózkodniuk. A felújítási tervben szerepel egy előtér kialakítása. További gondunk, hogy nincsenek öltözők, így a színészek kénytelenek a színészfeljáróban öltözködni. Ez is behatárolja, kiket tudunk vendégül látni, mert vannak igényesebb társulatok is, amelyek megkövetelik az öltözők meglétét.

– **Köszönöm a beszélgetést, a társulat tagjainak további sikereket kívánok!**

MOLNÁR BERTALAN

Tóték

A Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház nagytermében április 30-án Örkény István Tóték című tragikomédiáját mutatták be.

... A Mátraszentannán idilli nyugalomban élő Tót családhoz egy szép nap beállít a fronton harcoló fiuk parancsnoka, hogy náluk töltsen kéthetes szabadságát. Ettől kezdve mindenestül felfordul a család élete, nem szabad többé reggel reggelizniük, délben ebédelniük, este vacsorázniuk és éjszaka aludniuk, nem szabad többé ásítaniuk, sem nagyokat nyögve nyújtózkodniuk, de még gondolkodniuk sem. Éjt nappallá téve „do-

bozolnak”, hogy így járjanak az örnagy kedvébe, akinek idegzetét már súlyosan megrongálta a fronton töltött kilenc hónap. Tóték abban reménykednek, hogy a fiuk az örnagy jóindulatának köszönhetően megmenekülhet a szenvedéstől, és a falu postásának „jóvoltából” még csak nem is sejtik, hogy áldozathozataluk teljesen hiábavaló...

Az előadás parádés szereposztásban került bemutatásra. Hosszú idő után újra együtt játszott a beregszászi színpadon többek között a Szűcs Nelli – Trill Zsolt Jászai-díjas színészpár.

A képen: Tóth László és Trill Zsolt.

Egy kortesnóta margójára

Örömmel olvastam a Kárpátaljai Hírmondó 2010. márciusi számában E. Mester Magdolnának, az Országos Széchényi Könyvtár munkatársának „Fecniből kordokumentum” rovatcím-mel megjelent publikációját arról, hogy más régiókhoz hasonlóan Kárpátalján is születtek kortesdalok, amelyekből többet is őriz a nemzet könyvtára. Magam is megszállott „fecnigyűjtő” vagyok, és a fent említett tanulmány hatására, kincseim között „leltározva” találtam az alábbi verset, amely szervesen kapcsolódik az említett íráshoz. Abban a reményben adom közre, hogy talán mások is kedvet kapnak a szellemi búvárkodáshoz.

„EGY ISTENÜNK! EGY A HITÜNK!”

Idő- és viszontagságok koptatta sárga papírlap van előttem, amely a maga korában agítáló és buzdító szórólap volt. Akövetkező szöveg olvasható rajta:

Técsői választási nóta

1887 június

*Egy Istenünk, egy a hitünk,
Pártos Béla lesz követünk.
Magyar népnek hű barátja,
Kossuth Lajos katonája.*

*Kormánypárti nem kell nekünk,
Sok adó alatt elveszünk,
Elvesz népünk, bukik hazánk,
Kormánypártra nem szavaznánk.*

*Pártos Béla majd megmondja,
Hogy a szívünket mi nyomja,
Mindig merész, ő és bátor,
Nem úgy, mint Várady Gábor.*

*Gábor nem jár hongyűlésre,
Ha jár, adóemelésre
Adja csak a szavazatát,
Veszni engedti a hazát.*

*Pártos Bélát megválasztjuk,
Zászlaját magasan tartjuk,
A nép szava Isten szava:
Eljen Pártos és a haza!*

Nem használt a nóta, mert a választásból Várady Gábor került ki győztesen, azaz ő képviselte a Tisztelt Házban Máramarost a soron következő ciklusban is. Viszont örömteli az a tény, hogy elődeink irigylésre méltó helyzetben voltak: két elkötelezett Kossuth-párti közül választhattak.

Várady Gábor, azaz Várady Borbély Gábor közíró korának jeles politikai és közéleti személyisége volt. 1820-ban született Máramarosszigeten, ott is hunyt el életének 86. évében. A helyi református temetőben helyezték örök nyugalomra. A márvány sírkövön a következő szöveg olvasható:

Várady Borbély Gábor 1849-iki honvéddörnyag dandárnok

... Egészen fiatalon, már diákeveiben eljegyezte magát a színjátszással: unokatestvérével, Leövey Klárával amatőr színikört szerveztek és 1836-ban a Várady Ádámné Kovássy Anna portájának pajtájában összeeskábált színpadon ösbemutatót tartottak: ez a fellépés lett a magva a későbbiekben az országos hírnévnek örvendő máramarosszigeti színművészetnek, innen indult a Nemzeti Színház örökös tagsága felé Prielle Kornélia.

Középiskolai tanulmányainak befejezése után Várady Borbély Gábor testőr lett a bécsi magyar alakulatnál, együtt szolgált Klapka Györggyel, Görgey Artúrral, akit magyarra tanított, Görgey pedig Váradyt németre.

A magyar szabadságharc máig vitatott alakjáról érdekes feljegyzést hagyott az utókorra:

„... Görgey nem túrt senkit és semmit maga fölött, legkevésbé túrta a versenytársakat.” (Dr. Kovássy Zoltán közlése).

1843-ban tért vissza szülővárosába, ahol ügyvédi praxist folytatott. Az 1848–49-es eseményekben először mint nemzetőr százados, majd mint a máramarosi 105. honvédszászlóalj őrnagyparancsnoka szerzett elévülhetetlen érdemeket.

1849. augusztus 24-én, a Wesselényi kastélyban tartott tisztí értekezleten a máramarosi 105. és a 22. borsodi zászlóalj nevében megtagadta a fegyverletételt, ágyúikat a Szamosba dobatta, a honvédek a szélnek eresztette, földjeit hazavezényelte Máramarosba. Örökbecsű kegytárggyal gyarapította történelmünk kincstárát: Mandics Pál vadászszázados az ő utasítására a máramarosi honvédszászlót derekára csavarva szülőfalujába, Hosszúmezőre vitte, ahol a görög katolikus templomban bekeretezett oltárképként védtek meg a Bach-korszak pribékjeitől és a „janicsároktól”. Az említett zászló jelenleg a Hadtörténelmi Múzeumban látható.

A császári önkény őt is halálra ítélte. Úgy sikerült megmenekülnie, hogy elhagyva első vezetéknévét, Borbély néven bujkált, és eljutott Bajorországba.

1881-ben tért haza szülővárosába, ahol vicispánvá választották, majd hosszú évtizedekig a técsői kerület országgyűlési képviselője volt.

Hivatalos elfoglaltságai mellett értékes művelődéstörténelmi és irodalmi tevékenységet folytatott. Még testőrként Bécsben Remény címmel magyar nyelvű kéziratos lapot szerkesztett. Később Máramarosszigeten állandó munkatársa volt több helyi lapnak. 1892-ben „Hulló levelek” címmel három kötetben kiadta emlékiratait. A mű, amely mindössze másfél száz példányban látott napvilágot, és igen értékes adattár, mert egy eseményekben gazdag korszak tanújának munkája, ma már könyvészeti ritkaság.

Várady Borbély Gábor irodalmi tevékenysége mellett részt vett az északkeleti vasúti, a könyvnyomdai részvénytársaságok megalapításában és irányításában, elnöke volt a Múzeumi Egyletnek, a városi Színügyi Bizottságnak.

Halálának napja, 1906. november 12-e, illetve temetése Máramaros megye és a polgári forradalom eszméit valló magyarság gyásznapja volt.

SZÖLLŐSY TIBOR

Mosolyogjunk!

Az 1860-as évek valamelyikében Deák Ferenc, a haza bölcse egy alkalommal összecserélte kalapját egy fiatalember hasonló fejfedőjével. Amikor a fiatalember visszavitte a kalapot az ismert politikusnak, a következő párbeszéd zajlott le kettejük között.

– Összecseréltük a kalapjainkat. Úgy látszik a fejméretünk körülbelül megegyezik.

Deák erre ezt válaszolta.

– Körül igen, de belül?

Királyhegyi Pál Karinthyval és Molnár Ferencsel sétált az utcán. Királyhegyi akkor még kezdő újságíró volt. Molnár Ferenc azt mondta:

– Na, a Királyhegyi megkérdezi az első járókelőt, melyikünket ismeri? Fogadjunk, hogy engem fog.

Fogadtak. Királyhegyi oda is ment az első szembejövő emberhez.

– Bocsásson meg, uram, melyiket ismeri az ott álló két úr közül?

– Egyiket sem Királyhegyi úr.

– És engem honnan ismer?

– Három évig szomszédok voltunk.

A Svábhegyen sétálgató Jókai. Találkozott régi barátjával, Bérczy Károllyal. Beszélgetés közben Bérczy megjegyezte:

– Olvasom a lapban az új folytatásos regényedet, Móric. Vigyázz jobban, mert az egyik alakodat legutóbb Kis Péternek nevezted, pedig annak ideig Nagy Pál volt a neve.

Jókai megáll, szelíden ránéz barátjára, aztán így felel:

– Igazán nem értem, Károly, hogy egy olyan okos embernek, mint te vagy, mért kell minden szármarságot elolvasnia!

Egyszer egy egész gyereksegreg rohanta meg Karinthyt, aki nagy büszkén kezdte osztogatni az aláírásait, ám a szígnókat a lurkók értetlenkedve fogadták: „Ja, hát ön nem Kosztolányi? Akkor nem is kell!” – és visszaadták a papírokat.

Kosztolányitól pedig egy ízben a friss autogramtulajdonos mindjárt egymásodikat, harmadikat, sőt negyediket is kért. „Mondd, fiam, mire kell neked négy aláírás?” – kérdezte a költő gyanútlanul. „Tetszik tudni – hangzott a betanított válasz –, ötven Kosztolányiért kapok egy Karinthyt.”

NAGYMUZSALYBÓL NAGYMUZSALYBA?

Fisher Béla Nagymuzsalyból származik. E településen született egykoron a híres nyelvteszt, Beregszászi Nagy Pál. A nagy elődhöz hasonlóan ő is idegenbe ment, hogy felvértezze magát a tudás magabiztosságával. Jelenleg Szegeden él és tanul.

– **Végzettséged szerint biofizikus vagy. Miért éppen a Szegedi Egyetemet választottad?**

– Egyelőre még végzettséggel nem rendelkezem, de, ha Isten is úgy akarja, akkor hamarosan valóban biofizikus leszek. Azért választottam a Szegedi Tudományegyetemet, mert abban az évben, amikor felvételiztem, csak itt indítottak osztatlan biofizikus képzést. Kényszerűnek tűnő választásomat nem bántam meg. Felkészült oktatók, jól felszerelt laboratóriumok és kedves emberek fogadtak Szegeden.

– **A Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnáziumban érettségiztél. Úgy érzed, megfelelő képzésben részesültél?**

– A gimnáziumban olyan tudásanyaggal vértettek fel mind a humán, mind a reál-tudományok terén, hogy bármelyik Magyarországon végzett társammal felvehettem a versenyt. Büszke vagyok az alma materemre. Hálás vagyok a lelkiismeretes pedagógusoknak, köztük Györffy István fizikatanárnak, Kovács Erika matematikatanárnak, Jakab Nóra biológiatanárnak, Vaszkó Vera történelemtanárnak, Szajkó Tibor kémiatanárnak, osztályfőnökömnek, Fodor Gyulának, és mindazoknak, akik tanítottak és neveltek diákéveim során.

– **Hogyan kerültél a leccei University of Salentora?**

– Októbertől februárig négy hónapot töltöttem Olaszországban, erre az Erasmus-ösztöndíjprogram keretében nyílt lehetőségem.

– **Ezek szerint az Európai Unió kívüli országokból érkezett diákok is igénybe vehetik az Erasmus-ösztöndíjat?**

– Mindenki igénybe veheti az Erasmus program nyújtotta lehetőségeket, aki az Európai Unió valamelyik országában folytatja tanulmányait.

– **Mi a véleményed az olaszországi felsőoktatásról?**

– Az olasz felsőoktatást nem ismertem meg túlságosan. Az időm java részét egy laboratóriumban töltöttem, amikor nem ott voltam, akkor pedig utazgattam a környéken.

– **Könnyen beilleszkedtél?**

– Más világ, más gondolkodásmód. Honvágyam volt. A Kárpát-medencét nem hagytam el túl sokszor életemben. Ez volt a leghosszabb ideig tartó távollétem. Az olaszok alapvetően nagyon kedvesek, vendégszeretőek. Az életfelfogásuk nagyon család-központú. A déli részeken alig láttam olasz hajléktalant. A családi kötelékek nagyon

erősek, s ha bárki bajba kerül, támogatják és segítik mindenben.

– **A magyarral összehasonlítva, szerinted melyik képvisel nagyobb szakmai színvonalat?**

– Szakmai színvonalát tekintve a magyaroknak semmiképp nem kell szégyenkeznie. Sajnos, bizonyos kutatások esetében nagyon sokat számít a műszeres felszereltség, ez pedig gyakran pénzkérdés. Magyarországon ma számos olyan kutatás folyik, amely világviszonylatban is úttörő, iránymutató. Kisebbségi nehézségek árán, a legtöbb helyen a kutatás anyagi hátterét is sikerül előteremteni. A ma oly divatos humán erőforrás tekintetében pedig egyelőre jól áll a magyar felsőoktatás. Azonban ahhoz, hogy ez így is maradjon, sok munkára, az oktatás színvonalának növelésére van szükség. Az ezzel ellentétes folyamatokat pedig meg kell akadályozni.

– **Miért Olaszország? Beszélj olaszul?**

– Az Orvosi Fizikai és Biofizikai Intézetnek, ahol a diplomamunkámat írom, Lecceben, Olaszországban vannak kapcsolatai. Közös kutatásokat folytatnak, folytattunk már évek óta ottani kutatókkal, s így kézenfekvő volt a választásom. A Lecceben töltött idő alatt jelentősen javult az olasz tudásom: ahogy mondják, „üres lapról” könnyű volt indulni. Sajnos, nem sikerült magas szinten elsajátítanom a nyelvet, de szükség esetén meg tudtam magam értetni.

– **Távlati terveid között szerepel, hogy visszatérsz Kárpátaljára?**

– Az életem nagyobbik felét Kárpátalján szeretném leélni. Haza szeretnék menni, s a külföldön megszerzett tudásomat otthon kamatoztatni.

– **Ez nagyon dicséretes elhatározás. Megkérdezhetem, hogy kapsz-e ösztöndíjat, vagy tandíjat fizetsz?**

– Magyar állami ösztöndíjas hallgató vagyok.

– **Szerinted szűkebb hazánkban, Kárpátalján van-e lehetőségük a kibontakozásra a diplomájukat külföldön szerzett fiataloknak?**

– Sajnos egyelőre nem sok jóval kecsegtet a kárpátaljai munkaerőpiac. De remélem, hogy ez változni fog, ha pedig nem, akkor megpróbálok, megpróbálunk változtatni rajta.

– **Úgy legyen. Ehhez jó egészséget, erőt és kitartást kívánok neked és a hozzád hasonlóan gondolkodó fiataloknak.**

LENGYEL JÁNOS

Tanévzárók a Beregvidéken

A Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium végzősei

Kárpátalja iskoláiban május végén tartották a tanévzáró ünnepségeket. A korábbi gyakorlattól eltérően az érettségi vizsgák május folyamán lezajlottak. A végzősöknél idén összesen 3 tantárgyból kellett számot adni tudásukról. Egy szabadon választott tantárgy mellett kötelező vizsga volt ukrán nyelv és irodalomból (tartalomírás), valamint matematikából (teszt) vagy Ukrajna történelméből (teszt). A diákok június 1-jéig kézhez kapták az érettségi bizonyítványt.

A Beregszászi járásban az idei tanévben összesen 340 érettségiző diák (279 magyar és 61 ukrán) számára szólt meg utoljára az iskolacsengő. Eddigi kitűnő tanulmányi előmenetelük és az állami attesztációk eredményei alapján 7 érettségiző kap arany-, 4 pedig ezüstérmét. Azokra, akik felsőoktatási intézményekben akarják folytatni tanulmányaikat, további megmérettetések várnak. A független tesztelesekre június 2–23. között kerül sor. A nemzetiségi iskolák végzősei az ukrán nyelv és irodalom kivételével minden tantárgyból anyanyelvükön kapják meg a tesztlapokat és tölthetik ki azokat. A járás diákjai Munkács különböző iskoláiban írják majd a teszteket.

Az általános iskolát a Beregvidéken idén 611 diák fejezte be. Ők középiskolákban, liceumokban folytathatják tanulmányaikat.

Sz. J.

A Gecsei Általános Iskola ballagói

Kedves Fiatalok!

A KÁRISZ honlapján olvashattok az aktuális tervekről, programokról, beszélgetésünk eredményeinkről.

Írjátok meg, mit látnátok még szívesen a www.karisz.egernet.hu című honlapunkon!

Lengyel János

Aranylövés

A fiú három hónapja került Budapestre. Magyar vidékről, de mégis külföldről. Beresztás már nem tudott megelhetést biztosítani számára. Menni kellett. Magyarországon talált munkát. Először egy kisvárosban dolgozott, majd felkerült a fővárosba. Építkezés, munkásszálló, sivárság, brutalitás, alkohol. Alig múlt 20 éves, jól bírta a fizikai megterhelést. A hétvégeken néha néhány sráccal szórakozni is eljárt. Egy mulatóban ismerkedett meg a lánnyal. Hosszú, fekete haja volt és gyönyörű szeme. Túlfűtött szexualitás lengte körül, ugyanakkor volt benne valami furcsa. Akkor még nem tudta, mi az. Két barátnőjével szórakozott. A fiatalember egy nagyobb társasággal volt. Felkérte táncolni a lányt, de ő nemet mondott.

– Ilyenek a pesti lányok. Beképzettek, hidegek. Mit vártál? – mondta az egyik társa.

De ő másképpen gondolta. A fekete lány egyik barátnőjénél több szerencséje volt. Váltott vele néhány szót. A fekete hajáról érdeklődött. A szókének azonnal leesett, hogy nem ő a kiszemelt. Pedig tetszett neki a srác. A barna, göndör fürtök, a világoskék szempár. Az ő szeme iskek volt, jobban is illettek egymáshoz. De az érzelmeket nem lehet irányítani, legfeljebb megerősöskölni. A kis szóke családostan tért vissza az asztalához.

– Na, mi van, ennyi volt a flört? – érdeklődtek a barátnői.

– A, hagyjuk! Brigittáról kérdezősködött. Nem is értem, mi bajod vele, amikor olyan aranyos? – fordult a fekete lányhoz.

– Hagyd már, tudod milyen alamszú! – szólt közbe a harmadik barátnő.

Vörös hajú lány volt. Látszott rajta, hogy tudja, mit akar. Amolyan nagyszájú, vagány csajszí. Szöges ellentéte Brigittának. Fruzsina volt a hangadó közöttük. Leginkább Brigittát tudta manipulálni. A halk szavú, félénk lány néhányszor kellemetlen helyzetbe is került izgága barátnője miatt.

– Nem is igaz. Csak nem állok szóba minden idegennel. Nem hallottátok, hogy néhány barátja valami idegen nyelven beszél?

– Na és? Azt mondta, Kárpátaljáról jöttek. Van köztük néhány ukrán is – szólt a szóke Eszter.

– Az ukránok veszélyesek. Nem olvastad az újságban, hogy ők robbantgattak Pesten? – aggodalmaskodott Brigitta.

– Ez hülyeség, nem kell mindent elhinni a bulvársajtónak! Szerinted a srác úgy néz ki, mint egyterrorista? – legyintett Fruzsina.

A fiatalember pénzerméket dobott be a zenegépbe. Belekortyolt a sörébe és a lányok asztala felé indult. Megint a feketét kérte fel, de az újra vonakodott. Erre Fruzsina felpattant és megragadta a fiú vállát.

– Majd én táncolok veled. Brigi nem érzi jól magát.

Lassú dal következett. Nem minden hátsó szándék nélkül választott ilyen zenét. A rámenős vörös a férfi testéhez simult. Mind-

kettlen beleremegtek és szívük hevesebben dobogott. Fruzsina alacsonyabb volt partnerénél. Nem volt olyan karcsú, mint a barátnői. A lelke mélyén ezért kisebbségi-érzésből fakadó irigységet érzett. Véget ért a dal. Váltani tudtak néhány szót.

– Hogy hívják? – kérdezte a férfit.

– Attila. És téged?

– Fruzsina.

– Figyelj, ha annyira tetszik a barátnőm, én majd megadom a számát. Hívd fel holnap délután, addig beszéllek veled!

Nem is tudta, miért teszi ezt. Béna libának gondolta Brigittát, aki nem tud élni. Ha neki olyan alakja lenne, már biztosan felszedett volna egy jó pasit. Tessék, ez az Attila is őt akarja. Brigitta meg folyton az élet árnyoldalával foglalkozik. Igazán elfelejthetné már azt a mocsok Lórántot. Csak kihasználta, tönkretette.

A következő tánc után Attila megkérdezte.

– Mit hozhatok a hölgyeknek?

Fruzsina és Eszter sört kértek, Brigitta boros kólát. Attila megrendelte az italokat. Fruzsina a sörölatétre gyorsan ráfirkantotta Brigitta mobilszámát és odacsúszta a fiatalembernek. Barátnői nem is vették észre. Eszter a kárpátaljai társaság egy másik tagja kérte fel táncolni. Brigitta pedig úgy tett, mintha élvezné a zenét. De gondolatai máshol jártak.

– Szar az élet. Szerencsétlen vagyok. Nincs semminek értelme. Nem volt ez szerelem. Két év a pokolban. Lóránt ivott, drogozott, agresszív volt. Nem szeretett dolgozni. Az én fizetésemből tengődünk. Akkor mi az, ami hiányzik?

Volt barátja először az alkoholra szoktatta rá, majd a kábítószerre. Fűves cigivel kezdte, de hamarosan a tünél kötött ki. Brigitta korábban sem volt határozott egyéniség. A drog csak rontott a helyzeten. Ló-

ránt fél éve halt meg. Rossz minőségű kábítószer okozta a vesztét. Brigitta megsiratta, de meg is könnyebbült. Aztán a hiányérzet. Mindig fáradt volt és rosszkedvű. Nem állt mögötte szülői támasz. Lóránt halála után visszatértek a barátok is. Eszter és Fruzsina gyermekkorá óta ismerte. Ha velük volt, jobban érezte magát. De így sem volt valódi társasága. Csak a drog tudta feloldani mély depresszióját. A barátnői nem díjazták ezt. Titokban drogozott, hogy ne veszítse el őket újra.

– Táncoljunk, Brigitta! Harmadszor már ne utasíts vissza! – zökkenette ki merengéséből Attila határozott hangja.

– Na jó, menjünk!

Hajnalgig táncoltak.

Nehéz volt feltörni Brigitta pánccélját, de Attila nem adta fel: beleszeretett a lányba. A dekoratív külső vonzotta, de a nő lelkét még nem értette. Néha megrémült a furcsa hangulatváltozásaitól. A fiú Kárpátaljáról jött, egy kisvárosból, naivan érkezett a büntől átitatott nagyvárosba. Brigitta itt született, itt élt, már menthetetlen volt. Attila nem ismerte fel a helyzetet, a barátja igen.

– Hagyd békén azt a nőt! Valami nem stimmel vele. Én mondom, gázos a csaj. Csak tönkretesz, meglátod!

– Azt hiszem, szeretem. Tudom, hogy gondolatai vannak. Nemrég meghalt a barátja. De én majd segítek neki.

– Te tudod, cimborá. En szóltam!

Kezdetben nem vette észre az árulkodó jeleket Brigitta pupilláin és a testén. Aztán feltűntek a szúrásnyomok. Megtalálta az egyszer használatos tüket. Kérdőre vont a lányt. Hatalmas veszekedés lett a vége. Attila szakítani akart, nem volt kedve egy drogos barátnőhöz. Mivel nem védekeztek, egészségügyi aggályok is felmerültek. Brigitta kiborult. Megszokta a férfi gondoskodó figyelmét. Megrémült a gondolatától, hogy újra egyedül marad. Békülni próbált. Vacsorát főzött a férfinak. Csofátalatos éjszakákat töltöttek együtt. De a jó ritkán tart sokáig. Attilának lejárt a munkavállalási vízumja, ezért haza kellett utaznia Kárpátaljára.

Az 50 USA-dollárba kerülő engedélyt általában egy hónapon belül kiállította az ungvári magyar konzulátus. Most nem volt szerencséje. Indoklás nélkül utasították el a kérelmét. Újra beadta, de az ügyintézés időbe telt. Telefonon értesítette Brigittát, hogy csak később térhet vissza Magyarországra. A nőt letörte a hír. Újra a droghoz nyúlt. Attila Fruzsinahoz fordult segítségért.

A vízum megszerzését követő napon visszautazott Budapestre. Rossz érzésekkel bámulta a vonatablakon keresztül az elsuhanó tájat. Brigittára gondolt, akit már jó ideje nem tudott elérni. Eszterék sem hallottak róla semmit. Budapestre érve barátnője szomszédjától értesült a tragédiáról. Brigitta meghalt. Kábítószer túladagolás. Aranylövés. Lóránt szelleme nem hagyta nyugodni. A saját démonait pedig nem tudta legyőzni.

Attila gyakran kijár Brigitta sírjához. Néha a felesége, Fruzsina is elkíséri.

Bakos Kiss Károly

Ütleveél

(vers vendégszöveggel)

Az ütleveélben nem lakom
Ha kép se rajt' nem én vagyok
Ha visszahoz mi el se hajt
A sorompó se végtagom
A pult mögött nem áll az ör
Nem kérde merre mért megyek
És nem vigyázza puskacsőr
Sem ide-oda léptemet
A négyzetek betélapok
Aggálya engem nem kerít
Kitölti bár a megszabott
Időhatárt a létem itt
Hogy meddig szól a vízumom
Azt halandó nem éri át
Csak önmagamnak mormolom
Te bolond hány hét a világ
S ahány a hét hát annyi táj
Akár ha el sem mozdulok
Mert szól a szív és szól a száj
De az ütleveél nem én vagyok

Sion Rádió: értünk és nekünk szól

A Sion Rádió a Kárpátaljai Református Egyház hivatalos on-line rádiója. A Beregvidék egyetlen magyar adójának megalakulásáról és működéséről Birta Zoltán felelős szerkesztőt kérdeztük.

– Mikor és hogyan jött létre a Sion Rádió?

– A történet 10 esztendőre tekint vissza. Taracközi Gerzson, Beregszász akkori lelkipásztorának vezetésével néhány fiatal önkéntes magyar nyelvű, református egyházi értékeket közvetítő műsort szeretett volna közölni az Ungvári Rádióban. Egy pályázatnak köszönhetően heti 17 perces műsoridő állt a Sion Rádió fiataljainak rendelkezésére, hogy Kárpátalján először református műsort sugározzanak az éterbe. A kezdeményezés hamar közkezdeltté vált a hallgatók körében.

2005-ben partnerkapcsolatot létesítettünk a miskolci Európa Rádióval. Szakmailag nagyon sokat köszönhetünk nekik. Hente egy 40 perces anyagot vásároltak tőlünk. A Határtalanul című műsor a mai napig hallható minden kedden 11 órától. Az Európa Rádió adása megközelítőleg fél Magyarországot lefedti, így nagyon sokan ezen az adón keresztül értesülnek a kárpátaljai hírekről.

2007-ben a Tiszáninneni Református Egyházkerület és az Emission Alapítvány együttműködésével www.refradio.eu néven megalakult a Kárpátaljai Református Rádió portálja. Az ügynevezett Refradio projekt megvalósításában a miskolci Európa Rádió, a kolozsvári Agnus Rádió, a Nagyvárad Rádió Stúdió, valamint a Sion Rádió vett részt.

A projekt révén létrejött internetes portál valamennyi partnerrádióknak egyéni sávot biztosít. Így lehetőségünk nyílt arra, hogy a rádióadók által sugárzott műsoraink mellett az Interneten is hallhatók legyünk. Eleinte 1–2 órás élő műsorunk volt. Azóta elérjük, hogy 24 órás on-line adást tudunk szerkeszteni.

– Jelenleg hány munkatárs van a rádiónak?

– A kezdetben 3–4 önkéntesből állt a stáb. Mivel bővült a műsoridőnk, a munkánk is több lett. Mára 9 önkéntes dolgozik

a rádiónál. Munkatársaink között van vágó-szerkesztő, bemondó-riporter, zenei szerkesztő, külső riporter, hírszerkesztő.

– Milyen műsorokat közvetítenek?

– Érdekes megnézni az utóbbi 3 év műsorösszeállítását. Kezdetben főként egyházi témákkal foglalkoztunk. Ajövőbeni célunk, hogy egy olyan beregszászi közösségi rádiót hozunk létre, amely eleinte beregszászi, majd később akár kárpátaljai műsorszórással rendelkezne. A műsor összeállításánál a későbbiekben is elsősorban a keresztyén és a nemzeti értékeket igyekszünk magunk előtt tartani, de szeretnénk ráfokuszálni a közéleti dolgokra is.

A 24 órás on-line adások között található egyházi, közéleti és sporthírek, időjárás-jelentés, programajánló, több magazinműsor, gyülekezeteket, rendezvényeket, valamint közösségeket bemutató műsorok, könyv- és komolyzenei blokkok.

Hallgatóink az Interneten keresztül egy 20 000 zeneszámot tartalmazó listát tudnak letölteni, amelyből eldönthetik, hogy melyiket szeretnék meghallgatni a kívánságműsorunkban. Munkánk során igyekszünk gyakorlatilag mindent közvetíteni, ami egy kisebb rádió hallgatóságát érdekelheti.

Jó kapcsolatokat ápolunk a testvérrádiókkal, valamint több kárpátaljai magyar közösségi hírportállal és újsággal is. Rajtuk keresztül tudunk más műsorokat, riportokat is beszerezni. Van egy élő napi magazinkunk, amelyben aktuális riportokat sugárzunk.

– Mennyire ismert és népszerű a Sion Rádió?

Birta Sándor hírszerkesztő-bemondó munka közben

– Aweb-oldalunk statisztikai adataiból tudjuk, hogy mintegy 1000 hallgató figyeli műsoraink

2010-ben a rádió vezetősége célul tűzte ki, hogy pályázatot nyújt be saját frekvenciára. Az antenna költsége azonban évi 40%-os pluszköltséget jelentene a rádió számára. Ezt a hiányt, a folyamatos működés biztosítása érdekében, adományokból szeretnék pótolni.

A Sion Rádió ezért az antennaállítás és frekvencia-kimérés költségeinek fedezésére március elejétől gyűjtési akcióba kezdett a magyarság körében.

A földfelszíni sugárzás által a rádió hallgatottságának nem szabna határt az Internet, így eljuthatna valamennyi kárpátaljai magyar otthonába, azokhoz, akikért létrejött ez a rádió. A régió saját, magyar nyelvű, keresztyén értékadó, közösségi rádióval bírna.

Várjuk az anyaországi nemzetársak felajánlásait is. Akik fel szeretnék venni a kapcsolatot szerkesztőségünkkel, az alábbi elérhetőségeken tehetik meg.

Sion Rádió

ÉLETJELEK KÁRPÁTALJÁRÓL

a Kárpátaljai Református Egyház hivatalos on-line rádiója

www.sionradio.eu, e-mail: sionradio@gmail.com

Skype: sion.radio, telefon: +380-3141-2-32-36

kat havi szinten, ami nem kevés. Pozitív véleményeket, visszajelzéseket e-mailben és Skype-on keresztül is kapunk. Tudomásunk van arról, hogy németországi és hollandiai hallgatóink is vannak.

Az elmúlt fél évben több helyen igyekeztünk szórólappal, valamint egy óriásplakát elhelyezésével is felhívni a lakosság figyelmét működésünkre. Ezzel az a célunk, hogy bekerüljünk a köztudatba.

Az Internet korlát és szabadság egyszerre. Az a tény, hogy gyakorlatilag a világ bármelyik részén hallgathatnak minket, egyfajta szabadságot jelent. Ugyanakkor be kell látni azt is, hogy nálunk még viszonylag kevesen rendelkeznek Internet-hozzáféréssel, így helyben nem sokan tudnak hallgatni minket. Idővel mindenképpen lényeges volna, hogy az éteren keresztül is elérhetőek legyünk.

– Megvannak a hosszú távú működéshez szükséges anyagi és technikai feltételek?

– Rádióink nonprofit intézmény. Nem célunk könnyűzenei vagy kereskedelmi rádióvá válni, ebből adódóan folyamatosan támogatókra, szponzori segítségre van és lesz szükségünk. Jelenleg a beregszászi református gyülekezet, a Kárpátaljai Református Egyház, illetve az Emission holland alapítvány támogatása révén tudunk működni. Sajnos a hallgatóságunknak is be kell látnia azt, hogy Kárpátalján egy magyar rádió csak úgy tud működni, ha azt bármilyen formában, akár anyagi hozzájárulással, vagy akár egy imádsággal is támogatják.

A felszereltségünk viszonylag jónak mondható. Az eszközparkunk kialakításánál igyekeztünk tapasztalt rádiós szakemberek véleményére hagyatkozni és olyan gépekhez hozzájutni, amelyek a legfontosabbak és a mi szűkös anyagi kereteinkbe is beleférnek. Ezek főként használt eszközök és pályázatok útján sikerült beszerezniük őket.

Annak, hogy mindezidáig nem sikerült frekvenciát szerezniük, elsősorban anyagi okai vannak. Folyamatosan igyekszünk támogatásokat keresni.

– Köszönöm a beszélgetést, további munkájukhoz kitartást és szakmai sikereket kívánok!

MOLNÁR BERTALAN

Komáromi János

Rákóczi megjött

Júniusi fényektől remegett a levegő.

Hátuk mögött, a Vereckei-szorosban zuhogott ez a fény, de ilyen magasságban alig volt ereje többé. Ők maguk valamivel túl a határon álltak, a lengyel fennsíkon.

Álltak ott, álltak ...

Lehetek kétszázötvenen talán: kétszáz nyomorult talpas és ötven lovas a szőrös lovacskáján. Rutének a gyalogok, magyarok a lovasok. A Munkácsi Hercegség felől érkeztek, s rendezkedvén nagyjából, várni kezdtek, lélegzethaló csöndben.

Mert Esze Tamáshoz olyan híradás érkezett két nappal előbb, hogy ezen és ezen a helyen fog tartani felettük első mustrát a kergetett Rákóczi, hogy – az Isten, haza és szabadság nevében – meginduljon velük az inségsbe esett nép szabadítására.

Különös fények remegtek a levegőben, amelynek egy-egy hús legyintése simított végig olykor a halántékukon

Közel volt már a délidő, amikor váratlanul visszahajolt a lován Esze Tamás és annyit mondott félhangon:

– Fegyvert tegyétek a jobbmarkotokba!

Nagyt lélegzetek lovasok és gyalogosok. A lovasok kihúzták szablyájukat, melyek fűrésszé csorbultak a számtalan vagdalkozásban, a gubás rusnyákok pedig jobb kézzel markolták meg furkósukat vagy az egyenesbe-erősített kaszák nyelét.

És akkor dobogó szívvel néztek előre.

Az útfordulatnál hirtelen fényes öltözötű lengyel kompánia bukkant föl. Délcegen ültek nemes lovukon. Élükön daliásan ülte meg szürke lovát a fiatal Rákóczi, két-felől két Máriás-zászlót lengetett Bige László meg Pap Mihály. Ők ketten, mindenkükből kiforgatott köznemesek, indultak el Rákócziért Lengyelföldre, hogy ott, ahol érik, boruljanak előtte térdre s hívják haza a nép szabadítására.

Most tehát jöttek!

Jöttek süket neszben, kényes lovakon. S a határon álló lovasok magyarul, a gubás gyalogosok rusnyáku s óhajtottak és beléremegtek, mintha magát az Istent látták volna közeledni:

– Ott jön a mi kis hercegünk!

Jöttek táncoltatva lovukat. Esze Tamás félhangon fordult hátra:

– Fegyvert emeljétek a jobbpfátokhoz.

Egyszerre felsuhantak a szablyák, furkósbotok és az egyenes kaszák magasba lendültek, mint egyerdő. És akkor rekedten kiáltott Esze Tamás:

– Vivat princeps Rákóczi!

Utána harsogták mind, keserűen és reménykedve. Sok régi kurucnak könnyek estek ki a szeméből.

A csillogó kompánia élén Rákóczi, aki alig múlt huszónhét esztendő, észrevétlenül visszafogta most a lovát, s mélybátatú szemét meghordozta aronyokba takart embereken. És a síri csöndben megcsendült feledhetetlen hangja:

– Ugyebár kend az az Esze Tamás?

Esze Tamás óhajtott olyan-egyed, hogy a mellét repesztette:

– En vagyok, fenséges hercegi uram, aki ott voltam a szablyámmal már Buda falain is és hajam fehérre vált a temételen gondokba. Csaknem húsz esztendővel fogvást erdők sűrűje és lápok belseje a tanyám és zombék a fejemalja....

– En vagyok és én mondom, fenséges ifjú hercegünk: oltalomért sikolt Magyarország ... Mert úgy szédült minket a német, hogy Pozsony várától Huszt váráig nem találni egyetlen vágómarhát immár, s kutyáink is elhagytak, kínzó éhségükben Lengyelföldre szökdöstek ki.

Vári Fábrián László

Majtény

Golyót kapott, eldőlt a zászló,
szédület száll a mező felett.
Miért keseregnél, embernyi László?
A csöndre fel senki nem esketett.

Indula urunk hajnalba hajló,
vezeklő éjszakán napkeletnek.
Megfordul lova lábán a patkó,
tébolyult harangok integetnek.

Nagyjó uram, a szolgálodat ne vidd el,
hagyj meg hitét az ittmaradásra.
Lábnymát leöntik halottas vízzel,
s kivert szeleknek lesz majd a társa.

Aki kuruc vagy, óvjad a népet
pestistől, dühtől, éj közepétől.
Rettegünk, tudd meg, legesleginkább
németek haragos Istenétől.

És ott elfúlt a szava Esze Tamásnak.
Csönd állt be, szörnyű csönd.

Álltak így, álltak.

Szemközt a fényes lengyel daliák, a testörkompánia legényei, másfelől a magyar földönfutók, akiknek testén már csak folt tartotta a foltot. A kompánia élén az ifjú herceg, szemben vele Esze Tamás, a kegyetlen öreg, akinek nagy méreg marhatta a torokát megint, mert remegni kezdett az álla.

És megint Esze Tamásra emelte fel hős szemét Rákóczi:

– Smit csinál a magyar nép, Esze uram?
Nem vetett-e ki még az elméjéből?

Esze Tamás felvágta a magassüvegű fejét:

– Fenséges hercegi urunk! Magyar nép nincs is már talán a világon. Mert aki van belőle, hanyatthomlok menekül az erdőbe és a sziklák közé, ha németet lát közeledni a délibáb vizében ...

Szelid bánattal szólt közbe a fiatal herceg:
– S vár-e a nép, Esze uram?

Az elvénült népvezér megrázkódott minden tagjában, s visításba vezett a hangja:

– Fenséges hercegi urunk, akár Jézust a szenvedők... Mert aki magyar van még a világban, fenséged egyetlen szavára feláll, s kaszával indul meg az utolsó harcra. Megindulnak Munkács alól, megmozdulnak az ungi Drugethvár tövében, zászlókat gön-

gyölgetnek ki a beregszászi vásártéren, s fejszét ragadnak a fehérmegevei baltások is ... Pozsonytól Husztig megmozdul mindenki, hogy halálba induljon a német ellen...

Rákóczi meghatottságával küszködött. S fölcsendült ismét feledhetetlen hangja:

– Magyarok! Lovaskatonák és talpasok! Megindulunk mostan nemzetünk szabadítására, mely kétségbeesve tárja felénk a két karját... Megindulunk az Isten, haza és a szabadság nevében ...

Lovaskatonák és gyalogrenden lévő talpasok vad riadalomban törtek ki:

– Vivat princeps Rákóczi! Megindulunk hát édesanyánk, Magyarország szabadítására!

És míg nyáreleji fényekben remegett körös-körül a világ, egyszerre a fiatal herceg jobbán fölemelte és magasra tartotta a zászlót Bige László, s megemelte és magasra tartotta balfelől is Pap Mihály, s akkor nehéz két könny cseppent ki a Rákóczi szeméből:

– Magam holnap lépek át magyar földre a lengyel kompánia élén!

Másodszor is kitört a riadal. Hirtelen magasba suhantak a lovasok szablyái, egyszerre a fejek fölé lendültek a zászlók, furkósok és egyenesbe feszült kaszák...

Könnyesen nézett el a rongyosokon Rákóczi, s a hangja meg-megakadt:

– Megparancsolom kendnek, Esze uram, hogy induljon meg tüstént a lompos németre!

Esze Tamás tisztelegvén, elrendezte a lovasokat és a gyalogrenden lévő talpasokat is. Maga állt az élre s hangosat kiáltott:

– Fegyvert szorítsátok a jobbmarkotokba!

Akkor megindultak, neki a Vereckei-hágónak. Esze Tamás legelő a foltos szőrű lován, s a többiek utána, hadias rendtelenségben. És a haza gondjaiba belevénült vezér most először mosolyodott el, szélesen dőlve el a nyeregben... Mert tudta, hogy a munkácsi vár tövéből, a felsőtiszai síkságról s a beregszászi vásártérről, valamint Ungvár tájairól ömleni kezdenek majd feléje hajlott férfiak és fejszebíró legények, a libertás-zászlók alá... Mint a tenger!... Mint az ár!...

Komáromi János (Málca, 1890. december 22. – Budapest, 1937. október 7.) író, újságíró. Tanulmányait a sárospataki kollégiumban végezte, majd 1911-ben lépett újságírói pályára. Eleinte a Budapesti Hírlapnál dolgozott, majd 1920-tól a Magyarországi munkatársa. Több tucat elbeszélés és regény szerzője.

A két világháború közötti magyar irodalom meghatározó alakja. Hazaszeretete, kötődése a szülőföldhöz és a sárospataki alma materhez, könyveinek izes magyar nyelvzete méltán tette oly népszerűvé. Nem a korai halála miatt merült már-már feledésbe, hanem mert a műveiben megfogalmazott szülőföld utáni vágódás 1945 után nemkívánatosnak minősült. Málca, Komáromi szülőfaluja ma Szlovákiában van. Trianon után soha többé nem léphetett a szülőföldjére, s ezt haláláig nem tudta feldolgozni. Regényeinek helyszínéül is többnyire ezt a vidéket választotta, s élettrajzi elemekkel szötte át a történeteket.

RÉGIÓK TALÁLKOZÁSA A KÖLTÉSZET NAPJÁN

A Magyar Kultúra Alapítvány rendezésében gyűltek össze Budapesten a Szentháromság téri székházban mindazok a határon túli meghívott költők, illetve a költészet szerelmesei, akik rendhagyó módon szerették volna méltatni április 11-én a magyar költészet napját. Sokak érdeklődését felkeltette már a rendezvény címe is: „Az óbor dicsérete: bortermelő, borkedvelő borverselők és klaszszikus elődeik”.

A meghívó azt közvetítette a versbarátoknak, hogy ezen az estén a jelenlévő költők egy-egy elődjüket idézik meg, mintegy a költészet folytonosságát hangsúlyozva. A felvidéki Zirig Árpád például Márai Sándort „hívta meg” a

költői estre, Bence Lajos Muravidékről Szűnyogh Sándort kérte fel „társ szerzőnek”, Füzesi Magda pedig Dsida Jenővel érkezett... De lélekben jelen volt József Attila – akinek születésnapján méltatjuk a költészet napját –, Kazinczy Ferenc, Kosztolányi Dezső, Gárdonyi Géza, Vörösmarty Mihály is. A beszélgetést Dudás Dorottya Radnóti-díjas előadó-művész szavaltatai színesítették.

A hangulatos ünnepi felolvasó estet dr. Koncz Gábor, a Magyar Kultúra Alapítvány igazgatója nyitotta meg. Jó volt hallani, hogy az igazgató úr mennyire szereti a költészetet.

Az est moderátora ezúttal Bordás Győző prózaíró, a vajdasági Fórum Könyvkiadó igazgatója volt. Elsőként a felvidéki Zirig Árpád néhány versét hallgathattuk meg, majd beszélt Márai alkotásaihoz való kötődéséről, és számos érdekes történettel gazdagította a hallgatóságot.

Bence Lajos amuravidéki táj hangulatát hozta el közénk. Mint megtudtuk, az 1990-ben önállóvá lett Szlovénia magyarsága intenzív kulturális életet él. Az 1998 januárjában, 56 éves korában elhunyt Szűnyogh Sándor emléke is segít ebben. Szűnyogh Sándor a Muratáj című folyóirat alapító főszerkesztője volt, verseiben a történelmi múlt megidézésének segítségével a magyarságtudatot, a megmaradás szükségességét hirdette, de a bezárkózás veszélyeire is intett.

Érdeklődéssel várták az egybegyűltek, hogy a kárpátaljai Füzesi Magda mivel indokolja Dsida Jenő „kárpátaljiságát”. Aztán kiderült: az erdélyi költőnek Beregszász iskolavárosa volt. Élményeit az „Előre való beszéd” című költeményében meg is örökölte. Íme, egy részlet:

*Kis felvidéki város, vén Beregszász,
gazos Fürdőkert, sáros Vérke-part,
agg csöndeből ma is felém remeg száz
félalom-émlék, ködlepelt, zavart –
kanyaró, vörheny, zezugos öreg ház,
matrózruhá, melyet mamuska varrt,
iskolaudvar, felzsbongó hajsz,
nagyapám szűrös, pedrettvégű bajsz.*

Milyen lehetett a századforduló első évtizedeinek Beregszásza? Aszajhagyomány szerint békés, nyugodt, csendes kisváros volt. Íratlan törvény szabályozta az utcák, a járdák, az udvarok tisztán tartását. A Beregszászba látogatókat virágos ablakok, szépen gondozott kiskertek köszöntötték. A magánházak kiskocsmái sokaságának az volt a feladata, hogy ott adják el a szélesebb családi kör bortermését, a messze földön híres beregszászi bort. Ebbe a milióbe beleillik az állomásfőnök úr „pedrettvégű bajsz” is. Füzesi Magda Dsida Jenő költészete kapcsán arról is beszélt, hogy a gyermekkorától gyógyíthatatlan szívbetegséggel együtt élő költő, a „pannon derű” költője, aki mindössze 31 esztendőskoráig volt lakója ennek a földi világnak, milyen mosolygós belenyugvással várta az elmúlást.

Az esten dr. Koncz Gábor igazgató mondott zárszót. Megköszönte Szilaveczy Csillának, a Magyar Kultúra Alapítvány titkárának a rendezvény szervezésében kifejtett tevékenységét. Meghívta az egybegyűltek a különböző régiókból a költői estre ajándékba hozott borok kóstolgatására, majd mindnyájunk örömeire elénekelt Kazinczy „Bor mellett” című versét („Fogy az élet, s nemskára / Szép korom majd elrepül /...”), ezzel is emelve a rendezvény hangulatát.

Tudósítónk

A képen (balról jobbra): Bence Lajos költő, Bordás Győző prózaíró, az est moderátora, Dudás Dorottya előadó-művész, Zirig Árpád, Füzesi Magda költő és Szilaveczy Csilla, a Magyar Kultúra Alapítvány titkára megbeszélést tartanak az irodalmi est kezdete előtt.

SZABÓ GÁBOR felvétele

Civilkurázi – Kulturált jövő 2009–2010

A Kárpát-medencei Magyar Civilfórum-sorozat 3. találkozásának a benei Faluház adott otthont. A rendezvény házigazdái Szuhan András, Bene polgármestere, Turcsány Péter, a Kráter Műhely Egyesület elnöke, valamint Kovács Attila Zoltán irodalomtörténész, a Kráter Műhely Egyesület főszerkesztője voltak.

Az összejövetelre meghívást kaptak a beregszászi civil szervezetek képviselői is, de a legtöbb meghívott más elfoglaltsága miatt nem tudott részt venni a fórumon.

A megjelenteket Szuhan András polgármester köszöntötte, majd Turcsány Péter tartott rövid tájékoztatót a civil szervezetek működésének fontosságáról. Munkájukról szólva elmondta, hogy a Kráter Műhely Egyesület fő feladata a szocialista időszakban háttérbe szorított vagy mellőzött írók, művészek és tudományos személyiségek újrafelfedezése, műveik népszerűsítése.

Amint azt Kovács Attila Zoltán részletes tájékoztatójából megtudhattuk, az egyesület munkáját az elmúlt évben a Nemzeti Civil Alapprogram Országos Hatókörű Civil Szervezetek Támogatásának Kollégiuma támogatta. A Kráter Műhely Egyesület tevékenysége révén olyan, mára már talán feledésbe merült külföldi magyar szerzők válhatnak ismertté, akiket a szocialista felfogás nem engedett érvényesülni. Aműhely megalakulása óta segítette a kortárs irodalmat bemutató folyóiratok munkáját. Az egyesület berkein belül működik a PoLiSz Politika, Lira, Széppróza szellemi-lelki „városalma” című nagysikerű folyóirat a határon túli magyar kultúra bemutatása érdekében.

A műhely által 2009-ben indított Aranyrög könyvtársorozat, amelynek eddig 13 kötete jelent meg, kevésbé ismert szerzőket hivatott megismertetni, köztük van a teljesség igénye nélkül Berde Mária, Gulácsy Irén, Herczeg Ferenc. A sorozatban az eltitkolt, négy évtized cenzúrája által kivett szépirodalmi művek szerepelnek. Szándékukban áll kárpátaljai írók és költők műveivel is bővíteni a kínálatot.

A tájékoztatást követően bemutatásra került a Kráter Műhely Kiadó gondozásában megjelent, Csontos János és Mihály Zoltán által írt „Kárpát Koszorú – Csángóföldtől Órvidékig” című dokumentumfilm, amely – alkotóinak megfogalmazásában – betekintést nyújt abba a hatalmas, szinte emberfeletti munkába, amelyet a civil szervezetek és vezetőik végeznek a Kárpát-medence és a magyarság megmaradásáért.

Ismertetésre került az ugyanilyen címmel megjelent könyv is. Mihály Zoltán fotográfus a forogtatóstábbal egyidőben járta be a Kárpát-medence településeit, eljutva egészen Csángóföldre. A fotókhoz, amelyek elsősorban embereket, tájakat és életképeket mutatnak be, Csontos János írt sajátos hangvetelű szöveget. A film tárgyilagos, míg a könyv inkább az érzelmek nyelvén szól az olvasókhöz.

A rendezvény végén Molnár László honismereti vezető mondott köszönetet a magyarországi vendégeknek, akik rövid kárpátaljai tartózkodásukat követően Kolozsváron folytatták munkájukat.

MOLNÁR BERTALAN

Weinrauch Katalin

„Csordultig szeretettel”

Szórakozottan matatok a papírjaim között. Garmadája a jegyzeteknek, halmaza a csak nekem fontos emlékeztetőknél: meghívók, hivatalos értesítők, egyebek. Ha most valaki megkérdezné, mit keresek, nem tudnék rá konkrét választ adni, vagy ha mégis, azt mondanám, valamiféle emléket, ami nem hagy nyugodni, mert itt motoszkál bennem. Rémlik, egy papírdarabkára írtam fel, azon fogom megtalálni, ha elég türelmes leszek. Ez az, rikkantok föl hangosan, lám, már meg is van! Két szó csupán: *csordultig szeretettel*, ez áll rajta. Ahhoz a meghívóhoz tűztem hozzá, amelyet még a tavasz elején kaptam. A meghívó nem díszes, nem is a drágábbak, elegánsabbak közül való, de nagyon szívből jövő, meleg szavakkal van fogalmazva. Igen, csupán egy egyszerű, számítógéppel írott fehér lap. Lám, én mégis őrizgetem...

Egy magyarországi kisvárosból küldték ezt a meghívót, a Mozgássérültek és Értelmi Fogyatékosok Intézetéből, még március első felében. Találkozóra hívtak az ott tanuló, vagyis inkább munkát végző fogyatékos fiatalokhoz. Író-olvasó találkozóra.

Emlékszem, amikor kézhez kaptam, megmagyarázhatatlanul furcsa, ambivalens érzés töltött el: örültem neki, sőt, valahol megtisztelőnek éreztem, hogy az intézetben énám gondoltak, de ugyanakkor féltem is ettől a találkozótól. Mit mondhatok el azoknak a gyerekeknek? Egyáltalán, miről beszéljek nekik és abból majd mennyit értenek meg? Vajon milyen mértékben sérültek az ott élő fiatalok, mi az, amivel fölkelhető a figyelmük? Mit nyújthat nekik egy gyermek-író, adott esetben én? Valamennyi találkozóra igyekszem alaposan felkészülni, soha nem hagyom figyelmen kívül a gyerekek életkorát és azt sem, hová hívnak meg: szakközépiskolába, gimnáziumba vagy általános iskolába. Ezért aztán nem érhet meglepetés. Sem engem, sem őket. Válogatás nélkül, mindig szívesen fogadom el a meghívásokat. Ha most visszatekintek az elmúlt évek számtalan sok találkozójára, az iskolákra, a gyerekekre, csakjő emlékeim vannak. Kivéve egyetlen esetet.

Ami a szülővárosom patinás, nagy múltú középiskolájá-

hoz kötődik. Ahhoz az iskolához, amelynek egykor én is a diákja voltam, ahol érettségiztem, és ahová, amikor meghívtak, boldog, szemérmes büszkeséggel és repeső várákozással mentem. S ahol aztán olyan bántó, semmibevevő közönnel bántak velem, amelyet képtelen vagyok elfelejteni. Pedig közben már eltelt jó néhány év, ám a méltatlan, meg nem érdemelt megaláztatást nehéz feldolgozni. Egyedüli vigaszom, hogy nem a gyerekek részéről ért a sérelem. Tőlük ott is csak szeretetet, elismerést kaptam...

Nem kívánok kérkedni vele, de állítom, hogy sem az itthoni, sem a külföldi meghívóimnak nem okoztam csalódást, ha „vendégíró” voltam, különben aligha hívtak volna vissza ugyanoda kétszer, sőt háromszor is, több, egymást követő éven át... Nem azért, hogy jóvátegyék, vagy igazolni kívánják a vendéggel szemben tanúsított magatartásukat. Az adott esetben ez senkiben föl sem merült. Azóta sem. Nos, igen...

Visszatérve a jóémlékű találkozókhoz, bárhová is mentem, mindig pontosan tudtam, mire számíthatok. Most viszont nem. Bevallom, még az is megfordult a fejemben, hogy valami kifogást keresve kibújok a meghívás alól, ám ezt a gondolatot azonnal és szégyenkezve elvettem. Soha nem csapok be senkit, nem okozok csalódást a rám váró egészséges gyerekeknek, hogy tehetném ezt meg a fogyatékosokkal? Elmegyek, döntöttem határozottan, aztán az évek adta rutinomra támaszkodva majd csak lesz valahogy.

Van köztük Dawn-szindrómás és több autista, válaszolta az egyik pedagógus a puhatolózó kérdésekre, de nagyon sokat fejlődtek a náluk töltött évek alatt, nem lesz semmi gond. Nem a kicsinyekhez hívtak: akik várnak, azok valójában már nem gyerekek, ám ügykészüljek, mintha hatnyolc évesekkel találkozónék.

Az autizmusról természetesen hallottam már, olvastam is róla, de élő kapcsolatom soha nem volt autista gyerekekkel, így tapasztalatok híján, kissé szorongva léptem át a tágas, modern intézmény küszöbét. A rám váró tanárok megmutatták a jól berendezett tanulóhelyiségeket, ahol egyénre szabott,

pedagógiai célzatossággal kialakított környezetben foglalkoznak a kisebb gyerekek öt-hat fős csoportjával. A kicsik szemmel láthatóan jól érezték magukat a számukra otthonos, barátságos környezetben, megnyugtatóan hatott rájuk az igazgató néni, a pedagógusok, nevelőnők jelenléte. Jóarcú, helyes gyerekek voltak, és első látásra nem is tudtam megállapítani, kik közöttük az autisták. Ültek az asztalkáknál, színek szerint papírdarabkákat válogattak, ezekből virágokat, leveleket raktak ki. Nagyon szép virág, ügyes vagy! – hajoltam oda az egyik kislányhoz. Szé... ü... visszahangozta a gyerek és karjával óvón eltakarta előlem a virágokat. Még nem beszél, nehezen barátkozik, csak nemrég került hozzánk, simogatta meg szeretettel a kislány fejét a csoport pótananyukája, Irénke nevelőnő. A kislánymellett ülő rigószemű kislány fel pattant a helyéről és fülére tapasztott kézzel sikoltozva kirohant a teremből. Az ajtó hangos csattanással csukódott be mögöttem.

– Mi történt, mi a baj? – kérdeztem ijedten. – Hová ment?

– Idegen vagy, eddig nem láttam, ismeretlen arccal szembe-sült... Most magányra van szüksége, hogy ezt feldolgozza magában. Ha megnyugszik, visszajön, addig hagyni kell. Menjünk át a nagyobbak csoportjába.

Itt is csak pár gyerek volt. Egy-két arc érdeklődve fordult felém, de a többség lehajtott fejjel, közönyösen írogatott valamit.

– Ő Gyurika – mutatott egy vékony, magas fiúra a nevelőnő. – Nagyon szépen szaval, szereti a verseidet. Elmondod az író néninek? – kérte Irénke.

A fiú szófogadóan talpra ugrott és szépen hangsúlyozva szavalni kezdett. De közben egyetlen pillantásra sem méltatott. A jobb, vagy a bal válla fölött elnézve, néha meg földre szegezett tekintettel mondta végig a hosszú verset.

– Kerüli a szemkontaktust – súgta az egyik pedagógus. – Rá ez a jellemző. Annak a csillogó tekintetű, élénk arcú fiúcskának meg a zöldborsó az elfogadhatatlan... Másfél évünkbe telt, amíg rájöttünk, miért kap a gyerekek hisztériás rohamot ebédidő alatt... Egyetlen szem zöldborsónak a látványa, amely a tányrójába került, úgy ki tudta borítani, hogy fetrengett a földön, szinte az eszméletét veszítve, és

egyszerűen nem tudtuk megnyugtani... Mostanában, ha borsó van ebédre, ő mást kap, és külön helyiségben eszik, hogy véletlenül se lássa meg... De ő még könnyű eset... Tessék, erre gyere, itt várnak a veled találkozni vágyó gyerekek.

Nagy, csupa ablak, csupa fény terembe kísérték át. Az ablakok alatt szövőszekek álltak. Mind-egyiken dolgozott valaki. Ízlésesen megválogatott színekkel torontáli szőnyeget, csíkos házi-szöttek pokrócokat szöttek. Egy nagyobb asztal körül lányok ültek és nagy figyelemmel végeztek a munkájukat. A kezük alatt színes üvegyöngyökből megálmodott, csodálatosan tökéletes virágok, nyakláncok, karkötők és fülbevalók születtek. Mások színesre festett gyümölcsmagokból készítettek művészi mozaikképeket: kék égen szárnyaló madarat, őszi, téli tájképeket. Én elámulva a sok szépségen, csodálattal adóztam a tehetségüknek. Nézetem a tömzsi, furcsa formájú kezeket, és őszinte tiszteletet éreztem az ott dolgozó pedagógusok, nevelők iránt, akiknek köszönhetően mindez megtanulták, tudják.

– Gyertek, kezdődik a találkozó – biztatta őket Marika tanárnő, és én ekkor döböntem rá, hogy akiket látok, valamennyien felnőtt emberek.

– A legfiatalabb közöttük Editke – találta ki a gondolatot a nevelőjük. – Ő csak tizennyolc éves – mutatott rá egy nővérsben erősen visszamaradt, kedves arcú, szőke, hunyorgó szemű lányra. – A többiek sokkal idősebbek...

Kérdő tekintetemre válaszul a elmosolyodott:

– Ahogy megbeszéltük, olyan 6–8 éves korú gyerekekhez szóljal.

– Meg kell csinálnom, meg tudom csinálni! – győzködtem magam, elnézve az asztal köré telepedő fiúk arcát... Fiúk? Inkább férfiak... Pocakosodó has-sal, borostásan, kopaszodó, tonzúrás fejjel. De a szemekben őszinte gyermeki kíváncsiság csillogott, amíg várakozva figyeltek. Nem a külsejüket kell néznom – hunytam le egy pillanatra a szememet –, nekem az örökre bennük rekedt kisgyerekek szabad csak látnom. A soha fel nem nőő gyermekekkel fogok beszélgetni, és velük fogok játszani. Így lesz.

És úgy is lett. Rég láttam gyermeki arcokon annyi örömet, mint amennyi ezekből a felnőtt testbe szorult gyermeksz-

Weinrauch Katalin

„Csordultig szeretettel”

◀ mekből ragyogott felém. Őnfeledten élveztek a vidám verseket, a bohókás mondókat, a tréfás együttjátszós rigmusokat. Nagy kacagások közepette, egymás ellenére igyekeztek válaszolni a talalós kérdésekre és a leg többre helyesen meg is feleltek. Figyelemmel, elkomolyodva hallgatták végig az elbeszélésemet, és amikor egyik anyák napi verset mondtam el nekik, bizony, a könny is megcsillant a szemükben. Aztán megint játszottunk és közösen megtanultunk egy kiszámolt. Úgy röppent el az a velük töltött óra, mint egy szempillantás. Ne, még ne menjek, maradjak, kérlek és mások is, holnap is, megint jöjjenek el újra... Ugye, majd jövök hozzájuk? Éreztem a belőlük áradó parttalan szeretetet, amivel szinte csordultig teli volt a szívük és nagy-nagy hálát éreztem, hogy az Úr megadta ennek a találkozásnak a lehetőségét. Simogatták és fogták a kezemt éppen úgy, ahogy az iskolák alsó osztályaiban szokták tenni ezt a gyerekek, ha már menni készülök.

– Most én is, engedjétek engem is! – hallottam egy vékonyka hangot a hátam mögül, amikor még egy pillanatra leültem közéjük. Editke állt mögöttem, és kérlelve mondta:

– Megérinthetem az arcát?
– Az arcomat?

– Igen, szeretném látni, hogy néz ki Katika néni.

Nem maradt időm a csodálkozásra, sem a további kérdészködésre, mert a lány gyors, fürge ujjakkal, lepke könnyedséggel végigszaladt az arcomon, a hajamon, a vállamon, a karomon. Aztán elégedetten elmosolyodott:

– Most mártudom. Már mindig ismerni fogom, és a hangjáról bárhol felismerem. Szeretnék adni egy ajándékot, ha el tetszik fogadni tőlem... Azonnal hozom.

– Marika, fordultam a tanárnőhöz, ő is értelmi... vagy mozgássérült...?

– Nem. Egyik sem. Növésben ugyan visszamaradt, de ő amúgy nem fogyatékos... Editke gyakorlatilag vak... De nézd meg a munkáit, milyen gyönyörűek.

A lány ekkor ért vissza és a tenyerem egy gyöngyből fűzött kokárdát kínált felém.

– Tessék! – nyújtotta boldogan, két nap múlva Március 15-

e, ugye, ki tetszik majd tűzni? Mi mindig kitűzzük ám a kokárdát...
– En is, Editkém, és az idén éppen ezt, ígérem! Köszönöm neked!

Az ajándékok sora ezzel még nem ért véget, mert Marika tanárnő is készült egy meglepetéssel.

– Minden év márciusában van az értelmi fogyatékos és mozgássérült gyerekek gálaműsora a városi művelődési házban, amikor számot adunk arról, mi mindent tudtak megtanulni az intézet növendékei az elmúlt év alatt – mondta. – Nagy ünnep ez nekünk, komolyan készülnek rá a nevelőjeink. Bemutatják a legújabb munkáikat és nagyon szép műsort kínálnak a nézőknek. Mindig vannak fővárosi színészek, akik, elfogadva a meghívást, szívesen részt vesznek a műsorukban. Az ideigálát nem narrátor fogja vezetni, hanem egy CD-re fölírt verssel fognak indítani, amelyet egy jó nevű színész mondott rá a lemezre. Nos, mivel nem leszel ott a gálán, előlegben hallgass meg ezt a lemezt, s egyben fogadd el ajándékként!

Valóban ajándék volt, mert a saját, „Ima a szüleimért” című verset hallgathattam meg a jeles színész előadásában.

A kokárdát természetesen kitűztem március 15-én. Azonban erre a napra visszagondolva, mindig fanyar és kesernyész ízt fogok érezni a számban. Ragyogó tavaszi időben sétáltam az ünnepen az anyaországi városkának az utcáin és egyre nehezebb szívvel, mind nagyobb szomorúsággal észleltem, hogy rajtam kívül egyetlen ember sem tűzte ki kabátjára a Márciusi jelképét, a kokárdát.

Fiatal család jött szemben a járdán, s a tetszetős külsejű nő rosszindulatú gyanakvással meredt rá a kitűzőmre, majd a melleme bökve gyűlölködő hangon mondta: Maga meg biztosan Fideszes, mi?!

Sajnálkozva néztem rá és udvariasan válaszoltam: kedves, én egyszerűen magyar vagyok. Ellentétben magával.

Amíg továbbhaladtam, csak az vigasztalt, hogy Editke és valamennyi sorstársa bizonyára kitűzte a kokárdát. Függetlenül a pártállástól. Gyermeki lelkiüket nem tudja megmérgezni az egymás ellen uszító magas politika.

XVII. Budapesti Könyvfesztivál

Április 22–25. között tizenhetedik alkalommal került sor a Budapesti Könyvfesztiválra a Millenárison. A könyvfesztivál méltán vált a térség meghatározó kulturális rendezvényévé, de európai léptékben is jelentősnek számít. Idén huszonnégy ország mintegy száz neves alkotója csatlakozott amajdnem félezer magyar művészhez. Ezúttal Amos Oz zsidó író és Izrael volt a díszvendég. Aszakmai találkozót dr. Paczolay Péter, a Magyar Alkotmánybíróság elnöke Aliza Bin-Noun, Izrael budapesti nagykövete Asszonyának társaságában nyitotta meg, Konrád György mondott laudációt. Az visszatérő kiállítók (Oroszország, Románia, Spanyolország, Csehország) mellett idén először szerepelt Szaúd-Arábia, Ausztria, Vietnam és Brazília. A kiadók és könyvforgalmazók 50 000 kötetet, köztük többszáz újdonságot kínáltak a vásárlóknak. A könyvbemutatók és a dedikálások mellett gyermekműsorok, koncertek, konferenciák, az Első Könyvesek Fesztiválja várta a nagyközönséget.

Sajnálatos, hogy a nagyszabású rendezvényen idén sem képviseltette magát egyetlen kárpátaljai, vagy ukránjai könyvkiadó sem. Ez a tény nem vet jó fényt az ukrán-magyar kulturális kapcsolatokra. É sorok írójának már sokszorórták fel az olvasók, hogy nehéz, vagy egyszerűen lehetetlen hozzájutni a kárpátaljai magyar szerzők műveikhez. Kívételt talán azok képeznek, akiknek könyveit magyarországi kiadók jelentetik meg. Ez pedig ritkán fordul elő. Csak az igazán tájékozottaknak mond valamit Vári Fibián László, Nagy Zoltán Mihály, Füzesi Magda, Fodor Géza, Penckófer János, Balla D. Károly, Zselicki József, Dupka György neve. Az olyan, újabb generációs szerzőket, mint Czébely Gabriella, Bartha Gusztáv, Mester Magdolna, Bakos

Kiss Károly, Becske József Lajos, Pap Ildikó, Lőrincz P. Gabriella, Kenyeres Mária egyáltalán nem ismerik a szűkre szabott házában.

De a fesztivál mégsem maradt határon túli magyar stand nélkül: Szerbiából kilenc magyar kiállító is érkezett, a Felvidékről és Erdélyből is legalább fél tucat. Gyenge vigasz, de a tavaszi könyvünnepe kárpátaljai könyvet is üdvözölhetünk. A fesztivál alatt jelentette meg a Magvető Kiadó Berniczky Éva Várkulcsa című kötetét. „A szerző korábbi könyveivel (A tojásárus hosszú napja, Méhe nélkül a baba) hasonlóan a Várkulcsa is egyszerre gyönyörködtető és borzongató, kacagató és szívszorogató, de mindenekelőtt összetéveszthetetlenül szépirodalom” – áll a hivatalos ajánlóban. Am a tehetséges ungvári író nő nevét hiába kerestem a dedikálók között. Ott volt viszont Kányádi Sándor és Csoóri Sándor, akik több kiadó standjánál is dedikáltak. Nagy Bandó András minden nap kint volt, hiszen több meséskönyve is megjelent egyszerre. Az Európa Könyvkiadó standjánál dedikálta „Agyatlantisz, avagy az ember tragédia” című kötetét Dolák-Saly Róbert. A Püskiné Kiszely István és Döbrentei Kornél, a Helikonnál Bójte Csaba testvér, az Irodalmi Jelen standjánál Szócs Géza várta a könyvbarátokat.

A négy napig tartó rendezvény alatt több tízezer ember látogatott ki a Millenárisra, ezzel is bizonyítva, hogy napjaink internet uralta világában még mindig van vonzereje a Gutenberg-galaxisnak. Remélhetőleg 2011-ben már kárpátaljai standot is láthatunk a fesztiválon. Úgy hiszem, összefogással és okos menedzseléssel ez megoldható lenne.

LENGYEL JÁNOS
Fotó: KIS JUDIT

81. Ünnepi Könyvhét

Idén június 3–7. között 81. alkalommal rendezték meg Magyarországon legnagyobb és legpatinásabb könyves találkozóját, társprogramként pedig a 9. Gyermekkönyvnapokat. A központi rendezvénynek ezúttal is Budapest, a Vörösmarty tér adott otthont. A kiadók és könyvterjesztők több mint száz pavilonnál újdonságokkal, dedikálásokkal, hatalmas ár-engedményekkel várták az írott szó szerelmeit. A két színpadon zenekarok, író-olvasó találkozók, gyermekműsorok szórakoztatták az érdeklődőket. A magyarországiak mellett jelen voltak a határon túli kiadók is. A Kárpátaljai Magyar Könyvkiadók pavilonjában a régebbi könyvek mellett bemutatták az ungvári Intermix legújabb kiadványait: Bagu Balázs *Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc Kárpátalján* című munkáját, illetve a József Attila-díjas Nagy Zoltán Mihály *Fogyó fényben* című vers-regényrölgijének második részét. A Könyvhét hivatalos vendége volt Vári Fábíán László Jó-

Dupka György, Füzesi Magda és Lengyel János "olvasóváróban" a Kárpátaljai Magyar Kiadók standjánál

zsef Attila-díjas költő, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanára, az *Együtt* folyóirat főszerkesztője és Dupka György, az Intermix Kiadó vezetője, a Kárpátaljai Megyei Tanács képviselője. Vári Fábíán Lászlónak *Jég és korbács* címmel a Könyvhétre jelent meg legújabb verseskötete a Széphalom Könyvműhely gondozásában, Brenzovics Mariannának pedig a pozsonyi Kalligram Kiadó jelentette meg *Kilátás* című prózagyűjteményét.

De az öt nap alatt a kárpátaljai standnál megfordult Schober Ottó közíró, Füzesi Magda költő, a Kárpátaljai Hírmondó főszerkesztője, Kovács Sándor szakíró, Lengyel János író, újságíró és Dinnyés József

Kereslet és kínálat a Könyvhéten: Nagy Gusztáv, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Baráti Társaság ügyvezető elnöke, Petruska Márta, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagja, Dinnyés József daltulajdonos, Vári Fábíán László költő

is. Az ismert daltulajdonos a Könyvhétre jelentetett meg két cd-t, amelyeken Vári Fábíán László és a felejthetetlen Stumpf Benedek András megzenésített versei hallhatók.

A Duna áradása ellenére a Magyar Napló szerkesztősége idén is elindította az Irodalmi Hajót, ahol Kárpátalját ezúttal Lengyel János képviselte. A különböző programok mellett tombolasorsolásra is sor került. Oláh János főszerkesztő a bevétel felét az árvizkárosultaknak ajánlotta fel. A Magyar Napló júniusi száma sem maradt kárpátaljai vonatkozás nélkül, Bertha Zoltán *Új vetés* című, a kárpátaljai magyar irodalommal foglalkozó tanulmánya mellett megjelentek Bakos Kiss Károly és Lengyel János versei. A Magyar Napló Kiadó *Az év versei* című sorozatának 2010-es kiadványába pedig Vári Fábíán László költeményeit válogatták be.

Június 5-én a Kiadók éjszakája keretében a Heltai Gáspár Könyvesbolt pavilonjánál tartották meg a Partium Műhely estjét, amelyen több kárpátaljai irodalmár is részt vett. A forgalom visszaesése is tükrözi a gazdasági válságot, több volt az érdeklődő, mint a vásárló.

Tudósítónk
Fotó: KIS JUDIT

Eszmecsere a Partium Műhely estjén

„A Szabad Európa Rádiótól az Ung partjáig” Skultéty Csaba balatonfüredi estjén

Fiatalokat zavarba hozó szellemi frissességgel, humorral mesélt kalandos életpályájáról Balatonfüreden az Ünnepi Könyvhét nyitórendezvényén Skultéty Csaba író, a Szabad Európa Rádió egykori külpolitikai szerkesztője.

Skultéty Csaba, vagy ahogy az egykori Szabad Európa Rádió hallgatói ismerik, Ambrus Márton a Balatonfüreden három éve alakult Kárpátalja Barátainak Közhasznú Egyesülete meghívására érkezett a városba. Sárköziné Sárovi Hajnalka, a Városi Könyvtár igazgatója – aki maga is tagja az egyesületnek –, kalandos életéről, könyveiről és gyűjteményeiről beszélgetett az íróval.

Az est folyamán kiderült, hogy a vendég élete olyan, mint egy kalandregény, életpályájának állomásai dokumentációs értékűek. Az Ung mellett, Nagykaposon született 1920-ban, akkor ez a terület éppen az egykori Csehszlovákiához tartozott, az első bécsi döntés után Magyarországhoz, később pedig újra Csehszlovákiához. Szülővárosa jelenleg Szlovákia területén van.

A középiskola után elvégezte a közgazdasági egyetemet, ugyan a közgazdaságtan soha nem érdekelte, de az akkori körülmények erre az útra vezették és – mint mondta – ezekben az években tanult meg egyetemi szinten gondolkodni.

1945 után „majdnem” szibériai hadifogoly lett belőle, de útközben Románia területén gondolt egy nagyot és megszökött. Hónapokig bolyongott a Kárpátokon keresztül, majd Kovászna városába ért, ott szerzett hamis papírokat és visszatért Budapestre. A háború után a Külügyminisztérium összekötője lett, Prágába, majd Párizsba került, ahol nemzetközi jogász diplomát szerzett. Ezekben az években hallotta a hírt, hogy Münchenben létesítenek egy rádiót, amelynek magyar osztályára hírszerkesztőt keresnek.

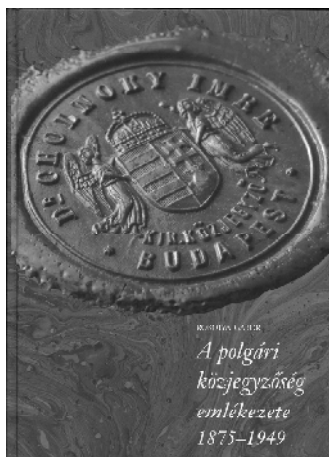
Ez volt a Szabad Európa Rádió, amely 1951 októberétől sugárzott és amelynek Skultéty Csaba 33 éven át volt hírszerkesztője, majd később külpolitikai szerkesztője.

Ambrus Márton néven szőlt nap mint nap a hallgatókhoz, a híreket éjszaka kapta és dolgozta fel, soha nem kapott utasításokat, szabadon, önállóan dolgozhatott. 1984-ben hagyta el a rádiót, 1992-ben tért vissza Magyarországra, azóta Budán él, független publicistaként dolgozik.

Balatonfüredi estjén három könyvét is bemutatatta a közönségnek és mesélt híres gyűjteményeiről is.

BAMBEK GABRIELLA,
a Füred TV riportere,
Balatonfüred

A közjegyzőség intézménye történelmünkben

Királyi Közjegyző – a történelmi Magyarországon, de a monarchia összeomlását követően a beszűkített magyar államterületen egészen a második világháború végéig rangot, tekintélyt jelentő hivatás. A hatósági jogalkalmazó, a törvényes rend egyik oszlopa. Megszűntetésének hatvanadik évfordulójára ennek állított emléket látványos könyvben Rokolya Gábor budapesti közjegyző, a téma bűvára, gondos feldolgozója. Az olvasó a mai könyvszetet egyik remekművének tekinthető, gazdagon illusztrált album lapjain át követheti a magyar közjegyzőség fénykorának évtizedeit. Ez a kor a kiegyezést követő törvényalkotással indult és szolgálta a belső jogbiztonságot, amíg annak a kommunista hatalomátvétel végéig nem vetett.

Az előzmények a középkorra nyúlnak vissza, azokra a hosszú századokra, amikor egyházi hiteshelyek látták el a közhitelű oklevelekbe foglalás feladatát. A magyar királyság területéről mintegy nyolcvan ilyen hiteshelyről tudunk.

A tizenharmadik századtól kezdve már a vármegyei közgyűlések és a szabad királyi városok tanácsai is végeztek hasonló tevékenységet. Különösen a telekkönyvek akkori hiánya tette fontossá biztonságot jelentő okiratok készítését. 1848-ban az évszázados ösiség jogának eltörlése alapvető fordulatot hozott a peres és peren kívüli ügyekben. A közjegyzőségek, mint a bíróságoktól és az ügyvédségtől teljesen független intézménynek a megteremtését azonban a Bach-korszak megakadályozta. Elsőként Franciaország vezette be 1803-ban a független közjegyzőség intézményét, nálunk hosszú vajúdas

után ez csak a kiegyezéssel vált lehetővé. A minta az időközben kialakult szász-bajor intézmény és szervezeti forma lett. Így született az európai felzárkózást jelentő, 1875-ben életbe lépett közjegyzői törvény. A hivatal viselőit az igazságügyi miniszter nevezi ki, megalakul az országos hálózat tíz kamarával: Budapest, Arad, Debrecen, Kassa, Kolozsvár, Pécs, Pozsony, Szeged, Szombathely, Temesvár, majd kiegészül Fiumével.

Az így megindult korszak a közjegyzői hivatás fénykorát jelzi. Társadalmi rangjuk elismerését tanúsítja az a szerep, amelyet szakmai feladatuk ellátásán túl a városokban, vármegyékben, de számosan közülük ezen túl is a közélet mondhatni minden szintjén betöltöttek. Soraik között éppúgy megtalálható akadémikus, nagykövet, miniszter, mint író, költő, dramaturg vagy zeneszerző. Mutatja ezt, hogy ott voltak a millenniumi díszmenet bandériumában, ugyanúgy testületileg II. Rákóczi Ferenc kassai újratemetésén, a New York-i Koszuth- és a budapesti Rákóczi-szobor avatásán. Egyházaik részére templomok építését tervezték, elősegítve ezzel a vallásos élet gyakorlását. Katonaként végül helytálltak az első világháború harcterein.

A könyv a történelmi előzményeket követően sorra taglalja és feltérképezi az 1875-ben kialakult tizenegy illetőségi területet. Megtudjuk, hogyan teremtődtek az egyes kamarák, amelyek alapítói többségükben törvényszéki bírák; az első elnökök is közülük kerültek ki. A díszes oldalakon korabeli fényképek, pecsétes oklevelek, illusztrációk kísérik egyes életrajzok, munkásságok bemutatását. Az olvasó élvezettel mélyedhet el egy kor jogbiztonsága őrzőinek világába. A történelmi Magyarország északkeleti térségének a közjegyzői két kamarában tömörültek, a kassaiban és a debreceniben. Előbbi illetékessége az Arva megyei Alsókubin törvényszéki területétől a beregszásziig terjedt, a másik a Hajdúság-Szilágyságtól Máramarosig. A kassai kamara 1875 szeptemberében tartotta első ülését, elnöke az alapító Szmrecsányi László lett. A kiemelt személyek között találjuk Groschmid Gézá, Márai Sándor édesapját, a prágai parlament

magyar szenátorát, aki 1932-ben Csehszlovákiából áttelepülve Miskolcon lett magyar királyi közjegyző. Egy további az ungvári Weinmann Fülöp, aki Budapestre kapott kinevezést. A kassainál valamivel előbb, már az év augusztusában Sárváry Ferenc elnökletével megalakult debreceni kamara elnökségi tagjai között szerepel Mandics Endre Husztról, Nagy Gyula Nagyszőlősről és Szilágyi János Máramarosszigetéről. Az évenként tartott közgyűlések anyagából egy mai kutató szemével sajnálatos döntést kell kiragadnunk: 1913-ban az aktanyag tömegére való tekintettel elhatározták az iratanyag selejtezését.

Rokolya Gábor a szakterület valamennyi irodalmi feldolgozását tartalmazó munka megjelenítésén túl a közjegyzői világ minden elérhető dokumentumának a gyűjtője is lett. E sorok írója is eljuttatta hozzá saját családi adatait. Nagykaposi ügyvéd édesapám az első bécsi döntést követően a magyar igazságügyi minisztertől közjegyzői kinevezést kapott Beregszászra. Pályáját fia, László bátyám is követte: Beregszászon, utóbb, szovjet hadifogságból Magyarországra visszatérve a borsodi Mezőcsáton lett közjegyzőhelyettes, végül Szegeden közjegyző. Ez már 1950-ben, a királyi korszak lezárását jelentő 1949-es államosítás, az igazságügyi gépezettől független közjegyzők közalkalmazottá tételét megerősítő aktussal történt. 1956-ban a szegedi egyetem jogi kara forradalmi bizottságának tagjaként a megtorlás elől az ország elhagyására kényszerült. A közjegyzői világ történetét kutató szerző előtt most, következő feladatként, ennek a korszaknak a feldolgozása áll.

SKULTÉTY CSABA

Rokolya Gábor: A polgári közjegyzőség emlékezete 1875-1949 Magyar Országos Közjegyzői Kamara, Budapest, 2009

Arcok és énekek

141 alkotó verse szerepel az „Arcok és énekek” című, Madár János és Hanáček Erzsébet szerkesztette 2010-es verses antológiában, amely sorrendben immár a harmadik.

„A Váci Mihály Irodalmi Kör és a Rím Könyvkiadó alkotóinak régi igénye, legyen egy olyan könyvsorozat, amely a közös lírai megszólalást szolgálja” – olvassuk Madár János szerkesztő bevezetőjében. És ez a lényeg: a közös lírai megszólalás. Erről beszéltek a meghívott szerzők is május 27-én Budapesten az Erzsébetvárosi Községi Házban tartott könyvbemutatón. Bakonyi Karolának, az intézmény igazgatóhelyettesének és Veiczki Imma költőnek, a rendezvény házi-asszonyának köszöntő szavai után Závori Andrea színművész – aki, hogy sértődés ne essék, nem ismerve személyesen a szerzőket, maga válogatott a kötetből – tolmácsolásában Utassy József, Fazekas István, Pozsgai Györgyi, Baán Tibor, Bágyoni Szabó István, Füzesi Magda, Baranyi Ferenc, Czigány György, Tóth Éva és Csoóri Sándor versei hangzottak el, Albert Béla zongoraművész pedig Chopin-műveket adott elő.

Madár János szerkesztő név szerint köszöntötte a kötetben szereplő megjelent alkotókat, majd néhányukat arra is felkérte, hogy ejtsenek pár szót a költészet lényegéről. Baranyi Ferenc Kossuth-díjas költő a népi költőknek a magyar kultúra értékei, a hagyományok megőrzése terén betöltött szerepéről szólt. Tóth Éva, Kaiser László, Zsille Gábor és még sokan mások is megosztották gondolataikat az egybegyűltekkel. Zárszóként Füzesi Magda a kárpátaljai magyar irodalom alkotótáborának képviselője Babits Mihályt idézte meg hat verssor erejéig:

„Megmondom a titkát, édesem a dalnak: / Önmagát hallgatja, aki dalra hallgat, / Minden embernek a lelkében dal van, / És a saját lelkét hallja minden dalban. / És akinek szép a lelkében az ének, / Az hallja a mások énekét is szépnek.”

„Arcok és énekek”... A Rím Kiadó nagy leleménye volt életre hívni ezt a verses antológiát. A szerzők és az olvasók egyaránt hálásak érte.

i-a

Lacikára emlékezve

A második padban ült, vagy a harmadik szélén... Erre már nem emlékszem pontosan. Csak a mindig komoly arcocskájára és a szemére. Értelmesen csillogó szép szeme volt, tele szomorúsággal. Akkor is ott borongott benne valamilyen megmagyarázhatatlan bánat, amikor kacagott. Mert csak a szája nevetett, a tekintete olyankor is öregesen komoly maradt. Tíz évesen láttam utoljára, akkor végezte el a negyedik általánost. Az órákon figyelmesen hallgatta, miről beszélek, ha visszakérdeztem, okosan válaszolt és olyan igyekezettel jelentkezett, majd kiesett a padból. Szerette, ha őt szólítottam. Felelülve Lacika, nem kell fölállnod – mondogattam ilyenkor, de ő minden erejét összeszedve talpra tornázta magát, és ha kellett, még a táblához is kibicegett. A farsangi mulatságon is ott volt.

Az osztály nevében a tanítónő engem is meghívott a tél temetésére. Vidám, jó hangulatú maskarás felvonulást rendeztek a gyerekek énekszóval, tánccal, farsangi vidámkodással. Csak Lacika arca volt szokatlanul komoly és mosolytalan. Ült lehajtott fejjel, beletörődöm csüggedéssel a padjában, nem szólt senkihez, nem nézte a táncosokat.

– Ide ülhetek melléd? – simogattam meg a kisfiú fejét. – Tudod mit, nem is ülök le, inkább gyere, álljunk be mi is a táncosok közé és vigadjunk együtt.

Lacika vonakodva engedelmeskedett, de a gyerekek örömmel közrefogtak bennünket, és ő lassan feloldódott. Egyszerre csak azon kaptam magamat, hogy egymás kezét fogva teli torokból fújjuk a téltemető nótákat és a gyermek szomorú kis arcán kivirított a mosoly. Olyan melegség töltött el, hogy még aznap megírtam a Nevető szívek című elbeszélésemet, amelynek főhősét Lacikáról mintáztam meg.

A negyedik osztály vége felé már nagyon nehezen járt. Nem tudom, voltak-e fájdalmai – erről soha nem beszélt –, de látszott rajta, hogy óriási lelki terhelés akarat kell ahhoz, hogy megmozduljon. Gyermekkori izomsorvadás, súgta meg tanító nénije a gyerek betegségét, és nekem mindig összeszorult a szívem, ha a kisfiúra néztem.

– És nincs segítség?

– Nincs – válaszolt sóhajtva. – A jelenlegi orvostudomány nem tud segíteni Lacika betegségén. Az állapota meg egyre csak romlik...

– De mit mondanak az orvosok, hiszen látom, hogy a szülei milyen szeretettel, milyen gondoskodással veszik körül a gyereket – intettem a folyosó felé. Tudtam, hogy a kisfiút az anyja vagy az apja hozzáviszi mindennap az iskolába és az órák végét jelző csengőszó mindig ott találja őket az osztály ajtaja előtt.

– Mindenütt voltak vele, mindent megtettek, amit emberileg lehet, mindent elkö-

vetnek érte, de ez egy szörnyű, gyógyíthatatlan kór. Az orvosok még pár évet jósoltak neki, ha csak közben fel nem fedeznek valamiféle csodagyógyszert...

Istenem, gondoltam, milyen szörnyű lehet így élni, látni a szeretett gyermek betegségét, annak tudatával feküdni és kelni... Kapaszkodva a remény semmivékony imából szőtt szálába... Megmagyarázni a kisfiúnak, amit ő maguk sem értenek, erőt meríteni a hitből, annyit, hogy elég legyen a maguk számára, de jusson belőle a gyerekeknek is. Együtt bízni a holnapban és az utána következő napokban... Ó, Uram, add, hogy még sokáig képesek legyenek erre! Hiszen így, betegen is az életüket jelenti ez a kisfiú.

Ez a fohász a negyedik osztály végén, az anyák napi ünnepségen tört fel belőlem, amikor Lacika összecsukló térdekkal, ám hősiiesen végigállta az édesanyját köszöntő ünnepséget, együtt az egészséges kis osztálytársaival, s ragyogó szemmel adta át anyukájának a virágot és szavalta el az én egyik anyák napi versemet. Ez a tíz évvel ezelőtti kép az utolsó, amelyet a kisfiúról megőriztem magamban. Többé nem láttam, nem találkoztam vele. Magántanuló lett, mert akkor már csak kerekesszékekkel tudott közlekedni a lakásban. Amikor találkoztam az édesanyjával, kérdeztem róla, de sok jót nemigen tudott mondani, talán csak annyit, hogy megvan, még él... Aztán később úgy alakult, hogy egyre ritkábban láttuk egymást. Az évek közben teltek-múltak, a gyerekekből felnőt fiatalok lettek. Bizony, ha rám köszönnek, csak hosszas gondolkodás után ismerek rá egyikre-másikra... Bevallom, Lacikára sem gondoltam túl sokszor. Csak olyankor jutott az eszembe, ha abban a kötetemben lapozgattam, amelyikbe belekerült az a bizonyos elbeszélésem, amelynek a megírására egykor az ő kedves kis személye ösztönzött.

Aztán május elsején, nem felvonulni mentem, mint egykor, hanem szépülni a fodrászatba. Más hölgyek is hasonló módon gondolkodtak, többek között a Lacika anyukája is, akivel ott találkoztam. Örömmel üdvözlöttük egymást, aztán egy sugallat hatására azonnal a fiáról kérdeztem. Az asszony arcán megfakult az öröm és halkán válaszolta:

– Meghalt. Pár napja múlt egy éve, hogy itthagyt bennünket. Tizenkilenc évet adott neki a jó Isten, ennyit élt.

Az együttérzés könnye szökött a szemembe:

– Sajnálom, nagyon sajnálom... De most már elmondhatom azt, amiről nyilván nem tud. Amikor a kisfiú még tudott iskolába járni és a negyedik osztályban tanult, rendeztek ott egy farsangi mulatságot, ahol én is vendég voltam. Ezt írtam meg

egy gyermektörténetben, amelynek főhősét Lacikáról mintáztam. Nem sokan olvashatták, mert a könyvet Magyarországon adták ki, itthon pár darab, ha van belőle... Nekem is csak egyetlenegy, a saját példányom.

– Ő – mondta az anyja a váratlan meglepetéstől kifényesedő tekintettel –, ugye, láthatom, elolvashatom azt az írást? Hiszen benne van az én kisfiam... De mikor, hol kaphatnám meg? Csak kölcsön...

– Hát, nem is tudom... Jár templomba, igaz? A májusi ájtatosságra... Nos, nekem sem árt egy ima, hát elmegyek én is... Majd ott megbeszéljük, hogyan, vagy ki által adjam át a könyvet... Aztán esetleg fénymásolhatja az írást, ha úgy gondolja...

– Köszönöm, nagyon köszönöm – mosolygott rám hálásan.

Csak a hazafelé vezető úton jutott az eszembe, hogy nem beszéltük meg pontosan a napot, amikor találkozni fogunk.

El kellene már mennem a templomba, gondoltam némi lelkiismeret-furdalással. Az anyja biztosan nagyon vár engem, és én megígértem neki... De lehet, hogy ma ott sem lesz, talán inkább holnap, vagy azután...

A legelső májusi fagyosszent hideget, szelet hozott. Az égen tornyosuló fekete fellegekkel alig hullt le nagy sietve pár csepp eső, mert a közibük csapó vad szél nem hagyta, hogy megálljanak fölöttünk, tovább röpítette őket... Brr, milyen kellemetlen idő, inkább esne, esőre szomjas a föld, nem hidegre vágynak, füstölögtem magamban, miközben kapkodva öltözködtem. Furcsa, megmagyarázhatatlan nyugalanság bujkált bennem, sűrűn indultnom kellett a templomba.

– De hát nézd, milyen az idő! Miért éppen ma megy, hátha holnapra kijavul – figyelmeztettek otthon. Némán ráztam a fejemet: nem, nekem most kell menni!

Az asszonyelől ült, én a legutolsó padban telepedtem le, mégis megérezte, tudta, hogy ott vagyok. A litánia végén sietősen hozzám lépett: akkor, hogy legyen? Kölcsön adja, vagy... Itt van a könyv, vigye és olvassa el – nyúltam a táskámba – majd visszakapom. Az asszony szemét könnyek fényezték: hát elhozta... Tudja, az én Lacikám éppen ma lenne húsz éves... Ma van a születésnapja... Nem is tudja, milyen örömet szerzett nekem ezen a szép, szomorú napon...

A szél továbbra is hideg kíméletlenséggel cibálta a fák ágait, a felhők még sötétebben és morcosabban gomolyogtak az égen, mégis úgy éreztem, engem a legszebb, madárdaltól hangos, csodát sejtető május fogad a templomajtón kilépve. Uram, sóhajtottam hálásan, valami mélységes, belső békével a szívemben, milyen jó, hogy Te irányítod az emberek gondolatait, Te vezéreléd cselekedeteiket... Köszönöm neked, Jézusom!

WEINRAUCH KATALIN

MIT CSINÁL MOST DERCENI VIOLA, A NÉPMŰVÉSZET MESTERE?

A közelmúltban ünnepelte 75. születésnapját Derceni Viola népi iparművész. Ebből az alkalomból őt kérdeztük életéről, munkásságáról.

Dosszié

1934-ben született Beregdédában, 1952-ben a beregszászi Archív Szalonban tanult meg varrógépen dolgozni. 1956-ban ment férjhez Kigyóásra, ettől kezdve otthon, a házban és a ház körül tevékenykedett. Szabadidejében varrt, kézimunkázott, szőtteket készített. 1967-től állandó résztvevője volt a városi, járási, megyei és országos népművészeti kiállításoknak. 1972-ben nyerte el az Ukrajna Érdemes Népművésze címet. 1973-ban tehetségét kormánykitüntetéssel ismerték el. Tagja lett a nagyberegi gazdaság Antonikné Polónyi Katalin érdemes népművész vezette szövőcsoportjának. 1980-ban érdemrenddel tüntették ki. 1983-ban elnyerte a népművészet mestere címet. Kiállított munkáiért számos oklevelet kapott.

– Mindig is szerettem kézimunkázni, szívesen kötöttem, horgoltam – mondta. – A 60-as évektől kezdtem komolyabban foglalkozni a szőttesek készítésével. A nagymamám és az édesanyám is tudott szőni, tőlük lestem el a mesterséget. Eleinte rongypokrócokat szőttek, később komolyabb munkákra is vállalkoztam. Az édesanyámtól stafirungba kapott szőttesek mintájára formáltam az első modernebb darabokat, amelyekkel számos kiállításon vettem részt itthon és külföldön. Az első kiállításom 1967-ben Beregszászban volt az egykori Barátság Házban. Szőtteseimet bemutatták Moszkvában, Kijevben, Ungváron, továbbá Magyarországon, többek között Kisvárdán, Nyíregyházán és Budapesten, sőt Romániában és Csehszlovákiában is.

Egyik ungvári önálló kiállításom alkalmával kértek fel, hogy dolgozzam az Ungvári Képzőművészeti Központban szövőnőként. 18 év után onnan mentem nyugdíjba. Itt tevékenykedett annak idején többek között Balla Pál, Koczka András és Boksay József képzőművész is.

A szőtteseimet beregi technikával és motívumokkal készítettem. Kedvenc mintáim a farkasnyomos, a makkos, az őszirózsás, valamint a tulipános. Talán a legnehezebb és legaprólékosabb munka a farkasnyomos és a trapézminta elkészítése. De türelem és gyakorlat kell a kövirózsás, a pávaszemés és a tulipános motívumok elkészítéséhez is.

A mintákat régi kendőkről, függönyökről, könyvekből rajzoltam át. A legrégebbi egy makkos-tölgyfaleveles minta, amelyet egy nyolc évtizeddel ezelőtt szőtt kendőről

másoltam. Vannak olyan minták, amelyeknek elkészítését az édesanyámtól tanultam. Ilyen például az úgynevezett sávós minta, amely nagy odafigyelést igényel. Készítettem abroszt, amely teljes egészében ilyen mintával van díszítve. Az abroszok mellett szép számban szőttem függönyöket, párnákat, kendőket, valamint uraltsali terítőket is. A családtagjaim számára alkalmi ruhákat is készítettem makraméval díszített gyertyás és kazettás motívumokkal. Ez is nagyon időigényes volt.

A munkáimat hagyományosan piros és fekete pamuttal szőttem, de szükségmegoldásból készültek garnitúrák barna, sárga és rózsaszín pamuttal is.

Egy alkalommal felkértek, hogy szövési technikákat tanítsak az iskolában, de más-ként alakult. Sok érdeklődő házhoz jött a szakmát kitanulni, többen azóta már elismert szövőnők. Annak idején nagyon népszerűek voltak ezek a kézimunkák. A mai újjazdagok nem lelkesednek a népi szőttesekért, mások pedig nem tudják azokat megfizetni. A szövés ugyanis nagyon időigényes tevékenység, és a megfelelő alapanyagokat sem egyszerű beszerezni. A szőttesek „életre hívása” bonyolultabb, mint egy előrajzolt terítő hímzése: a szövőszéken nekünk kell elkészítenünk azt az alapot is, amelybe beleszójuk a mintát.

Másfél éve hagytam abba a szövést. Utoljára 70 éves koromban láthatták az érdeklődők a munkáimat a Beregszászi Járási Tanács nagytermének előcsarnokában rendezett jubileumi kiállításon.

Azt üzenem azoknak, akik szövésre adják a fejüket, hogy e tevékenységgel csak szívvel-lélekkel szabad foglalkozni, rengeteg türelem kell hozzá.

BERNÁR

XX. századi beregzászi festők

Garanyi József alkotása

A közelmúltban a Kovács László műgyűjtő, kiállításszervező által válogatott képekből nyílt tárlat a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Gross Arnold termében. A kiállítás a XX. század beregszászi festészetét hivatott bemutatni.

Kovács László néhány szóban ismertette a kiállított képek alkotóinak életútját, munkásságát. Mint mondta, annak ellenére, hogy Beregszász nem nagy város, sok tehetséges művész élt és él benne. Elsőként Izai Károlyról emlékezett meg, aki Virág Gyulával az 1920-as években Munkácscon tette meg az első lépéseket a kárpátaljai festőiskola megalakulásáért. Festményei megtalálhatók Ungváron a Boksay Szépművészeti Múzeumban és több magyarországi képtárban. Felidézte Garanyi József emlékét is, akinek művészi pályáját Erdélyi Béla és Boksay József segítették. Első kiállítására 1947-ben került sor. Az 1986-ban rendezett kiállításának anyagát Beregszásznak ajánlotta fel, ami most is megtekinthető a Beregvidéki Múzeumban. Képei szerte a világon megtalálhatók. A kiállításon Horváth Anna munkái is láthatók, aki 1924-ben született Beregszászban. 1963-tól volt tagja a Szovjetunió Képzőművészeti Szövetségének, 1996-ban megkapta az Ukrajna érdemes művésze címet. Számos kiállítása volt itthon és külföldön.

A műgyűjtő az említettek mellett röviden szót Zicherman Sándor, Helj László, Veres Péter, Benkő György, Kádas Katalin, Gogola István, Csernyiga Gyula, valamint Nyina Petenyko pályafutásáról is.

Ezt követően Kozák Marina, a Beregszászi Művészeti Iskola növendéke hegedűn egy csárdást, majd Pirigy Gergely klarinéton egy romancót adott elő. Benkő György szakmai szempontból mutatta be a kiállító művészeket és alkotásaikat.

Kovács László köszönetét fejezte ki a főiskolának, hogy lehetőséget biztosított a tárlat megrendezésére, majd egy Csernyiga-festményt, valamint két művészeti könyvet ajánlott fel a főiskola gyűjteményének bővítésére.

M. B.

110 éve született Győry Dezső

Győry Dezső költő, író, újságíró sokgyermekes értelmiségi család első gyermekeként 1900. március 18-án született Rimaszombatban. Édesapja, dr. Wallentinyi Dezső a rimaszombati gimnázium görög-latin-magyar szakos tanára, édesanyja, Győry Ida, akitől írói nevét „örökölte”, az Arany János Toldi szerelmében szereplő Győry Jakab János hajdúkapitány leszármazottja volt.

Szíve vágya szerint festő szeretett volna lenni, ám ezt meghiúsította az első világháború. Rövid tüzérszti kiképzés után Dél-Tirolba küldték, de még az őszirózsás forradalom előtt hazaszökött és beállt a nemzetőrségbe.

A Tanácsköztársaság bukása után a hallei egyetem kereskedelmi főiskoláján folytatta tanulmányait, egyidejűleg verseket, irodalmi leveleket írt a Mátysföldi Lapokba és a Kassai Újságba. Verseit „Hangulatok és gondolatok” címmel Galántán adta ki.

Intenzíven bekapcsolódott az irodalmi életbe, versei egyre sürűbben jelentek meg a Kassai Napló vasárnapi irodalmi mellékleteiben. Később a Prágai Magyar Hírlap munkatársa lett, megindította a lap folyóiratpótló mellékletét, a Magyar Vasárnapot.

Az író riadtan érzékelte a német fasiszmus térhódítását, sürgette a Dunavölgye népeinek összefogását, sikrasszállt a népek baráti együttműködése mellett.

Csehszlovákia német megszállása elől menyasszonyával együtt kénytelen volt Pozsonyba menekülni, de itt sem maradhatott sokáig. 1940 őszén Beregszászba költözött. Itt írott versei — Munkácsi március, Tiltott képeslevelezőlap, Bombák a Tiszaháton, Óvóhely a kertben — politikai tartalmuknál fogva akkor nemigen láthattak napvilágot.

1945-től Győry Dezső bekapcsolódott a beregszászi kerületi lap, a Vörös Zászló (a Beregi Hírlap elődje), majd a Kárpáti Igaz Szó munkájába, lefordította Julius Fucik Riport a hóhér kötelén című börtönaplóját, amely 1947-ben az ungvári könyvkiadó gondozásában jelent meg. Veszedelmes ember címmel feldolgozta barátja, a sokáig ugyancsak Beregszászban élt Czabán Samu író és pedagógus életét, nagyapja 1848–1849-es naplója alapján itt látott hozzá nagyszabású regénytrilógiája (Viharvirág, Sorsvirág, Tűzvirág) megírásához.

A magyar férfiak elhurcolása a háromnapos „malenyikij robotra”, a sztálini kultusz és terror éveit megrendítették a baloldali eszmékbe vetett hitét, nem találta helyét Kárpátalján.

1949-ben nagy reményekkel Budapestre távozott, de ismét csalódások

Győry Dezső emléktáblája a Beregszászi Művészeti Iskola falán
Győry Dezső

Zöldár a Vágmentén

Az égen víz, a földön víz, kiloccsant a nagy mindenség tán minden vize, úgy áll a falu, mint hogyha lepottyant volna valami tenger szélire, csurromvizes rongy, kit gazdája messze magától undorodva elhajít, halálborzongás hánytorgatja egyre, s az égre nyújtja tornyos karjait.

A malomalj, a szántók és a kertek eltűnnek mind a lompos ár alatt, s akik irányról annyit kerepeltek, maguk se látják már az utakat, tavaly még, úgy ám, munka volt a nyárra, gátolni s verni a cövekeket, de az ifjúság fittyet hányt a gátra, csak hűsölt rajta és szeretkezett.

Nézd csak, bár ráfér száz csillagvilág is, tükörtérképén kész halál a szél, s így jár minden nép és minden irány is, ha ifjúsága mindig csak beszél, s nem kapását, ha gátverés szaka van, és bevárja, míg nyakán a kés: mert mennél tovább henyél éjszaka, annál borzasztóbb lesz az ébredés.

Győry Dezső sírja a Farkasréti temetőben

érték. Alig talált publikálási lehetőséget, kezdetben a Textil Újság, majd a Természet és Technika szerkesztője volt. Az ötvenes és hatvanas években inkább prózaírói és költői munkássága került előtérbe, visszaszerelve számára azt az elismerést, amelyre már korábban is kijárt az egyetemes magyar irodalomban.

Győry Dezső újságírói munkássága sok olyan momentumot tartalmaz, amelyek a mai napig visszaköszönnék. Ennek alapértései – programot adni, közösséget építeni, minőséget alkotni – mai napig aktuális célkitűzések. Fábry Zoltánnal együtt vallotta: „A kisebbségi sors – ha nem eszközzé aljasított sovinizmus – a valóság legjobb iskolája”. Ennek belső feltétele a minőség az élet minden területén: családban, oktatásban, kultúrában, munkában, közösségekben egyaránt. Az ő idejükben és gondolkodásukban a kultúra mindig a politika előtt járt! De a külső feltételek biztosítását sem felelték hátróztottan leszögezni, úgymint: az utódállamok biztosítsák azokat az egyéni és közösségi (!) jogokat, amelyeket a békeszerződésben Saint Germain en Laye-ban vállaltak, de sosem tartottak be!

Győry Dezső gondolatai többségükben ma is időszerűek, például a kisebbségi értelmiség felelőssége a közösség mentális karbantartásáért, vagy a magyar-szlovák viszonyhelyzetéért, amelynek megvalósult terepeként ő Gömört jellemezte: „a tájak, virágok találkozóhelyét”, ahol a „szülő és fenyő” – magyarok, szlovákok – közelsége évszázados hagyomány. Újságírói tevékenysége azért is volt hiteles és visszhangot kiváltó, mert mögötte olyan aranyfedezet volt, mint a szakmai felkészültség, a tiszta erkölcs és a tiszta emberség. Üzenetei sokszor olyan lélegzetelállítóan aktuálisak, mintha most fogalmazta volna meg, mintha most küldte volna nekünk – elektromos villámposztán!

(Internet)

Győry Dezső

Lármafa

Szabó Dezsőnek

A nemzethalál árnya őszi reggel bizonytalan köd, terjeng a Duna didergő partján. Fölszáll-e? Ki tudja? Nem szabad többé kialudnia

a nemzettrázó jajveszékülésnek: A köd nem égbolt! – S minden lármafa e kérdést verje: Hol van, nem az ország, de a magyar Lét új határa ma?

1938 szeptember

Kebelelvtársak és jegyesek

Ha vannak kebelbarátok, akkor a logika szerint a hajdani szovjethonban lehettek "kebelelvtársak" is. Az alábbiakban a bukott társadalom két utolsó mohikánjáról, Glasznosztj és Peresztrojka kebelelvtársakról essék hát néhány szó. Nem volt még olyan régen, hogy ne emlékezniük hasznos tevékenységükről. Szellemük elmúlt századunk 80-as éveinek vége felé kezdett lágy szellőként fűjdogálni a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége felett. A lenge fuvallat egyre gyakrabban lopakodott be a „Szövetségbe forrt szabad köztársaságok nagy Oroszország kovácsolta frigy”-ébe, mely idézett szöveg a szovjet himnusz kezdő soraiban foglaltatott valaha. Aztán a lengedező szellő viharra vált, forgószele mindent megmozgatott, felkavart, a kalapács pedig szétzúzta a gyengén összekovácsolt frigyét.

De ki is volt ez a két utolsó mohikán kebelelvtárs, és mit tettek, hogy megszemélyesítve őket, a nevüket nagy kezdőbetűkkel írom a papírra? A "glasznosztj" fogalom magyarul nyilvánosságot jelent, vagyis Glasznosztj elvtárs volt az első, aki nyilvánosságra merete hozni, hogy a hetvenéves szocialista építmény elavult, roskadozó palota, sürgős átépítésre szorul. Rögön segítségére sietett Peresztrojka elvtárs, kinek neve nyelvünkre lefordítva átépítést, vagy annak rokonfogalmait – átrendezést, átszervezést, áthangolást – jelentett. A nagy építő szaki hatalmas lendülettel látott hozzá a gigantomániával létrehozott, grandiózus szocialista remekmű átépítéséhez. Először azt hitte, csak a tetőszerkezetben van némi hiba, azt kell megreperálni. De amikor a Központi Bizottság mesterei hozzányúltak, kiderült, hogy a falak is elgyengültek. Aztán rájöttek, hogy a tákolmány talapzatával is baj van. Mi több: korhadó belsejét sem lehetett már átrendezni, átszervezni. Aztán szemléto-mást összeomlott a nagy precizitással, tudományos alapokon épült alkotás. A kárpátaljai magyar ember elmondhatja egyszer unokáinak, hogy szemtanúja lehetett ama világbirodalom összeomlásának, amelynek, akaratán kívül, ő is állampolgárra volt. Azt is elmesélheti, hogyan mentek tönkre a gyárak és üzemek, hogyan vált munkanélkülivé a dolgozó nép, hogyan lett a lakosság kuponmilliomos. Nem lesz könnyű mindezt elmesélni, mint ahogy azt sem, hogyan lettek üresek a boltok polcai a kupon-milliomos világban. Nem valószínű, hogy e milliokból

vásárolták fel az emberek az árut, mert az árak is a csillagos égig szöktek abban az időben. Az egyszerűbb magyarzat talán az, hogy országszerte megszűnt az árucikkek utánpótlása, megszűnt a termelés. A vásárlási láz sem lehetett oka a termékek eltűnésének, mert a szovjet rubellel történő bérelszámoláshoz kitalálták a kuponrendszert.

Emlékeznek még a kedves olvasók, hogy a dolgozó állampolgár, mert akkor még olyan is volt, havi bérének megfelelő névértékű kuponmennyiséget kapott, amelyet a rubellel történő készpénzfizetésnél mellékelni kellett. Az eladók ollóval a kezükben fogadták a vevőket, és ügyetlenül szabdalták ki a vásárlóktól kapott papírlapokról a kockákba nyomtatott pénzegységnek megfelelő kupont.

A kereskedelemben hamarosan kezdett elfogyni a cukor, a zsiradék, a szappan, no meg az egyik legfontosabb szovjet termék – a vodka. Gondolva a nehéz időkre, az emberek kuponjuk nagy részét eme élelmiszerekbe fektették. Odáig ment a dolog, hogy a cukor vásárlását is szabályozni kellett. Szégyen lett volna jegyrendszert bevezetni a fejlett szocializmusban, ezért Beregszász városában is összegyűlt az agytröszt, tanácskozássra. Elhatározták, hogy meghívót adnak minden személynek, amely feljogosít a havi cukormennyiség megvásárlására.

Ez volt ám a jó világ! Képzéljük el, mekkora megtiszteltetésben részesült az állampolgár, amikor kezébe vehette a becses nevére címzett meghívóját, amelyben arra kérik, méltóztasson elfáradni a kijelölt boltba, hogy ünneplés keretében közölt átvegye a keserű életét egy teljes hónapra megédesíteni hivatott cukoradagját.

A benzin vásárlását is jeggyel korlátozták. És ki emlékszik már arra, hogy még mi mindent porcióztak ki ekképpen?

De komolyra fordítva a szót, az illetékesek bármivel is próbálkoztak, az állami kereskedelem csődöt mondott. Jó ideig rozsdás lakatok csüngtek az elhagyatott boltok ajtóin, míg nem vállalkozók tették a helyiségeket használhatóvá, kellemessé.

A szovjet népgazdaság minden téren kátyúba jutott. Bármennyire is próbálta Glasznosztj és Peresztrojka, a két kebelelvtárs ráhangolni az embereket az áthangolásra, nem sikerült: a szocialista palota az építő nép szemelátára magától összeomlott.

Ki hitte volna?...

SCHOBER OTTÓ

Vári Fábán László

Csoóri Sándorhoz

(Közel hajolva)

A fellegek – alkonyi varjak – elülnek, végképp elenyészik a nappali hold. Az Úr szemé pásztázza lelkünket újra, s Mutatóujjával rácsap a hurra, vagy gyertyaszál-időnköz napokat told.

Hát toldja csak, toldja sok kised piláccsal, angyali nép seregeljen oda, hol bomlik a beszéd, s az orca pirul. Bátoríts, Uram, győzz meg magyarul: anyanyelvvel altestet nyalni? Soha!

Hisz voltak, mert voltak, kik úgy hegedültek, mint Márton pap – jelzi a drégelyi rom. De mindétig követték őket az árnyak, s fiaik lehajtott fejekkel jártak e tűzreValó Világban. Iszonyodom!

Mert repperek dongják körül a Szerelmet, és levágott kézfejet rejt az avar. Ha rászárad vérünk a plátánlevélre, s ha nem telnék szemünkre, csipkefedélre, egy ibolyalevél is jól betakar.

Bágyoni Szabó István

Egy szegénylegény önmagával való beszélgetése

Üres tarisznyák Trianon-pengék nyakad fölött – mint jó pap mondá tegnapról mára...
pincéinkben Bethlen Gábor készül új és új imára

Nyakad még itt de lelked túl már és nincs mert nincs az Isten hogy lássa mint születik egy rokkant nemzet a belehalásba...
Jönne csak csak jönne csöbör-telt borral várjuk a transsylvania Fejedelmet

Hogyha már – gallérunk fűjtán – meglopott hőkkentünkben Korának utolsó angyala elment

Budapest, 2004. dec. 6.

Füzesi Magda

Szerencsefia

Jól megfogtam az isten lábát, mikor etájjra megszülettem!
A golya, amely itt hagyott, röhögve suhant el mellettem.

Majd negyven évem elpergettem, s mikor a sorstól bérem kértem, az isten, kinek lábát fogtam, elvágatott tüzes szekéren.

Igaz, még egyszer rám mosolygott, mielőtt végleg elhagyott: jól megfeddte a balga sorsot, s hagzott egy rozsdás csillagot...

A napokban kedves levelet hozott a drótposta. Lesskó László olvasónk, aki Beregszászból Kazahsztánon keresztül került Magyarországra, arról számolt be, hogy földink, Szepessy László milyen sikereket ért el súlyemelésben.

A levél nyomán utánajártunk, hogyan alakult az egykor ugyancsak Beregszászban élt sportember sorsa.

Két esztendő alatt háromszor csendült fel a Magyar Himnusz földink, Szepessy László tiszteletére!

Egy nagyon fontos és kellemes, méghozzá kárpátaljai vonatkozású hírt szeretnék megosztani a Kárpátaljai Hírmondó olvasóival. A jó hírem az, hogy 2010. május 16-án az ausztriai Linzben rendezett súlyemelő Európa-bajnokságon részt vett egy földink, Szepessy László. Ő bizonyult a legfelkészültebbnek, a legjobbnak a 65–69 évesek 94 kilós súlycsoportjában. A kiváló sportember 82 kg-os szakítással és 110 kg-os lökessel, azaz 192 kg-os összetett teljesítménnyel, valamint óriási taktikai harccal végzett az élen, megelőzve az ugyanilyen eredményt elért, de 2 kilogrammal nehezebb saját testsúlyú német riválisát. Ezzel sikeresen megvédte a korábban nyert Európa-bajnoki címét, joggal felállhatott a dobogó legmagasabb fokára és megihletődve hallgathatta a tiszteletére immár harmadszor felcsendülő Magyar Himnusz!

Szeretnék egy rövid visszapillantást vetni Szepessy László múltjára, akit szűk családi és baráti körben Kikinek hívnak, bizonyára sokan így ismerik őt a Kárpátaljai Hírmondó olvasói közül is. Meglehetősen jó sportháttérrel rendelkezett – édesapja és bátyja kitűnő tornászok voltak. Kiki átvette tőlük a stafétát, majd más sportágakban is próbálkozott (például atlétikában, ökölvívásban, kerékpározásban), és végül a súlyemelésnél kötött ki: már főiskolás korában megkapta a Szovjetunió Sportmestere címet. Időközben Kárpátaljáról Magyarországra repatriált, de a sportolással nem szakított, edzése-

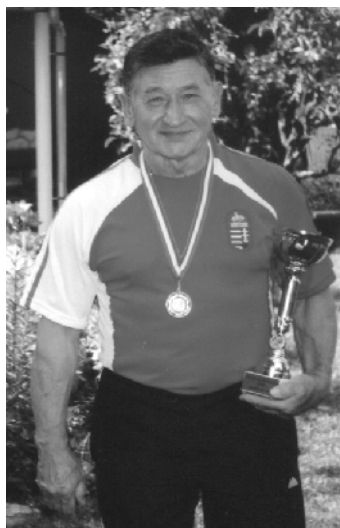
it az Ózdi Súlyemelő és Fitness Clubban folytatta. Folyamatosan részt vett az országos bajnokságokon masters kategóriában, és rendszerint az élen végzett. Így került sor a csehországi Bohuminban 2008. május 19-én megtartott masters súlyemelő Európa-bajnokságra való nevezésére, ahol Szepessy László ismét remekelt: a 65–70 év közötti kategória 94 kilogrammos súlycsoportjában 193 kilogrammos összeteljesítménnyel szerezte meg az első Eb-aranyérmet. A Magyar Himnusz hallatára nem tudta, de talán nem is akarta visszatartani az örömkönyveket...

Az országos és az Európa-bajnokságok után, 2008. szeptember 30-án a görögországi Kefalónián megrendezett masters súlyemelő világbajnokságon sem talált legyőzőre Szepessy László. A kiváló magyar versenyző a 65–69 évesek között, a 94 kilogrammos súlycsoportban utasított maga mögé mindenkit. Szakításban 85, lökésben 110 kilogrammot teljesített, az összetett 195 kilogrammos eredmény pedig pályafutása legjobbjának számít. Ekkor csendült fel Szepessy László tiszteletére másodszer a Magyar Himnusz!

Sokan vagyunk, akik őszintén reméljük, hogy ennek a remek sorozatnak lesz még folytatása az idén megrendezendő lengyelországi világbajnokságon is. Ezért azzal a kéréssel fordulok tisztelt honfitársaimhoz, hogy szeptemberben imádkozzunk érte és szurkoljunk lelkesen: Hajrá, Kiki, hajrá, Bajnok!

LESSKÓ LÁSZLÓ

A BEREGSZÁSZAI HERKULES

Egy újabb serleg: Linz, 2010. European Masters Championships felirattal és egy stilizált súlyemelőt ábrázoló alakkkal. Még egy kupa és természetesen egy aranyérem, ugyaninnen, Ausztriából, a 2010-es Európa-bajnokságról, a számtalan csillogó trófea között.

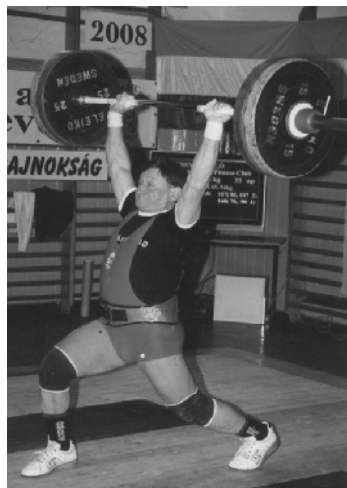
Európa-bajnoki ezüstéremből már 4 van, aranyéremből ez a második. Világbajnoki 1 bronzzal, 1 arannyal. És minden esztendőben az Országos Bajnok-i arany 2002 óta. Ezen kívül érmek, kupák, emlékversenyekről.

Míndez a lassan 20 esztendeje Magyarországon élő fencsikai születésű Szepessy László lakásában fogad bennünket. Első hallásra lehet, nem mindenkinek sikerül e nevet azonosítani, ezért a továbbiakban inkább Kikiről írunk, akiről sokan tudják, hogy ő a súlyemelő, a barátságos, színes egyéniség, az agilis mérnök, a merész autós, a vadász, a segítőkész ember, a kisebbik Szepessy fiú.

Mivel fiatalkori sikereit javarészt Kijevben aratta, így Kárpátalja sporttörténetében kevesebbet emlegetik a nevét. Pedig súlyemelő eredményei jóval felülmúlták a sportmesteri címhez kötelezőket. 1965-ben Ukrajna bajnoka is volt. Az eredményei alapján a Szovjetunióban tizenegyediként rangsorolták.

1943-ban a második világháború kellős közepén látta meg a napvilágot Szepessy Antal és Kutlán Annucci harmadik gyermekeként. A Kos jegyében született, és e jegy szülőiteire jellemzően ő is hatalmas önérvényesítési képességet hozott magával. Édesapja, a Szepes-

ségből származó Tóni bácsi szép szál, kisportolt férfi volt, akinek fiatalkori tornász sikereit oklevelek és fényképek őrzik. Anyai ágon is volt kitől örökölni a testedzés szeretetét. A három nagybácsit úgy tartották számon, mint a kárpátaljai cselgáncssport megalapozóit. Mindhárman tanárebek voltak és jelentős sportsikerekkel büszkélkedhettek. Egyikük, Kutlán István festőművész és pedagógus, alkotta meg a szovjet érben az első magyar ábécés-könyvet. A fivérek példája aztán több nemzedéken át kísérte a család fiatalabb tagjait. Sokan festenek közülük, az idősebb Szepessy fivér sebész főorvosként ment néhány éve nyugdíjba, de a festészet ma is a kedvtelése közé tartozik. Néhányan a sport iránti lelkesedést örökölték, úgy mint Kiki. Az egyik unokahúg, Kutlán Edina is szép sikereket ért már el a női súlyemelésben.

Jelentős szerepet játszott a leendő sportoló életében az iskola. Olyan tanárai voltak a Kossuth Lajos Középiskolában, mint Karádi László, Lovay Attila, Kóródi István, Terebesi Viktor... Tigris Tóni bácsi volt az a tornatanár, aki minden diákjával megszerettette a kiművelt testmozgást. Sokan követék példáját, de csak a jó barátot, a volt iskolatársat, Bonyár Pistát említem, aki szintén testnevelő tanár lett.

Erettségi után jöttek a kijevei egyetemi évek. Kikinek is nehéz volt ukránul meg oroszul továbbtanulnia, mint minden magyar iskolát végzett kárpátaljai fiatalnak. De ő is megállta a helyét, később is, ráadásul a

A BEREGSZÁSZI HERKULES

◀ nemzeti azonosságtudata sem csorbult. Iskolás éveiben szertornával foglalkozott, csak az egyetemen figyelt fel rá egy edző, és látta meg benne a súlyemelő alkatot. Ettől kezdve mind a mai napig e sportággal jegyezte el magát. A három év katonaságot – társainál lényegesen kedvezőbb körülmények között –, a sportalukulatnál töltötte le. Miután visszatért tanulmányaihoz, egyre-másra nyerte az egyetemi bajnokságokat és megkapta a Szovjetunió Sportmestere címet.

Élelmiszeripari gépészmérnöki diplomával tért haza Beregszászba. Nyugtalan, kutató természete hajtotta, a feladatok pedig sorban rátaláltak. Épített silótornyot, vírágházat, tejhűtőházat, konzervgyárat, és még sorolhatnám.

Ekkor már ritkábban jutott ideje sporttal foglalkozni, de versenyzett területi bajnokságon, ahol nyomás rekordja alapján örökös bajnok lett.

Közben megnősült, a felesége Pobránszky Katika zongoratanárnő volt. Flóra lányuk 1976-ban született. 1991-ben települt át a család Magyarországra. A beilleszkedési nehézségek keményen rányomták bélyegüket az ő életükre is. Végül mindannyian magukra találtak, bár szétszóródva.

A régi álma 2002-ben vált valóra, mikor az „öreg fiúk” korosztályában országos magyar bajnok lett. Aztán 60 évesen elindult a világsiker felé. Sportpályafutása csúcsa a 2008-as esztendő volt, mikor masters kategóriában országos bajnok, a csehországi Bohuminban Európa-bajnok lett, majd a Kefalónia szigetén megrendezett világbajnokságon is megszerezte az aranyérmét. Az álmom teljesült: magyar színekben állt a dobogó legfelső fokán és könnyezve hallgatta a Magyar Himnuszt. Neki játszották. Akaratereje, kitartása, felkészültsége meghozta

az eredményt. Sokat köszönhet azoknak az anyaországi edzőknek, sportolóknak és szponzoroknak, akik hittek benne, bátorították, tanácsaikkal segítettek, és anyagilag lehetővé tették, hogy ezek az eredmények létrejöhessenek. Sikerei még segítőt is inspiráltak. Horváth László országgyűlési képviselő például kisfilmet készített róla, amelyet a www.horvathlaszlo.fidesz.hu honlapon a Példa-képeim címszó alatt nézhetnek meg.

Lánya, Flóra, Angliában alapított családot és megajándékozta a híres nagypapát két gyönyörű unokával (a képen). Teni már 7. éves, a kislány lassan másfél. Nem tudni, a kisfiú unoka büszkébb-e a nagypapára, vagy fordítva.

Mikófalván Kiki rendbe hozott egy házat, gondozza a gyümölcsfáit, hogy legyen finomság, ha hazajönnek az unokák. A Szilvásvárad környéki hegyek, erdők talán részben tudták pótolni a Kárpátokat számára. Itt is jószagú az erdő és megnyugtató a csend. Tavasztól őszig szorgalmasan gyűjti a finom gombákat. Annyit szed, hogy a rokonok-barátok asztalára is kerül belőle. Az Eger környéki termálvizek segítenek, hogy erőnlétét fenntartsa.

A sportkarrier még nem ért véget, idén még következik a vásári világbajnokság. Mást nem kívánhatunk Szepessy László Európa- és világbajnoknak, mint további jó egészséget és újabb sikereket.

i-a

Bátyjával, Antallal és lányával, Flórával

Vári Fábian László művészete

Az Ünnepi Könyvhétre jelent meg Vári Fábian László „Jég és korbács” című verseskötete a Széphalom Könyvműhely gondozásában. Aköltő népszerűségét bizonyítja, hogy a Kárpátaljai Hírmondó olvasói közül többen kérték, írjunk munkásságáról. Görömbei András irodalomtörténész „hívjuk segítségül”: alább az ő könyvajánlójából idézünk.

„A közösségi felelősségérzéstől és felelősségtudattól áthatott klasszikus magyar költészet egyéni karakterű, jellegzetesen kárpátaljai magyar sorsjegyű folytatása Vári Fábian László művészete.

... Verseiben a történelem, a folklór és az irodalom emberi teljességet igénylő, egyéni és közösségi sorskérdésekkel minden időben nyíltan szembenéző alakjai alapozzák meg a jelenkor problémáival való sajátos, összetett és mély számvetést. Művészetében együtt él az emberiség archaikus tapasztalata és a jelenkor problémavilága.

Művészetének megkülönböztető értéke a magyarságért érzett történelmi és jelenkori felelősség művészi megnyilatkozása. Magyarságunk kórképét kénytelen megrajzolni, de szemlélete szellemi és erkölcsi erőt sugároz, igaz értékekről tesz tanúságot.”

Vári Fábian László költő, műfordító, néprajzkutató 1951-ben született az Ugocsa-megyei Tiszaújlakon. Az általános iskolát a nagyközségben, a középiskolát Nagyszőlősen végezte, 1968-tól az Ungvári Állami Egyetem magyar szakos hallgatója lett. 1967–1971. között a Forrás Stúdió tagja volt, majd annak betiltását követően – a kárpátaljai magyarság polgárjogi mozgalmában való részvételéért – rektori paranccsal kizárják az egyetemi hallgatók sorából. Tanulmányait csak a sorakatonai szolgálat letöltése után – 1974-től folytathatta. 1976-tól Mezőváriban tanít, családjával ma is ott él, jelenleg a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanára.

Kötetei (csak a rendszerváltozást követően jelenhettek meg): Széphistóriák (versek) – Kárpáti Kiadó, Ungvár, 1991; Kivont kardok közt (versek) – Magvető Könyvkiadó – Hatodik Síp Alapítvány, Budapest – Beregszász, 1992; Világtalan csillag (versek és műfordítások) – Ugocsa Print, Ungvár, 2001; Harminchárom év (válogatott versek) – Felsőmagyarország Könyvkiadó, Miskolc 2003; Fecskehajtó idő (régebbi és új versek) – Masszi Könyvkiadó, Budapest, 2004, valamint Vannak ringó bölcsők (Kárpátaljai magyar népballadák) – Ungvár, Intermix Kiadó, 1992, 2006; Előkészületben – Tábori posta (memoár-regény).

Elismerések: Kilencek Díja – 1983; Magyar Művészetért Díj – 1992, Berzsényi-díj – 1993, Kemény Zsigmond-díj – 1998, Bethlen Gábor-díj – 2001, József Attila-díj – 2003, Balassi Bálint-emlékkard – 2004, Tökés László-díj 2004, Ratkó József-díj – 2007.

1990-től a Magyar Írószövetség tagja, 2002-től a Választmány, 2007-től az Elnökség tagja. 2005-től a Magyar Művészeti Akadémia tagja.

Volt egyszer egy Szernye-mocsár* A föld is égett a zomokkígyó nyomán

Kárpátalján, ahol elvésza hegyek lejtőssége, a Hát-hegytől délnyugatra, a síkon félkörben ülő falvak – Dercen, Fornos, Bárdháza, Makarja, Beregújfalú, Nagyberég – már a Szernye-mocsár határát alkották, illetve alkotják napjainkban is. Érdekes világ, amiről nagyon keveset tud a mai közvélemény. A mocsarat lecsapolták ugyan, de az időjárás szeszélyei miatt a terület egy része most is víz alatt áll. A neves tudós, Botlik József, akinek írásai az olvasók többször találkozhattak már a Kárpátaljai Hírmondó hasábjain, érdekes tanulmányt jelentetett meg a láról, amelyet terjedelmi okok miatt nem tudunk teljes egészében közölni. De a részletek is figyelemre méltóak!

A történeti „Beregországi” hegyeinek lábától, délnyugati határán a szeszélyesen kanyargó Tiszáig nyúló területen, lényegében a XIX. század derekáig háborítatlan volt a vízi világ. Ezen belül azonban kiapadhatatlan állóvizek, süppedékes lápok, néhol sekély vízzel takart, többnyire vízinövényekkel sűrűn benőtt, szinte áthatolhatatlan vizenyős részek borították a Gát-Dercen-Makarja-Beregújfalú-Nagyberég-Makkosjános-Mezőkaszon-Hetyen-Nagydobrony-Ignéc-Nagylucska települések által határolt áradásos, illetve belvizes terület túlnyomó részét, a Szernye-mocsárral együtt több mint 150 000 katasztális holdat. Ebből a láp hajdan mintegy 100–120 négyzetkilométernyi (!) területet foglalt el.

A hatalmas, vizenyős, ingoványos vidék központi része a Nagy-tó vagy a Gáti-tó volt, amelynek az északnyugati részén fekszik Gát község, amelyről az egyik nevet kapta. A mocsár kokuizásos (áfonyás) ingoványai, nádszigetei között évszázadokon át csak átvezető pallókon, gerendákon vagy vesszőkből készített átjárók szálain, úgynevezett bürökön lehetett biztonságosan közlekedni. Nem véletlen, hogy a most Beregújfalúhoz tartozó részét Szörnyű-tó vagy a Szörnyei-láp névvel is illették. A környező falvak lakói ugyanis féltek a mocsártól, mert az évszázadok folyamán sok beletévedő embert könnyörtelenül elnyelt.

Az ártéri gazdálkodás mindenekelőtt rideg szarvasmarhatartást, a tölgyes erdőkben makkoltató sertéstartást és -hízlalást, mocsári legeltetést, a láp szélén található kaszálók használatát, réti gyűjtögetést jelentett, sőt a vizek nem járta részekben lehetőségük volt a földművelésre is. Az előbbieket szervesen kiegészültek az ár- vagy mentetlen terület más hasznóvételeivel: halászással, pákászással, fánád-vágással, sás- és gyékényfeldolgozással, kosárfonással, vadon termő gyümölcsök gyűjtögetésével. Halászeszközök – többnyire vesszőkosarak – kezdetlegesen voltak, a sekély vízben, különösen a gyerekek, kézzel fogták a halat. A lápi pásztoemberek a mezőn vagy a vízparton nyársra fűzve sütötték meg a zsákmányolt halat. Szinte külön foglalatosság volt a csikászat, vagyis a különféle csikhal – a réti, a kővi és a vágócsik – fogása. Otthon elkészítették káposztás csiknak, amely olyan nevezetes étel volt, hogy még a lakodalmakban is feltálalták.

A láp a Szernye-mocsár nevet csak a XIX. század elején kapta. Az ingoványt egyébként a Szernye folyóról nevezték el, amely a fölös vizét levezeti. A Szernye-mocsár új nevét Csorne boloto /Fekete-mocsár az ukrán szakirodalomban az 1990-es évek elején kapta tőzeges, kotus földjének színe miatt.

A mocsár lecsapolására már a XVIII. század utolsó harmadában tervet dolgoztak ki, a hatalmas lápot azonban – addig, amíg 1854-ben a Vérke-Borzsa folyók torkolatát nem zárta el gáttal a Tisza-szabályozási Társulat – állandóan víz borította. A lápban tömérdék állat élt, a környékbeliek a csuszómászókról őrzik a legtöbb legendát. Sok hiedelem fűződött e lényekhez, melyeknek megpillantása szerencsét jelentett. A néphit szerint – pásztorok mesélték – a legnevezetesebb a Szernye-mocsárban élő úgynevezett „zomokkígyó” vagy „zomokcsúszó” volt, amelynek „píszé az orra, kerekded feje kutyaforma vót, fennállott a feje, szépen füttyült. A teste meg olyan vastag vót, mint az ormós szekrény. Ahogy csúszott, utat hagyott... fű, föld megégett a nyomán. Az erdőben a vizek között születt, a bornyút meg a kondás kutyát behúztá a laznába és elnyelté. A pulyát, aki az apjának ételt vitt, megölte, még a nagy emberek (felnöttek) is féltek tőle.”

1868-ban Beregszászon bírósági eljárást indítottak. A törvényszéki döntés után, a következő évben több nemesi birtokos, illetve volt úrbéres között megtörtént az ingovány kimérése. Ezután az érdekeltek már a mocsár lecsapolását sürgették a várhatóan nyerhető, jelentős földterület reményében. Már a törvényi intézkedés alatt, 1868. október 2-án Szunyoghy József, a munkács-szentmiklósi uradalom főmérnökének műszaki felvétele szerint a Szernye-mocsár területe 28 684 hold és 870 négyszögöl volt, a kerülete pedig elérte a 40,527 kilométert. A láp lecsapolására összesen 231 625 öl, vagyis 439 272 méter, azaz 439 kilométer (!) hosszú csatorna építését tervezték keresztül-kasul a mocsáron. A tervek szerint, a 28 684 hold kiterjedésű mocsarat tíz környező falu – Makkosjános, Gát, Dercen, Fornos, Bárdháza, Makarja, Beregújfalú, Nagyberég, Kígyós és Beregardó (Beregszász-végardó) – között szándékoztak felosztani. A tervezet szerint arányában a legnagyobb területet, csaknem egötöd részt – 5109

holdat – Gát, a harmadik legtöbb hányadot – 4305 holdat – a vele szomszédos Dercen, 4450 holdat pedig Nagyberég falunak szánták a mocsár felosztásakor. Negyedikként 2979 hold jutott volna Bárdházának. A többi község nemesi birtokosai, illetve lakosai 1247 és 2516 hold közötti mocsárrészre számíthattak. Alecsapolási munkálatokat 1874-ben kezdték meg, amikor számos intézkedést hoztak a közbirtokosság részéről is, amelynek képviselője ekkor Jászay Antal, a munkács-szentmiklósi domínium uradalmi igazgatója.

A Tiszaháton végigvonuló tektonikus süllyedék azonban nem biztosította a természetes lefolyást, ezért a lecsapolás csak részleges és látszat-eredményeket hozott. Pedig a XIX–XX. század fordulóján a beregi Tiszaháton keresztül-kasul már több mint 288 kilométer hosszú 34 belvízkanális és csatornarendszer működött. Ezen kívül vízfogókat építettek a töltésekbe, közöttük csőszilipeket is létesítettek, amelyek abban a korban technikai újdonságnak számítottak. A mocsár nagyobb részének a lecsapolására az 1920-as években, a „csehek alatt” került sor. A gyors haszonreményében a munkácsi uradalom birtokosa, gróf Schönborn-Buchheim Frigyes Károly irányításával és a földbérő báró Kohner-család közreműködésével a mocsárban új kanális építettek, amely mintegy száz (!) mellécsatorna vizét vette fel és vezette a Csap melletti Tiszaásvány falu közelében a Tiszába. A kivitelezésben Gátról részt vett egy jól összeszokott kubikus csapat, amely lelkiismeretes, kiváló minőségben végzett munkájával, szerzett elismerést a környéken. A hús-huszonöt ember tevékenységét Heé Elek irányította, aki vidám, tréfálgató magatartásával is népszerűséget szerzett. A csoport tagjai összetartottak, segítették egymást a becsület, a kölcsönös tisztelet alapján. Aki közülük ezeknek az iratlan törvényeknek nem tett eleget, azt nem túrték meg a csapatban. A szovjet megszállás után, 1944 novembere közepén Heé Elek, Kárpátalja negyvenéves, 18 és 50 év közötti magyar férfitársaival együtt a hatóságok „háromnapos” malenyki robotra, kényszermunkatáborokba, a gulágokra hurcolták, és ott pusztult.

A jeles botanikus, az ungvári egyetem professzora, Fodor István írta, hogy még a XX. század harmadán-derekán is „a hatalmas síkon itt-ott sejtelmes lángnyelvek csaptak fel és füstjük napokon, heteken át szállt az ég felé, míg az eső véget nem vett a kotu lángolásának.” A láp lecsapolt részein ugyanis a talajjal együtt a tőzegtelepek is kezdtek kiszáradni, amelyeknek gyakran felgyújtottak, és időnként hónapokon át füstölögtek.

BOTLIK JÓZSEF

* A tanulmány a Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány Történelmi-földrajz Szakalapítványa támogatásával készült.

„A szeretet soha el nem fogy...”

A gödényházi gyökerű dr. Dobra Margit, a mindenki által szeretett Margit néni, immár 65 esztendeje él Ózd város egyik panelházának ízlésesen berendezett lakásában. Itt azonban „csak” lakik, mert igazából az ózdi és a gödényházi közösségekben él, vagy ahogy ő fogalmaz, a rászorultak gondjaival kel és fekszik, keresi-kutatja azok orvoslását.

A „családi tűzhelynél” Gödényházán az 1940-es években

– *Kedves Margit néni, hogyan került Ön Gödényházára a magyarországi gyárvárosba?*

– A háború utáni idők kiszámíthatatlan sodrása hozott ide. Otthon még elvégeztem a nagyszülősi polgári iskola negyedik osztályát, majd 1941-ben a Szatmárnémeti Kereskedelmi Középiskolában érettségiztem. Amikor Ózdra, a füstös gyártelepre kerültem, az volt a benyomásom, hogy az embereknek a lelkük is fekete. Később örömmel tapasztaltam, hogy nagyon sok jóérsű, megértő társ vesz körül. Felejthetetlen élményem volt, hogy az első üzemi vacsorán, amelyre meghívtak, szegfűvel kedveskedtek a munkatársak. Befogadtak, felkaroltak. Nagy szükségem volt erre, mert kiszolgáltatott voltam, minden anyagi támasz nélkül.

– *Ekkor döntötte el, hogy napi munkája mellett karitatív tevékenységet folytat?*

– Az említett fogadtatás csak megerősített szándékomban. Szegényparaszt családban nőttem fel, öten voltunk testvérek, egyik napról a másikra tengődünk, kora gyermekkortól feles- és harmados földeket művelünk. Tudtam, mi a szegénység, amikor már megtehettem, segíteni akartam.

– *Feltételezem, hogy az ózdi indulás nem volt zökkenőmentes.*

– Nem bizony, de hát a háború utáni években mindegyik nehéz volt. Kezdetben kiegészítő munkát végeztem, majd

1946-tól az Ózdi Kohászati Üzemnél gyors- és gépirónői munkakörben dolgoztam. Tanfolyamok vezetésével is megbíztak, küldtek versenyekre is, ahol szép eredményeket értem el. 1947-ben beiratkoztam a közgazdasági egyetemre. Nappal dolgoztam, éjjel tanultam, vizsgázni följártam Budapestre. Fizetésem az albérletre, az egyetemi jegyzetekre kevés volt, ezért különmunkák vállalására kényszerültem. Mindez aláasta egészségemet, abba kellett hagynom a tanulást. 1951-ben a vállalat akkor szervezett jogi osztályára helyeztek. Kötéberes és jogi előadó voltam. Megszerettem a munkát, felvételiztem az Eötvös Loránd Tudományegyetem Jogi Karára, ahol 1959-ben diplomáztam. 1981-ig, nyugdíjaztatásomig jogtanácsosként tevékenykedtem, de sok társadalmi megbízatást is vállaltam a szakszervezetben, a nőtanácsban, szakmai tanfolyamokat vezettem, voltam ifjúsági felelős, tanácsag.

– *Ekkor kezdődött az a karitatív tevékenysége, amely túllépi Ózdot, de az ország határait is?*

– Hadd folytassam én – szökölt közbe keresztfia, Kovács Barnabás, aki hűséges segítője e nemes ügyben –, mert Margit néni túlságosan szerény, nem szeret dicsekedni. Oroszlánrészt vállalt az ózdi idősek otthonának alapításában és fenntartásában. Minden karácsonykor és húsvétkor ajándékokat juttat el az ózdi és a gödényházi idős embereknek. Jelentős mértékben támogatta az 1972-es tiszai árvíz károsultjait, anyagilag hozzájárul két teológus képzéséhez Sárospatakon, folyamatosan támogat-

Dr. Dobra Margit szülei és testvérei társaságában Gödényházán

„Megkondul a gödényházi öreg templom nagyharangja...”
Dr. Dobra Margit testvérével

ja a magyar nyelvű karácsfalvai görög katolikus egyházi iskolát, finanszírozza a magyar nyelv oktatását szülőfalujában, Gödényházán, ahol jelenleg hétvégeken 17 fő tanul. Szülőfaluja két templomának felújításában is segített.

Kovács Barnabás néni szünet után folytatta a felsorolást.

– 1981-ben az egyedül élő idősek látogatására indult, amikor súlyos közúti balesetet szenvedett. Felépülését követően egy évtizedig térítésmentesen jogi tanácsadó volt a Máltai Szeretetszolgálatnál.

– *Hogyan lehet bírni ezt az „örökmozgást”, amelynek ráadásul anyagi vonzata is van?*

– Ami az anyagiakat illeti, Margit néni a nyugdíjából csak annyit költ, amennyi a

létfenntartásához nélkülözhetetlen, a többi az „ügy” érdekében használja fel. Örösi szervezőképességgel bír, inspirálni tudja a hasonlóan gondolkodókat, a segíteni, tenni akarókat, töretlen az emberekbe, az Istenbe vetett hite. A közelmúltban egy traktort vásárolt a gödényházi gazdálkodóknak, mert tudta, hogy földijeinek nagy szükségük van erre az erőgépre.

– *Kedves Margit néni, mik a további tervei?*

– Addig folytatom az „örökmozgást”, amíg szeretni fogom az embereket. Márpedig – ez az örök igazság –, a szeretet soha el nem fogy”...

SZÖLLŐSY TIBOR
Ózd

FÜSZERKERTEK

A hagyományokat még mindig vigyázva őrzi fálvakban, a lakóházak előkertjében feltétlenül díszlik néhány rozmaring- és bazsalikombokor. Ezeknek egy-egy hajtása nélkülözhetetlen tartozéka volt az ünnepi istentiszteletnek. Merthogy az volt az elfogadott szabály, hogy a leányok és a legények ünneplően kicsinosítva magukat indultak a templomba: a leányok az imakönyv és a fehér keszkenő mellett egy szál bazsalikomot tartottak a kezükben, a legények meg egy szál rozmaringot tűztek a kalapjuk mellé. Ettől lett illatos az Isten háza és ezért hívták ezt a ceremóniát szagos misének.

A fűszerkert nélkülözhetetlen eleme a házikertnek: nagyon kevés helyet igényel, de azon sokféle növényt lehet nevelni: illatosakat és az ételeket zamatosítókat, amelyeket az ember sohase felejt el, élete végéig emlékszik rájuk. Ki felejthetné el, hogy milyen illata volt annak a „tisztá szobának”, amelynek a szekrényeiben sorban álltak a birsalmák. És milyen levendulaillata volt a nagymama fehérneműs sifonjának.

Kertünkben egy fűszersarkot létrehozni több szempontból is nagyon előnyös. Nagyon dekoratív növények, színes virágokkal, változatos lombbal díszítenek, fantasztikus illat lesz a kertben, és a legfontosabb, hogy friss fűszerekkel élmény a főzés!

Fűszerkertünket kialakíthatjuk az erkélyen, dézsákban, teraszon, és ha van elegendő hely, akkor a kertben. Telepíthetjük egy teljesen külön részre vagy társíthatjuk más növénycsoportokkal, így dísznövényekkel és zöldségfélékkel is. Jellegetes illatukkal vonzzák a hasznos rovarokat, ezért

biztosabb lesz a haszonnövények megporzása. A fűszernövények többsége mediterrán eredetű, ezt vegyük figyelembe a hely kiválasztásakor. Napos, meleg, szélvédett helyet válasszunk, a humuszban gazdag, jó vízgazdálkodású, és pangó víztől mentes talajt kedvelik.

A fűszernövényeket szaporíthatjuk saját magunk magról vagy az élőlőket töosztással, és vásárolhatjuk is őket. Ha a palántavásárlás mellett döntöttünk, fontos, hogy a növény legalább 10-es cserépben legyen, ezek már elég erős tövek.

Minden fűszernövényről távolítsuk el az elvirágozott részeket, pl. a levendulát és a kakukkfűvet virágzás után erőteljesebben vissza is vághatjuk, ezzel elősegítjük a bokrosodást. A bazsalikom hajtáscsúcsát csipjük ki, ezzel serkentjük a bokrosodását. Az elburjánzott növényeken összelejezzünk alakító metszést, pl. a zsálya hajlamos nagy

bozította válni, ezért azt erőteljesebben metszünk. A lestyán, kapor, édeskömény magról minden évben megújul, a nem kívánatos növényeket távolítsuk el. A fagyérzékeny babért (rozmaringot is) a hideg beállta előtt vigyük be fagymentes, világos helyre.

Telepítésnél vegyük figyelembe a növények alább felsorolt tulajdonságait! Ezeket ismerve már biztosak lehetünk abban, mit, hová, melyik növény mellé ültessünk:

Magas növekedésű: kapor, lestyán, üröm, tárkony, angyalgyökér, articsóka, édeskömény, fehér üröm.

Középmagas: borsika, zsálya, bazsalikom, borágó, borsos menta, citromfű, francia tárkony, izsó, ruta, koriander, levendula, tárkony, zamatos turbolya.

Alacsony: kakukkfű, metélőhagyma, petrepszelyem, majoránna, cipruska.

Erős növekedésű: menta, borágó, zsálya.

Fagyérzékeny: babér, rozmaring.

Egynyári: petrepszelyem, bazsalikom, koriander, ánizs, majoránna, borsika.

Évelő: levendula, izsó, lestyán, tárkony, menta, citromfű, kakukkfű.

Talajtakaró (akár rá is lehet lépni): kakukkfű.

Árnyékkedvelő: angyalgyökér, menta, metélőhagyma, citromfű, turbolya, petrepszelyem.

Szík kertbe: izsó, levendula, kakukkfű, cipruska, majoránna.

Szegélynövények: levendula, zsálya.

Víz helyekre: tárkony, lestyán, menta.

A növények kiválasztásánál azokat a fűszernövényeket részesítsük előnyben, amelyeket leggyakrabban használunk, és annyi tövet ültessünk, amilyen mennyiségre szükségünk lesz belőlük.

A csüngő petúnia titka

A koranyári időszakban mindenkit elér a virágosítási láz. A legkisebb erkélyeken, és a hatalmas kertek teraszain is feltűnnek a színpompás egynyári virágok.

Több egynyári növény is csüngő ágrendszerrel bír, ezért kiválóan alkalmas ámpolnában, azaz felfüggesztett edényekben való nevelésre. Így a legkisebb verandát, vagy teraszt is barátságossá tehetjük, hiszen egymás felett több „emeleten” is (felfüggesztve, ablakpárkányon, a padlón elhelyezett dézsában) virágozhatnak kedvenceink. Ezek a növények jól tűrik a függesztett edényben való nevelést, de nagyon fontos, hogy az igényeiket maximálisan teljesítsük.

Az ültetés ideje május hónap, ugyan korábban is kaphatóak a palánták, vagy a kész növények, de a szeszélyes áprilisi hideg, sőt még egy májusi fagy is károsíthatja a növényeket. Az ültető közeg fontos, hiszen egész nyáron ebből gazdálkodnak a tövek. Jó minőségű virágföldet válasszunk, lehetőség szerint keverjük tartós hatású műtrágyát az ültetőközegbe.

Az ámpolnánövények nevelésére alkalmas függőcserepek széles választékával találkozhatunk, így kerámia, fonott kosár, műanyag és a manapság divatos kókuszrosttal bélelt kaspók is kaphatóak. Hány tövet is ültessünk? A 25–30 cm-es átmérőjű edénybe egy, 40 cm-ig kettő, illetve maximum három palántát ültethetünk. Ennél több ne kerüljön bele, mert a túl sok növény visszavetheti egymást a fejlődésben.

Ezek a növények általában szélnek, és a napsütésnek kitétt helyre kerülnek, ezért különösen ügyelnünk kell a víz és tápanyagutánpótlásra. A növények tápoldozását ültetés utáni második héten kezdjük. A virágzás alatt hetente adagoljuk a speciális egynyári növényekhez való tápoldatot, az öntözővízhez keverve. Az öntözés naponta történjen, a nyári meleg időszakban naponta kétszer, reggel és este. A folyamatos öntözés elmulasztása (akkor is, ha csak egyszer engedjük kiszáradni a növényt) a virágzás elmaradását eredményezheti. Az ültetőközeg mindig legyen nedves, de pangó víz soha ne maradjon a cserép alján, mert az a gyökerek pusztulásához vezet. Az öntözésben segíthetnek a speciálisan kialakított duplafenekű edények.

Az elnyílt virágokat távolítsuk el a növényről, ezzel biztosítjuk a következő virágok képződését. A csüngő egynyári akkor a legszebb, ha telis-tele van virággal, amelyek szép, egységes gömbformát alkotnak. Hogy ezt elérjük, nem szabad a hajtásoknak túlzottan megnyúlni, ezért érdemes nemcsak az elnyílt virágokat lecsípni, hanem csíphetünk a hajtásból is, így fokozzuk a növény bokrosodását.

A természet patikája

Óskori barlangrajzok tanúsága szerint a méhek és a méz már több évezrede megjelentek az ember életében. Elődeink nemcsak élelmiszerként, hanem gyógyszerként is fogyasztották. A mézet ma is szívesen fogyasztják számtalan jótékony hatása miatt. A méz táplálja a szívet, növeli az izmok teherbíró képességét, kiváló erősítőszere a sportolóknak, az idős embereknek, a fáradt szervezetnek. Jó hatással van a gyerekek fejlődésére, ajánlják a szoptató anyukáknak is. Gyomorbántalmakra is javasolják, különösen székrekedésre. Nyugtatóan hat az egész testre. Azonban nem szabad túlzásba vinni, mert a testsúlyt is növeli. A mézet kozmetikai termékek, pakolások készítéséhez is használják.

Az üzletek polcain egyre többféle mézet fedezhetünk fel: a közismert akác-, hárs- és vegyes virágméz mellett kezd ismertté válni a gesztenye-, repec-, napraforgó-, selyemfű- vagy mézontófű-méz is. Különleges, de fellelhető a levendula-, sáfrányos szeklice-, aranyvessző-, medvehagyma- vagy fenyőméz — utóbbi nem virág nektárjából, hanem a fa által kiválasztott édes harmatból készül.

A különféle virágokról származó mézfajtákat ízük, színük, állaguk alapján lehet megkülönböztetni, bár gyakran nem könnyű a feladat, hagyjuk meg hát a méhészeknek.

Hogyan készül a méz?

Nagyon leegyszerűsítve: a méhek elrepülnek a virágra, kiszívják a nektárját, amelyet mézgyomrukban tárolnak. Ehhez hozzáadják saját garatváladékukat, majd a különleges elegyet a kaptárban a jellegzetes hatszögletű sejtekbe töltik, aztán érlelik és méhviasszal lezárják a sejtet. A mézet éjszaka, szárnyaik lebegtetésével sűrítik be. Ez az ún. ventilláció. Természetesen saját maguknak gyűjtik a mézet, hogy amikor nem jutnak friss virágnektárhoz, legyen táplálékuk. Nem tudják, mennyi időre kell készleteket felhalmozniuk, ezért a szükségletük többszörösét is összegyűjthetik, ebből a többletből vesz el a méhészt.

A méhészek a kaptárak költöztetésével is befolyásolhatják a mézgyűjtést, egy nővényfaj virágzás idejére odatelepítik a kaptárakat, hogy a lehető legtöbb nektárt összegyűjthessék a méhek. Természetesen

figyelemmel vannak a méhek szükségleteire is, tehát ha valamiért kritikus szintre csökkennének a táplálékészletek a kaptárakban, pótolják azt.

A méz összetétele

A mézben található cukor a fruktóz, amelynek energia-tartalma picivel kisebb, mint a répacukoré, amelyet „normál” cukorként ismerünk. A különböző cukorfajtáknak eltérő édességérzete van, ezért a mézet edesebbnek érezzük a kristálycukornál, így általában jóval kisebb mennyiséget fogyasztunk belőle. A cukron kívül ásványi anyagok és vitaminok, valamint kis mennyiségben virágpór, különböző enzimek, savak találhatóak még a mézben, ám vitamin- és ásványianyag-tartalma nem jelentős. Hasznossága vitathatatlan, ami elsősorban az alkotórészei ideális kombinációjának köszönhető, gyorsan felszívódó, hasznosuló táplálék.

Méz és gyógyítás

Minden fajta méz jó nyugtató, tehát este, lefekvés előtt 1–2 kanállal érdemes fogyasztani, de a fürdővizbe is keverhetünk 2–3 evőkanál mézet, hiszen a bőrünket is ápolja.

Lássuk, milyen jótékony hatása van az ismertebb mézeknek!

Az akác jó fertőtlenítő, köhögéscsillapító, 1–2 kanálnyit lassan ajánlott elszopogatni. Kis horzsolásokat, zúzódásokat, száraz, berepedezett bőrt kenjük be vékonyan akácmézzel, fertőtleníti, hidratál és nyugtat.

A hárs hörghurtra, lázas betegségek enyhítésére és görcsoldásra alkalmazható.

A gesztenyeméz trombózis megelőzésére, valamint visszértágulat mérséklésére használható.

Méz az ételekben

A legismertebb felhasználási mód a mézes sütemény, de édesítésre még nagyon sok ételhez használhatjuk a mézet. Gyümölcssaláta, krém, leves, müzli, limonádé, turmixitalok, grillezett húsok, zöldségek pikánsabbá tétele... és még hosszan sorolhatjuk. Általános szabály, hogy kerüljük a méz hevítését, forralását, mert károsodik, és a forró ételben a zamatát sem érezzük olyan jól, mint langyosan-hidegen. Minél aromásabb mézet alkalmazunk, annál óvatosabban adagoljuk az ételhez. A napraforgó-, akác-, vagy vegyes virágméz szinte mindig jó, a hárs-, vagy az erős aromájú gesztenyeméz, vagy például a kissé hagymaszagú medvehagymaméz már észrevehetően befolyásolhatja az étel ízharmoniját.

A különböző fajták kristályosodásra való hajlama eltérő, de a mézben megjelenő cukorkristályok az értékét nem csökkentik. Óvatosan kissé felmelegítve újra feloldhatjuk, és ugyanúgy használhatjuk tovább.

Persze a méhek a mézen kívül más hasznos anyagokat is előállítanak.

A virágpór

A méhek a nektáron és mézen kívül virágpórral is táplálkoznak, amely számukra az egyetlen fehérjeforrás. A virágpór összetétele rendkívül előnyös, ezért kitűnő táplálékkiegészítő. Ráadásul még környezetbarát is, hiszen a természet maga előállítja, a begyűjtését elvégzik a méhek. (Sajnos a molylepke is nagyon szeretik, erre figyelniük kell a vásárlásnál és tárolásnál is.)

A virágpór magas fehérjetartalmú mellet vitaminokat és ásványi anyagokat is jelentős mértékben tartalmaz, így az egészségmegőrzésben, betegségmegelőzésben és gyógyulásban is hasznos és fontos társunk.

Apró pasztillaalakja, a sárgától vörösről át a barnáig változó színe önmagában is tetszetős, az íze kellemesen édeskes, mézre emlékeztető. A virágpórt fogyaszthatjuk magában, gyümölcsléhez, lekvárhoz, müzlihez keverve, vagy akár vajás kenyérré szórva, avagy kávédarálón megörölvén mézhez keverhetjük. Érdemes kísérletezni vele, de lehetőleg ne melegítsük fel, mert hő hatására bomlani kezdenek a hasznos összetevői.

Rendszeresen fogyasztva jótékony hatással van a jó testi-lelki közérzetünkre, csökken a fáradtság, fokozódik a munkakedv, életöröm. Máj- és vérkeringési zavarok, idegrendszeri gyengeségek, vérszegénység, gyulladások esetén is hatásos. Az örölt virágpór tojássárgájával elkeverve még arcpakolásnak is kitűnő.

A méhpempő

A méhpempő, amely a fiatal méhek és a méhkirálynő étke, kitűnő táplálékkiegészítő, méregtelenítő, roboráló, valamint szív- és érrendszeri panaszok kezelésében is hatékony segítség. A méhpempő általában fiolába csomagolva kapható, ezt kevés mézben keverjük el, és felnőttek 5–6 nap alatt fogyasszák el.

A propolisz

A propolisz a méhek ragasztóanyaga, a növények mézgás-ragacsos anyagaiból gyűjtik, és a kaptár, sejtek javítására használják. Az emberek számára természetes antibiotikum. A propoliszból leggyakrabban tinktúrát készítenek, amelyet külsőleg az orr-fül-gégegyógyászatban használnak, belsőleg élénkítésre, frissítésre, a szervezet ellenálló-képességének növelésére. Kenőcsbe keverve égési, fagyási sérülések, aranyér, bőr- és körömgomba, reumatikus fájdalmak esetén használatos még.

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

MÁRCIUS

* A Kárpát-medencei vállalkozásfejlesztési központok (VFK) fórumát Szabadkán tartották meg. Kárpátaljáról a Felső-Tisza-vidéki Vállalkozók Klubjának (FTVK, Técső, Száva József) és a Négyhatár Vállalkozók Szövetségének (NVSZ, Beregszász, Kincs Gábor) képviselői vettek részt a tanácskozáson.

* Március 11-én Ungváron megtartották a Kárpátaljai Nemzetiségek Ligája alakuló Kongresszusát. A fórum munkájában részt vett a MÉKK küldöttsége (Kövér György, Dupka Nándor, Mihalkó Márta, Lőrincz István, Krajnyák Paula) is.

* Március 15-én Kárpátalja számos településén ünnepi felvonulással, koszorúzással emlékeztek az 1848–49-es forradalom és szabadságharc évfordulójára. Beregszászban az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) szervezte esemény egyik ünnepi szónoka Gajdos István elnök, Beregszász polgármestere volt. A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) által rendezett ungvári ünnepség főszónoka volt többek között Dupka György, a MÉKK elnöke és Kovács Miklós, a KMKSZ elnöke. Jelentősebb megemlékezés és koszorúzás volt Munkácsan a Podheringi emlékoszlopnál, Técsőn a Kosuth-emlékműnél és Kijevben a Petőfi-szobornál. Megemlékezéseket tartottak a KMKSZ szervezésében Badalóban, Bótrágyon, Visken, Nagyszőlősen, Munkácsan. Tarlós István, a Fidesz-KDNP budapesti közgyűlésének frakcióvezetője is Kárpátalján ünnepelt.

* Március 22–24-én Rákóczi napokat szervezett a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola. „Az 1920-as békerendszer és Európa átalakulása” című tudományos konferencián előadást tartottak a téma kiváló, szakképzett kutatói, köztük Dr. Ormos Mária, Dr. Raffay Ernő, Dr. Romsics Ignác.

ÁPRILIS

* Április 8-án a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Gross Arnold kiállítótermében kiállítást rendeztek Zicherman Sándor alkotásaiból.

* Április 12-én a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) és a Magyar Értelmi

segíjiek Kárpátaljai Közössége (MÉKK) szervezésében, gazdag irodalmi műsor keretében a költészet napját is méltatva, a településen 100 évvel ezelőtt született Sütő Kálmán költőre emlékeztek a somi könyvtárban. A találkozó végén a megjelentek megkoszorúzták Sütő Kálmán emléktábláját.

* Április 14-én Beregszászban a debreceni Csokonai Színház és a Kárpátaljai Magyar Drámai Színház együttműködésének eredményeként Vörösmarty Mihály Csongor és Tünde című drámai költeményéből úgynevezett beavató színházi előadást láthatott a közönség.

* Április 16–18-aközött lezajlott a Beregszászi Borfesztivál, amelynek fő szervezői Beregszász megyei jogú város önkormányzata és a beregvidéki szőlősgazdák, borlovagok voltak.

* Április 16–17-én Beregszászban az Európa-Magyar Házban az EuroTéka Szabadegyetem másodikban tartott kommunikációs tréning tanfolyamot, amelyen mintegy ötven könyvtáros és más közművelődési szakember jelent meg. A nagy érdeklődést kiváltó oktatási programot az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtári Intézet (Budapest), a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (Beregszász) és a Nyíregyházi Mórincz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár (Nyíregyháza) együttműködése keretében bonyolították le. A több hétvégéből álló továbbképzés záró tanfolyamát Zubánics László, a KMMI elnöke értékelte, és megköszönte Kőszegi Ágnes pszichológus (Budapest), Törökne Jordán Katalin könyvtáros (Budapest) és más előadók munkáját. A tanfolyam résztvevői megkapták az EuroTéka Szabadegyetem oklevelét. Ősszel további témakörökben tartanak majd tanfolyamokat.

* Április 18-án két éves előkészületeket és tervezéseket követően a Hét Határ Határon Átnyúló Önkormányzati Szövetség a Pro Patria Magyarorságot Civilszervezettel közösen megalapította és felavatta a Tiszabökényi Turul-parkot az ukrán–magyar határátkelőhely közelében.

Az ünnepi szónoklatok sorát Bodnár József, a Pro Patria Magyarorságot Civilszervezet elnöke nyitotta meg. A vendégeket köszöntötte Illés István

polgármester, aki kiemelte: „Sok szép pillanatnak lesz ez a park még tanúja, a tisztaháti lakosságról ad hírt az információs táblák segítségével és betekintést enged a múltjába, illetve a jelenébe. A Turul-emlékmű mellett immár parkkal is büszkélkedhet a tiszabökényi lakosság, amelyet a gondjaira bízunk.” Dr. Becsey Zsolt, a Hét Határ Határon Átnyúló Önkormányzatok Szövetségének elnöke avatóbeszédében felhívta a jelenlévőket figyelmét arra, hogy tudatosuljon, mi, magyarok európai nemzet vagyunk, és a Turul-madár jelképezi minden más nemzetnek is a szabadságát ezen a tájon. Ugyanezen a napon adták át Tiszabökény és Péterfalva címeres, kétnyelvű településköszöntő tábláját, amely a Szülőföld Alap által támogatott KHÖT-projekt keretében készült Molnár Zsolt címerfestő és Fuchs Miklós lakatos ki-telezésben.

* Április 22-én újraavatták a felújított podheringi obeliszket, amelyet a Magyar Külügyminisztérium támogatásával restauráltak. Az 1849. április 22-i podheringi győzelemnek emléket állító, később megrongált emlékműre új emléktábla került.

* Április 24-én Szolyván ülésezett dr. Tóth Mihály elnökletével a Szolyvai Emlékparkbizottság. A testület rangsorolta és elfogadta az emlékpark szépítésével, állagának megőrzésével, objektumainak felújításával kapcsolatos feladatokat, amelyet a Szülőföld Alaphoz benyújtott pályázati támogatásból tud csak megvalósítani. Döntött arról is, hogy 2010. november 20-án rendezik meg a hagyományos koszorúzási ünnepséget. A testület felavatta az ukrán, magyar és német nyelvű információs táblát, amelyet a Corvinus Zrt. támogatásával a Kárpátaljai Vállalkozásfejlesztési Központ (KVK) készített el. Elhangzott az is, hogy a Szolyva környéki főutakon és bekötőutakon ukrán, magyar és angol nyelvű, turistákat tájékoztató útjelző táblákat is elhelyeznek.

* Április folyamán a Beregszászban található Beregvidéki Múzeum új tárlattal bővült. A relikviák 8–6 ezer évesek, a tripoli kultúrától is régebbi időkbeli származnak. A tárgyakat a nemrég elhunyt Mihajlo Potusnyák, ismert kárpátaljai ré-

gész hagyományozta a múzeumra. Ezeket a vidékünkön talált kincseket rendszerezik, nyilvánartásba veszik és elemzik. A kiállítás anyagát Ungváron is bemutatják. A gyűjteményben egyedi női agyagszobrok, úgynevezett neolitikus Vénuszok is vannak.

MÁJUS

* Május 1-jén „Bartók Béla kárpátaljai évei emlékére” címmel rendezett hangversenyt a KMKSZ Nagyszőlősi Szervezete.

* Munkácsan lezajlott a XV. Munkácsi Ifjúsági Találkozó a munkácsi Római Katolikus Egyházmegye szervezésében.

* Május 4-én Beregszászban Vidnyánszky Attila főrendező megnyitotta a II. Sztalker Fesztivált a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház társulatának szervezésében.

* Május 7-én megtartották a Kárpátaljai Megyei Tanács soros ülését. Kőszeghy Elemér, Dupka György, Medvigy István és Péter Csaba UMDSZ–UMDP-képviselők beadványban kérték az ország vezetőit, ne engedélyezzék menekülttáborok építését Kárpátalja területén, konkrétan a magyarlakta Dercen és Fornos közötti térségben. A testület elfogadta és támogatta a képviselőcsoport beadványát.

* Május 8-án a Beregszászi Művészeti Iskolában Györy Dezső emlékének szentelt szavalóversenyt szervezett az UMDSZ és KMMI. Az idén harminc jelentkező adott számot tehetségéről. Kádár Rozália, az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) járási szervezetének elnöke üdvözlő szavait követően először a választott, majd a kötelező verseket hallgatta meg a zsűri. A grémi-um tagjai voltak Weinrauch Katalin író, költő, Lőrincz P. Gabriella és Bakos Kiss Károly költők. A versenyzők emléklapot és ajándékot kaptak. A dobogósokat oklevéllel tüntették ki és indulhatnak a Vásárosnaményban sorra kerülő Váci Mihály szavalóversenyen.

* Tiszabökény, Péterfalva, Bene után Kisdobronyban, Guton és Dercenben is átadták a címeres, ukrán és magyar nyelvű településköszöntő táblákat, amelyek a Szülőföld Alap által támogatott KHÖT-projekt keretében készültek Molnár Zsolt címerfestő és Fuchs

Beregvidéki tárlat a skanzenben

A Kárpátaljai Népművészeti és Népi Építészeti Múzeumban (Ungvár) kiállítás nyílt a beregvidéki Prófusz Marianna, a népművészet mestere és Anatolij Szakalos képzőművész munkáiból.

A kiállítást Angyal Gabriella, a múzeum igazgatójanyította meg, aki a szakember szemével elemezte azokat az értékeket, amelyeket a két alkotó – más-más technikával, más művészeti ágakban – az elmúlt évtizedek során a közönség elé tárt.

Jurij Hleba, a megyei művelődési főosztály vezetője kifejtette: a beregvidéki művészek az elmúlt években már számtalanszor bizonyították tehetségüket, s mindig elő tudnak rukkolni valami újjal.

A képeken: Anatolij Szakalos csendélete; Prófusz Marianna népművész szötteiseivel.

Földink kiállítása Nyíregyházán

Április 17-én Nyíregyházán a Sóstói Park Hotelben (Sóstófürdő, Tölgyes u. 68.), a Kárpátok Művészeti és Kulturális Egyesület (KMKE) kiállítótermében „Nyíregyháza egykor és most” címmel rendezett kiállítást a KMKE földink, Orémusz József alkotásaiból.

Az 1965-ben a beregvidéki Bene községben született fiatalember a Nagyberegi Református Líceumban volt nevelőtanár, majd 2003-ban család-egyesítés céljából Vaja községbe települt át. Jelenleg Nyíregyházán él.

A megnyitón a festményeket Öry László, a Kárpátok Művészeti és Kulturális Egyesület elnöke ajánlotta a műértő közönség figyelmébe.

A képeken: Orémusz József képzőművész; részlet a tárlatból.

■ Miklós lakatos közös kiállításában.

* Május 13-án az ungvári Nemzetiségek Kulturális Központjában megtartotta soros ülését a Kárpátaljai Nemzetiségek Ligája. A MEKK-et Dupka György elnök és Dupka Nándor irodavezető képviselte.

* Május 14-én a Krími Autonóm Köztársasághoz tartozó Szimferopolban Krími Magyar Napokat tartottak. A Szimferopoli Művészeti Múzeumban Magyar Ari budapesti művésznő egyéni kiállítását Bársony András, Magyarország ukrainai nagykövete nyitotta meg.

* Május 15-én Jaltában (Krími Autonóm Köztársaság) Bársony András, Magyarország ukrainai nagykövete nyitotta meg az „Európa kulturális fővárosai” című fényképkiallítást. A kulturális napokat a Krími Magyar Társaság a Krími Autonóm Köztársaság Miniszterelnöki

Tanácsa Nemzetközi Kapcsolatok Bizottsága, a Magyar Köztársaság nagykövetsége és a Szimferopoli Magyar Tiszteletbeli Konzulátus támogatásával szervezte. A program koordinátora Gladkykh Nadiya, a Krími Magyar Társaság elnöke volt.

* Május 21-én Ung néven magyar könyvesbolt nyílt Ungváron. Atulajdonosok, Kovács Katalin és dr. Kovács Elemér, korábban Nagyszőlősön Ugo-csa, Beregszászban Bereg néven nyitottak magyar könyvesboltot.

* Május 30-án a Munkácsi 1. Sz. Zrínyi Ilona Cserkészcsapat a helyi II. Rákóczi Ferenc Középiskolában megszervezte a munkácsi magyarok találkozóját.

* Megjelent az Együtt c. irodalmi, művészeti és kulturális folyóirat 2010/1. száma a MEKK kiadásában. A lap megjelenését a Szülőföld Alap támogatta.

D. Gy.

Új könyvek

* **Nagy Zoltán Mihály:** Fogyó fényben. Vers-regénytrilógia. II. rész. 2010.

* **Bagu Balázs:** Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc Kárpátalján. 2010.

* Kárpátokon innen és túl. (Kortárs ukrán írók prózagyűjteménye), a Magyar Újságírók Kárpátaljai Szövetsége gondozásában jelent meg.

* **Kész Barnabás:** „Egy földön, egy hazában”. (Honismereti könyv a kárpátaljai fiataloknak) a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola gondozásában jelent meg.

* **Mihajlo Delehan, Kutassy Ilona:** A Kárpátaljai Területi Állami Levéltár beregszászi osztályának magyar provenienciájú fondjai leírási egységei 1919-ig és 1938–1945. között. Budapest Főváros Levéltára gondozásában az Önkormányzatok Levéltári Tanácsa és a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelent meg.

Előkészületben

* **Köszeghy Elemér:** Ötven. Válogatott versek. 2010.

Az Intermix Kiadó

köteteit nagy érdeklődés kísérte a 81. Ünnepi Könyvhéten. Számos olvasó érdeklődött arról, hogy „hétköznapokon” hol lehet megvásárolni a kiadványokat.

Megkérdeztük, és megtudtuk, hogy

– a kiadványok kárpátaljai terjesztője

az **Ugo-csa**, a **Bereg** és az **Ung Könyvesbolt** hálózat (vezetői dr. Kovács Elemér, Kovács Katalin; cím: Nagyszőlős, Gagarin u. 47. Tel./fax: 00380-3143-214-54)

– magyarországi terjesztők:

Iskolacentrum Könyvesbolt, 1072, Budapest, Rákóczi u. 14.

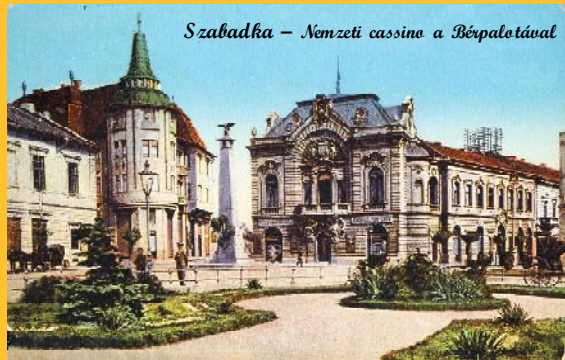
Fókusz Könyváruház (vezetője Szabó Gábor, tel.: 332-5595, fax: 311-1876, e-mail: iskolacentrum@lira.hu, honlapok www.fo.hu, www.lira.hu).

90 VÁROS A NEMZETI KÖNYVTÁRBAN

Munkács. Vár

Jelenkori történelmünk legszomorúbb eseményének 90. évfordulójára emlékezve 2010. május 11-e és június 12-e között, az Országos Széchényi Könyvtár VII. szintjén *90 város* címmel nyílt kamarakiállítás. A tárlókban korabeli képeslapokon 90 elcsatolt város látképe által, és neves írók, költők írásaiból vett idézetek révén emlékeztünk arról a tragédiáról, amely Magyarországot érte, amikor épített kulturális örökségének jelentős részét, magyar lakosságának egyharmadát elvezítette.

Szabadka – Nemzeti cassino a Bérpaletával

A kiállításához kapcsolódva, a békediktátum évfordulójának napján, június 4-én 11 órakor Dr. Lisztóczy László irodalomtörténész, az egi Dsida Jenő Baráti Kör elnöke, „Trianon a magyar költészetben” címmel tartott előadást. Azokat a költőket idézte, akik megrázó hangon vallottak szülőföldjük, ifjúságuk kedves emlékhelyeinek elvesztéséről: Juhász Gyula siratta Szakolcát, Máramarosszigetet és Nagyváradot, ahol „egy Ady énekelt és holnapot írtak a magyarok”, és Kosztolányi Dezső emlékezett Szabadkára „hová többé nem visz a vonat”. Az előadó bemutatta azokat is, akik az elcsatolt területeken a megmaradás verseit fogalmazták meg, egy magasabb szellemi szinten, a „Tetón” hirdették a megbékélést és hívtak „szelíd háborúra, mindig magunkért, soha mások ellen”

Kassa. Főutca

(Áprily, Dsida). A rendezvény ünnepi hangulatát emelte, hogy előadás közben Ungvári P. Tamás előadóművész tolmácsolásában meghallgathattuk a felidézett költeményeket.

A Trianon szó hallatára többeknek a „Nem, nem soha” lözung, és Nagymagyarország virágokból kirakott sziluette, jobb esetben a

vagonlakó menekültek megtört arca sejlik fel. Nekem a kiállítás tervezésekor Cs. Szabó László és Márai Sándor összecsengő szavai jutottak eszembe: „Mondd Várad s mondom Janus Pannonius, mondd Kolozsvár s mondom Heltai Gáspár, Tótfalusi Kis, Apáczai Csere, mondd Enyed s mondom Páriz Pápai, Szász Károly, Szilágyi Sándor, mondd Vásárhely s mondom Bolyai, mondd Brassó s mondom Honterus.” (Cs. Szabó László: Erdélyi városok) „Kassa! mondjuk, s látjuk a fiatal Kazinczyt, amint siet a Fő utcán lapot alapítani

Bacsányival és Baróti Szabóval. Kassa! mondjuk még egyszer, s Déryné ezüst hangja csilingel. Kassa! mondjuk harmadszor is, s látjuk Wigand urat, aki egy országrész értelmiségét táplálja betüvel. Lőcse! mondjuk és Dayka Gábor jut eszünkbe. Eperjes! mondjuk, s Henszlmann, Pulszky, Kerényi és Berzeviczy Albert adnak jelt e titkos hívásra.” (Márai Sándor: Az örök Felvidék).

Az a szándék vezérelt, hogy a képeslapok alatt feltüntetett magyar települések, és a – sok esetben érzelmileg és egzisztenciálisan is érintett – tollforgatók személyes hangú vallomásai, a mindennapi életben tapasztalható felejtés, közöny (rosszabb esetben ellenszenv) helyébe empátiát ébresszenek a ma emberében. Ezzel a kiállítással is szerettem volna hozzájárulni az egységes nemzetben való gondolkodás elősegítéséhez.

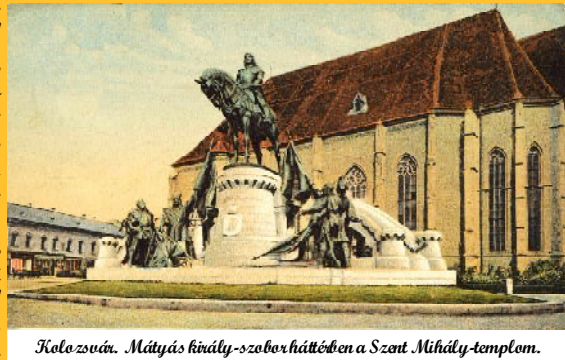
A tárlókban olvasható idézetek döntő többsége lírai megnyilatkozás: a fájdalom, a ragaszkodás és a vágyakozás versei, de más műfaji stílusokban is előtörhetnek mélyről fakadó érzelmi megnyilvánulások. Márai

például egyik publicisztikai írásában Benest ostromozva fejezi ki fájdalmát, hogy nem láthatja többé szülővárosát, Kassát: „Ez az ember az oka, hogy a legbecesebbet, amit ismertem, a hazán belül a másik, a kisebb, az ismertebb hazát nem láthatom; hogy mindenütt a világban hontalannak érzem magam, hogy

Üdvoztet Nagyszöllősről Vármegyeháza.

utazom Európa városaiban, s olyan honvágy kínoz, melyet szégyellek, melyről nem beszélek senkivel, de ezt a honvágyat nem tudom feloldani semmiféle látnivalóval vagy élménnyel.” Karinthy fiához írt levelben fogalmazza meg a trianoni trauma lényegét: „Valamikor hallani fogsz majd az életnek egy fájdalmas csodájáról – arról, hogy akinek levágták a kezét és lábát, sokáig érzi még sajogón az ujjakat, amik nincsenek. Ha ezt hallod majd: Kolozsvár, és ezt: Erdély, és ezt: Kárpátok – meg fogod tudni, mire gondoltam.”

Kolozsvár. Mátyas király-szobor háttérben a Szent Mihály-templom.

Befejezésül, akár a kiállítás margójára írhatnánk:

90 város – a magyar művelődéstörténet szerves része,

90 város – szellemi örökségünk bölcsője,

90 város – lehetne akár száz is, de a szám most szimbolikus jelentőséggel bír, a felejtés ellen, a közöny ellen. Ezek a városok most is élnek, és ha Wien nekünk mindig is Bécs marad, akkor ne hagyjuk, hogy Pozsonyból Bratislava, vagy Eperjesből Presov legyen, ellenkező esetben győz a mi kis belső Trianonunk, és a Nyugati pályaudvar 8-as vágányáról elindul a felejtés vonata Vác, Szob *Sturovo*-n át *Nowé Zámky*-ba.

ELBE ISTVÁN

Pozsony – Pressburg